

12 Eylül

Üzerine

Yazılar

Demir Küçükaydın

12 Eylül Üzerine Yazılar

İçindekiler

İkinci Basılışa Kısa Bir Not	2
12 Eylül Rejiminin Karakteri Üzerine 12 Eylül'den Hemen Sonra Yazılmış İki Yazı	3
12 Eylül Rejiminin Karakteri Üzerine	5
Cunta'nın 1 Nolu Bildirisi	47
“Türkiye’de Sosyalist Hareketin Tarihini Yazacaklar İçin Tezler” Adlı Yazıdan 12 Eylül ve Öncesiyle İlgili Bölüm	52
XIX	52
XX	53
XXI	53
XXII	54
XXIII	54
XXIV	55
XXV	55
12 Eylül Üzerine Düşünceler	57

İkinci Basılışa Kısa Bir Not

12 Eylül üzerine yazılmış yazılar derlememesini tekrar yayınlıyoruz. Derlemeye sadece geçen yıl yazdığımız 12 Eylül üzerine yazıyı bu seneki küçük bir notla birlikte ekledik.

Ayrıca bir de, yine 12 Eylül döneminde Niğde cezaevinde yazdığımız, Ertuğurul Kürkçü'nün 12 Eylül rejiminin karakterini ele alan yazısını polemik olarak eleştiren çok uzun, neredeyse orta boy kitap olacak bir yazı vardı. Ama bu yazı henüz dijitalize edilemediğinden bu derlemede yer almıyor.

12 Eylül 2010 Pazar

12 Eylül Rejiminin Karakteri Üzerine 12 Eylül'den Hemen Sonra Yazılmış İki Yazı

Bu sene 78'liler vakfının girişimleri sayesinde 12 Eylül darbesi ve rejimi kısmen daha bir gündeme oturdu ve hatırlandı. Ama yazılan yazılara bakıldığında, 12 Eylül darbesinin hangi tarihsel ve toplumsal koşullarda mümkün olduğu; bu rejimin karakteri gibi konularda hemen hemen hiçbir yazı görülüyor.

Bu vesileyle 12 Eylül darbesi ve rejimi üzerine bu gün bulunduğumuz yerden, yeni veriler ve daha gelişmiş kavramsal araçları kullanarak bir yazı yazmaya niyetlenmişim. Tabii bu arada o zaman bu konuda yapılmış bazı tartışmaları gözden geçirmek ve hatırlamak da gerekiyordu. Bu vesileyle eldeki malzemeleri karıştırırken, 12 Eylül'den hemen sonraki dönemde 12 Eylül rejiminin karakteri üzerine yazdığım ve artık neredeyse unuttuğum bir yazıya rastladım. Yazıyı okuyunca, o zamanki bilgi düzeyine rağmen yeni de pek fazla yanlış bir şeyler söylemediğimi fark ettim.

Bu arada araya giren başka işler nedeniyle 12 Eylül darbesi ve rejimi üzerine yeni bir yazı yazmak için zaman da kalmamıştı ve başka acil işler ve konular kendilerine sıranın gelmesini bekliyordu. Bu sene yeni yazı yazamasam da hiç olmazsa 12 Eylül üzerine 12 Eylül'den hemen sonra yazılmış bu ki yazıyı hiç olmazsa dijitalize ederek bir ölçüde eksikliği kapatabileceğimi düşündüm.

Yazılar 12 Eylül'den hemen sonraki günler ve aylar içinde Niğde Cezaevi'nde yazılmıştı. Sonra gizlice dışarıya çıkarılmış ve Almanya'da çıkan *Der Weg – Yol* adlı derginin Mayıs 1981 tarihli 12-13'üncü sayısında yayınlanmıştı.

Yazılar o dönemin tartışılan konularını ve atmosferini göstermesi bakımından ilginçtir ve bir tarihsel belge özelliği de taşımaktadır.

Aslında yazıların, en azından Rejimin karakteri üzerine olanın, ağırlıklı konusu 12 Eylül rejiminin karakteri olmaktan ziyade, bu rejimin karakterini açıklayacak **kavramsal araçlar** üzerinedir ve bu anlamda skolastik bir niteliği vardır. Tıpkı Lenin'in *Devlet ve Devrim*'i gibi, Marksist kavramların otantik anlamları üzerinedir ve onların bayağılaştırılmasına ve unutulmasına karşı bir mücadele için yazılmıştır.

Daha sonra 12 Eylül rejimi konusuna zaman zaman geçer ayak göndermeler şeklinde çeşitli yazılarımızda değindiyssek de, bu konuda ayrı bir yazı yazmadık. Sadece daha sonra PKK üzerine yazdığımız bir yazıda, 12 Eylül'e ön gelen koşullar üzerine nispeten daha geniş bir değerlendirmede bulunmuşuz. O yazıdan bu bölümü de yine aktarıyoruz.

13 Eylül 2004 Pazartesi

Ek

12 Eylül Rejiminin Karakteri Üzerine

12 Eylül bir dönüm noktasıdır. 12 Eylül' de kurulan rejimin niteliğinin doğru bir biçimde çözümlenmesi yolundaki teorik görev, en acil pratik görevlerimizden biridir. Çünkü yeni rejimin niteliğinin, dolayısıyla ona yol açan sınıf ilişkilerinin herhangi bir yanlış tanımlaması, devrimcilerin daha dolaysız pratik görevlerini, taktiklerini de yanlış belirlemelerine yol açar. Bu da, ister istemez, yeni güç ve zaman israfına, disiplinin aşınmasına, giderek yeni yenilgilere neden olur. O halde, bu yazı çerçevesinde, 12 Eylül rejimi' nin karakterini çözümlenme görevinin yapmaya, ya da en azından bu çözümlenmeyi taslaklaştırmaya çalışalım.

I

12 Eylül Darbesi diyalektiğin sıçrama momentine karşı düşer. Diğer bir deyişle bir nitelik değişikliğidir...

Bunları yazarken bir itirazı duyar gibi oluyoruz: *"Nitelik değişikliğinden söz ediyorsun. Nitelik değişiklikleri toplumda devrimlere veya karşıdevrimlere karşılık düşerler. 12 Eylül'de ise bu anlamda bir değişiklik söz konusu değildir. Egemen sınıf değişmemiştir. Devlet aynı devlettir. Eğer karşıdevrim anlamında bir nitelik değişikliğinden söz ediliyorsa, bu, ister istemez 12 Eylül öncesi rejimin daha ilerici olduğu, dolayısıyla kutsanması anlamını taşır. . . "* Ve benzeri şeyler.

Bu gibi itirazlar çoğu kez ilerici ve haklı kaygılardan kaynaklanırlar. Ancak, teorik olarak böyle bir itiraz, nicelik ve nitelik kategorilerini soyut, mutlak, değişmez bir şekilde anlamaktan, nicelik ve nitelik değişmelerinin çelişkili bir birlik karakteri taşıdıklarını, diyalektiğin bu temel kategorilerinin de diyalektik olduklarını kavramamaktan kaynaklanır.

Nicelik ve nitelik değişmeleri *görelî* (izafi) kavramlardır. Belli bir bakımdan bir nicelik değişikliği gibi görülen olay, başka bir bakımdan bir nitelik değişikliği karakteri gösterir. Bu nedenledir ki, nicelik ve nitelik değişmeleri aynı olgunun farklı görünümüdür. Bunu bir kaç örnekle açalım.

Matematikten bir örnek: 1; 2; 3; . . . 9 hep birler hanesindeki sayılardır. 9'dan sonra nicelik birikimi bir nitelik değişikliğine yol açar ve onlar hanesine geçilir. Onlar hanesine göre 1'den 2'ye, 2'den 3'e geçişler hep nicelik değişmeleridir. Diğer yandan bu değişmeler tam sayılardan küçük artışlara göre nitelik değişmeleridir. Birler hanesi niteliğine göre 1, 1; 1, 2; 1, 3; . . . 1, 9 nicelik değişmeleri olurlar. Demek ki, nicelik değişiklikleri aynı zamanda nitelik değişiklikleridir. Hem birbirinin aynı, hem birbirinin zıddıdır.

Biyolojiden bir örnek: doğum ve ölüm bir canlının hayatı bakımından birer nitelik değişikliğidir. Ama o canlının içinde bulunduğu tür ve o türün başka bir türe dönüşmesi açısından, o tür içindeki binlerce canlının doğumu ve ölümü bir nicelik değişikliği karakteri taşırlar.

İşte biz, 12 Eylül Darbesi'ni bir nitelik değişikliği olarak tanımlarken, böyle görelî bir anlamda nitelik değişikliğinden söz ediyoruz. Yoksa elbet bir sosyal devrime göre 12 Eylül bir nicelik değişikliğinden başka bir şey ifade etmez. Yukarıda var saydığımız itiraz, bu göreliliği kavrayamadığı için eksik ve yanlıştır. Şimdi konuyu biraz daha açalım.

Burjuvazinin egemenlik biçimleri değişmez değildir. Belli koşullarda belli bir biçim, burjuva egemenliğinin korunması ve gelişmesininin aracı olurken, bir süre sonra koşulların değişmesine bağlı olarak, o egemenliğini koruma görevini yapamaz olur. Olumluluk olumsuzluğa dönüşür. O zaman eskiyen biçimin (kabuğun) yerine yeni bir biçimin koyulması, ağır ya da hafif, uzun ya da kısa sancılı bir döneme, yani hükümet ya da rejim bunalımlarına yol açar. Bu bunalımlar çoğu kez, yeni durumun ihtiyaçlarına uygun bir hükümet ya da rejimin kurulmasıyla sonuçlanır.

Bu bunalım dönemleri, burjuva egemenliğinin en zayıf anlarıdır. Doğadaki yaratıklar bile, en zayıf anlarının doğum yapacakları, kabuk ya da gömlek değiştirecekleri anlar olduklarını içgüdüsel olarak bilirler. Bu nedenle böyle anlarla emin bir yer bulmaya çalışırlar.

Burada, hükümet ve rejim bunalımlarını ayırmak, sınırlarını daha net çizmek gerekiyor. Hükümet ve rejim değişiklikleri aynı değerde değildir. Elbet bugünkü bunalımlar çağında, her hükümet ya da rejim bunalımı devrimci bir bunalıma dönüşebilme potansiyeli taşır. Ancak, bu potansiyeli taşımaları, hatta çoğu kez hükümet ve rejim değişikliklerinin çakışması, bu ayrımı, bu soyutlamayı yapmamızı engellememelidir.

Şöyle diyebiliriz; Hükümet değişiklikleri, belirli bir rejim çerçevesinde olan nicelik değişiklikleridir. Hükümet değişiklikleri özünde, verili bir devlet biçimi(rejim) çerçevesindeki **politika** değişiklikleridir. Değiştirilen, ya da tartışma konusu olan, aracın (rejimin, devlet biçiminin) niteliği değil, o aracın hangi politika yönünde kullanılacağıdır.

Rejim bunalımları ve değişiklikleri ise, aynı zamanda hükümet değişiklikleri ile çakışsalar da, bizzat aracın, yani devlet biçimini, rejimin kendisini tartışma konusu yapar ve değiştirir. Burjuva devlet cihazının örgütlenmesinde ve yapısında oldukça önemli değişiklikler rejim değişikliklerinin belirleyici niteliğini oluştururlar.

Örneğin 1975'den sonraki MC Hükümetleri, CHP koalisyonları, AP azınlık hükümeti değişikliklerinde, araç yani rejim değişmemiştir, parlamentarizm niteliği sürmüştür. Ama 12 Eylül'de rejim değişmiştir. O halde, sözü geçen hükümet değişiklikleri, 12 Eylül rejim değişikliğine göre nicel değişikliklerdir.

12 Eylül ise, önceki parlamentarizme göre bir nitelik değişikliğidir.

Biz Türkiyeli devrimciler açısından bu ayrımların büyük önemi vardır. Çünkü bu ayrımlar yapılmamakta, kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bu kafa karışıklığının özünde ayrılıklar arasındaki ayrılıkları görmemek, kategorileri birbirine karıştırmak yatmaktadır.

Örneğin parlamentarizm, faşizm, bonapartizm, askeri diktatörlük özünde aynı burjuva devlet çerçevesinde, başka başka burjuva devlet biçimleri (rejimleri)dir. Ama skolastik Marksistler, bu rejimlerin yalnızca birini (ve çoğu kez faşizmi) tüm bu rejimleri içine alan çok daha genel bir kategori durumuna yükseltmekte, yani onu burjuva egemenliği genel kavramıyla özdeşleştirmekte, tüm rejimlerin özü haline getirmekte ve böylece "*Parlamenter Faşizm*",

"Açık Faşizm", "Askeri Faşizm" vb. gibi bir sürü saçma sapan kavramlar türetilmektedir. Türkiye'de çok yaygın olan bu kavrayış açısından, 12 Eylül'de "*Parlamentar Faşizm*" den "*Askeri Faşizm*" e geçildiğini söylemek gayet kolaydır.

Buradaki temel yanlış nedir? Buradaki temel yanlış, hem yukarıda sözünü ettiğimiz nitelik ve nicelik kategorilerinin ilişkisini kavramamaktan, hem de yine bununla bağlantılı olarak **Diktatörlük kavramının politik ve sosyolojik kullanımlarının birbirine zıt içeriğini ayıramamaktan** gelir.

Özellikle toplum bilimlerinde bir terim bambaşka içerikli kavramların karşılığı olarak kullanılabilir. Kullanımdaki bu içerik ayrılıklarını görmemek sık sık yanlışlara yol açmaktadır...

Örneğin Felsefi madde kavramıyla, Fizik bilimindeki madde kavramı bambaşka içeriklere sahiptirler. Hatta bir de günlük dilde, klasik fiziğin kullanımına yakın olarak cisim anlamında da kullanırız. Ama bu bambaşka kavramları hep aynı terimle karşılarız: Madde...

Şimdi, idealizme karşı sözüm ona materyalizmi savunan bir yazıda, madde kavramının hep ona fizik bilimindeki ya da günlük dildeki içeriğinin yüklenerek kullanıldığını göz önüne getirelim. Savunulan maddecilik en bayağısından mekanik bir maddecilik olacaktır. Eğer yazıda bol miktarda Marksist terminoloji de kullanılmışsa, gramatik olarak yerli yerinde kullanılmış madde kavramlarının felsefi olmayan bir içeriğe sahip olduklarını kavramak, görmek son derece güç olur. Böyle yanlış bir kullanımın farkına varabilmek epey bir soyutlama gücü gerektirir. Ama bizzat bu karışıklıklardır ki, giderek daha derin çözümlerinin, kavramların dakikleşmesinin yoluna açar.

Diktatörlük kavramının kullanımı bakımından da benzer bir karışıklık söz konusudur. **Diktatörlük terimi, günlük politik dilde kullanılan biçimde ya da metafizik anlamıyla demokrasinin zıddıdır.** Ama sosyolojik ya da özcül, diyalektik anlamıyla demokrasinin ta kendisidir. Örneğin „*en demokratik cumhuriyet özünde burjuva diktatörlüğüdür*“ dediğimizde, onu sosyolojik anlamıyla kullanmış oluruz. Keza "*proletarya diktatörlüğü proletarya demokrasisidir*" dediğimizde de. . .

Küçük burjuva devrimcileri, finans-kapital diktatörlüğünün bir biçiminden başka bir şey olmayan faşist diktatörlüğe, finans-kapital diktatörlüğü özcül anlamını yüklerler, yani ona sosyolojik kullanımdaki içeriği verirler. Bu mantıkla, her finans-kapital rejimi faşist diktatörlüğün farklı biçimleri olmaktadır.

Gerçekte ve doğru kullanımda, küçük burjuva devrimcilerinin "parlamentar faşizm" dedikleri parlamentarizm de, "askeri faşizm" dedikleri bonapartizm veya askeri diktatörlükler de, "açık faşizm" dedikleri faşist diktatörlük te, "faşist diktatörlüğün" değil, finans-kapital diktatörlüğünün farklı biçimleridir. Onlar aynı rejim ya da devlet biçimi içindeki nicelik değişiklikleri değil, aynı sınıf diktatörlüğü içindeki başka devlet biçimleridir. Onlar, "faşist diktatörlük" çerçevesindeki nicelik değişimleri değil, finans-kapital diktatörlüğü çerçevesindeki nicelik değişimleridir. Ama onlar, faşist diktatörlüğe göre nitelik değişimleridir.

Türkiye'de hemen hemen tüm devrimcilerin terminolojisine yerleşmiş olan bu uydurma kavramların ne kadar saçma anlamlar içerdiğini daha iyi göze batırabilmek için, aynı yanlılığı başka bir alana taşıyalım...

Kölecilik, feodalizm, kapitalizm birbirinden nitelikçe farklı üretim biçimleridir. Hepsinin ortak özelliği sınıfların ve sömürünün olmasıdır, ilkel ve modern sosyalizmden bu nitelikleriyle ayrılırlar. Eğer sınıfsız bir toplum açısından bakarsak, onlarda değişen sömürünün biçimidir, bir bakıma sömürüye dayanan toplumlardaki nicelik değişiklikleridir...

Şimdi tutup ta, hepsi özünde sınıflı toplumdur diyerek, çok genel bir kategori olan sınıflı toplum kavramının içeriğini kapitalizme yüklediğimizi varsayalım. Bu mantıkla kolayca "*kölecilik kapitalizm*", "*feodal kapitalizm*" gibi saçma sapan kavramlar türetebiliriz. "*Kölecilik kapitalizm*" kavramı ne kadar olanaklı ise, "*parlamentar faşizm*" kavramı da o kadar olanaklıdır. Her ikisi de aynı metodolojik yanlılığı içermektedirler. Biri bambaşka üretim biçimlerini çiftleştirmekte, öbürü devlet biçimlerini. Biri kapitalizme çok daha bir genel kategori olan sınıflı toplum kavramının anlamını yüklemekte ve böylece "*kölecilik sınıflı toplum*" diyecek yerde "*kölecilik kapitalizm*" demekte, öbürü "*faşist diktatörlük*" kavramındaki diktatörlüğe genel sosyolojik anlamını yüklemekte, ve örneğin: "*parlamentar finans-kapital diktatörlüğü*" diyecek yerde "*parlamentar faşizm*" demektedir.

Evet, bütün bu kullanımlar anlamsız saçmalıklardır. Ama saçmalık olarak vardılar, bir gerçektirler... Ve "*gerçek olan aklidir*". O halde bu anlamsızlığın bir anlamı, bir açıklaması da olmalıdır.

Stalinizm'in, kendine özgü, beyni bir çelik çemberin içine hapseden ve kendi içinde kapalı bir sistem oluşturan bir mantığı vardır. Bütün bu örneklerde ele aldıklarımızda böyle bir mantığa sahiptirler.

Diktatörlük kavramının sosyolojik kullanımına biçimsel, politik anlamıyla diktatörlük kavramının içeriğini yüklemek bürokrasinin ve onun teorisyeni Stalin' in politik, ideolojik ihtiyacı idi. Böylece bürokrasinin diktatörlüğü gizlenip, proleterya diktatörlüğünün en yetkin biçimi gibi gösterilebiliyordu.

Proleterya diktatörlüğü kavramındaki **diktatörlük deyimi sosyolojik bir içeriğe sahiptir.**

Yani **proleterya diktatörlüğünün diktatörce bir yönetim olduğu anlamına gelmez**, nasıl sosyolojik kullanımıyla burjuva diktatörlüğü o anlama gelmez ve bu diktatörlüğün en yetkin biçimlerinde burjuvazi açısından gerçek bir demokrasi varsa öyle. Yani proleterya diktatörlüğü, proleterya demokrasisidir ve proleterya bu demokrasiden birçok parti aracılığıyla yararlanabilir. Çünkü sınıflar monolitik değildirler, çeşitli zümreler vardır. Bürokrasi de bu zümrelerden biridir proleterya diktatörlüğünde. Ama bugünkü işçi devletlerinde var olduğu gibi sınıf diktatörlüğü, bir zümre diktatörlüğü biçiminde de var olabilir. Ve böyle egemen bir zümre, kendi egemenliğini koruma ve güçlendirmeye yarayan biçimi bizatihi proleterya diktatörlüğünün özü gibi göstermek zorundadır egemenliğini sürdürebilmek için.

Bu nedenle hiç bir Stalinist'te proleterya diktatörlüğünün Marks, Engels, Lenin'deki gibi bir kavranışına rastlanamaz. Stalinistler proleterya diktatörlüğü kavramına sosyolojik, özgül değil

biçimsel, politik anlam yükleyince kendi içinde tutarlı olabilmek için bu kavrayışı simetrik ya da zıt olarak burjuva diktatörlüğüne de uygulamak zorunda kalırlar. Eğer "sol" bir politika uygulanıyorsa, zıddı yapılır. Örneğin Faşist Diktatörlük kavramına sosyolojik içerik yüklenir. Yok, eğer "sol" çocukluk asılmış, reformizme varılmış ve sağ bir politika izleniyorsa burjuva demokrasinin özünde bir diktatörlük olduğu unutulur ve bu sefer demokrasiye sosyolojik içerik verilir. Böylece demokratik öz burjuvaziye terk edilir, diktatörce biçimler proletaryanın payına kalır.

Stalinistler kadar hiç kimse sınıf düşmanlarına böyle ideolojik silahları kendi elleriyle sunmamışlardır. Yukarıdaki mantık program ve taktiklere de yansır. Burjuva demokrasinin burjuva diktatörlüğünün bir biçimi olduğu unutulunca faşizm karşısında demokrasiyi savunmak için burjuvazinin kuyruğuna takılmakla kalınmaz, burjuvazinin demokrasi şampiyonu kesilerek sosyalizme karşı ideolojik saldırısı için alan açılır. Ve son aşamada, demokrasi şampiyonluğunu burjuvaziye bırakmamak için proletarya diktatörlüğü amacından vazgeçilir, Marksist geçmişin son kalıntılarından kurtulunur açıkça burjuvazinin safında yer alır, Kautsky'ci ya da Avrokomünist "*saf demokrasi*" anlayışına varılır. Hemen bütün Stalinist partilerin evrimi aşağı yukarı böyle bir yol izlemektedir. . . Bu nedenledir ki, soyut bir tartışma gibi görünebilecek yukarıdaki açıklamaların büyük pratik önemi vardır.

Bizim Stalinistlerimizin izleyeceği yol aşağı yukarı budur. Ancak eşitsiz gelişim bu alanda da geçerlidir ve bizimkiler şimdi Avrupa'dakilerin onlarca yıl önce buldukları yerde bulunmaktadır.

Ancak bütün bunlar, 1980'ler Türkiye'sinde Stanilinizm'in niçin bu kadar yaygın olduğunu ve Türkiye'nin somut sınıf ilişkileri açısından anlamını kavramaya yetmez. Evet, hepsi son duruşmada aynı skolastik mantığa Marksizm'in tahrifatına dayanmaktadırlar. Ama bu ideolojinin 1980 ler Türkiye'sinde Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi bir bürokrasinin çıkarlarının ideolojik ifadesi olmasından başka bir anlamı vardır.

Bu "*parlamentar faşizm*" gibi kavramlar hangi sınıfın çıkarlarını, eğilimlerinin savunusuna hizmet etmektedirler? Bu saçmalıklar 1920-30 larda Sovyet Bürokrasisi'nin çıkarlarını savunmaya yarayan ideolojik araçlardı. Peki, bugünün Türkiye'sinde hangi sınıf ya da zümre eğilimlerinin çıkarlarını savunmaya yarayan ideolojik araçlardır?

Bunların, Türkiye devrimci hareketinin pratiğinde ilerici, demokratik bir anlamı vardır. Bunlar, demokratik ütopyayı, küçük burjuva ütopyasını savunmanın araçlarıdır.

Türkiye deki burjuva sosyalist ya da reformist partiler (mantiki sonuçlarına varmış biçimiyle Stalinist partiler) faşizme karşı savaş gerekçesiyle, demokrasi denilen ve finans-kapital egemenliğinin aracından başka bir şey olmayan parlamentarizmi savunma, dolayısıyla burjuvazi ile ittifak, demokratik devrimi ikinci plana atma stratejisi izlerler, reformlar uğruna mücadeleyi devrim mücadelesinin önüne geçirirler. Bu günümüzün Menşevizm'idir.

Bu durumda, burjuva sosyalizminin ufkunda, onun kavram ve kategorileri çerçevesinde ona - reformist ütopyaya - karşı çıkma durumundaki küçük burjuva devrimcilerinin Stalinist olanları, yani Stalinist merkeziler, demokratik bir devrim görevini en acil bir görev olarak koyabilmek, demokratik ütopyayı ifade edebilmek için parlamentarizme bile faşizm demek

zorunda kalırlar Ancak böyle diyerek, bugünkü devletin yıkılması, bir küçük burjuva demokrasininin kurulması özlemlerinin ifade ederler.

Ama, parlamentarizme bile faşizm diyerek, 19. yüzyıl tipi bir devrimci demokrasiyi ululamış, yüceltmış olurlar. Devletin her biçimi faşizm olduğuna göre, faşizmden kurtuluş, devrim yanı bugünkü devletin yıkılması ile mümkündür. Çarpıtmanın temelinde bu mantık yatmaktadır.

İşte mantıksızlıkların anlamı (mantığı) budur Ve bu anlam, bir demokratik küçük burjuva ütopyasının ifadesi olduğu ölçüde, devrimimizin bugünkü görevleri bakımından, Devrimci Marksist'lerin ya da proletaryanın ittifak edebileceği bir politikayı tanımlar.

Ama ne yazık ki bu ittifak gerçekleşmez, gerçekleşmemiştir. İttifak yapılabilecek ortak politik hedefler olmamasından dolayı değil, bambaşka bir nedenden dolayı. Onlar için, demokratik özlemleri ifade edebilmek Stalinist ideolojiyi yaratır. Ama o ideoloji bir kere ortaya çıktıktan sonra, tıpkı üst yapının görece özerkliği ile alt yapıyı etkilemesi gibi, politik hedefler ve taktikler üzerinde bir karşı etkide bulunur. O ideolojiye göre Devrimci Marksistler (Troçkistler) ajandır, faşisttir, yanı siperin karşı tarafındadır, dolayısıyla onlarla ittifak soz konusu olmaz. Ama bizim Stalinist merkeziler bu yargıya Troçkistlerin politik hedeflerini inceleyerek varmamışlardır. Aksine bu yargı, demokratik ütopyanın ifadesi olarak kullanılan Stalinizm'den gelen hazır bir genellemedir. Bu nedenledir ki, ittifak yapabilecek olan bu siyasetler, ideolojinin politika üzerindeki karşı etkisinden dolayı ittifak yapamazlar.

Ancak şunu itiraf etmekten de çekinmeyelim ki, bu karmaşık durumu kavrama yeteneğinde olmayan bir çok Troçkist de, tıpkı Stalinistlerin kendilerine yaklaştığı mantıkla onlara yaklaşmaktadırlar Ne kadar zıt görünürse görünsünler, bu bakımdan özdeşirler.

Biz, madem ki bizdeki Stalinizm'in objektif anlamını doğru olarak verebilmişizdir, Stalinistlerin sekterizmi karşısında teslim olmak değil, mücadele etmek gerekir Türkiye'deki Stanilinizm'in bu objektif anlamı kavranmadıkça onların bize karşı sekter davranışlarına, hatta bizi en tehlikeli karşı devrimciler olarak gördüklerine ve bu görüş açısından tutarlı olarak fiziki mücadeleye de girdiklerine bakıp, onlara aynı metotla karşılık vermemeliyiz. Onlara bıkmaksızın politikamızın ve hedeflerimizin içeriğini açıklamalı, kendilerini objektif olarak bir müttefik gördüğümüzü anlatmalıyız

Bugünün Türkiye'sinde Devrimci Marksistler, bir bakıma Türkiye'de 10 yıl önce kendine komünistim diyenlerin yaptığını yapmak zorundadırlar.

Daha 10 yıl önce Türkiye de köylüler, hatta işçilerin dilinde Komünist pezevenk ya da zengin anlamına gelirdi. O komünistler ki, onların tek gerçek dostuydu. Ama komünistler, işçilerle köylüler komünistlere düşmanca davranıyor diye, onlara düşmanlıkla karşılık vermediler Sabırla, bıkmadan, örnek davranışla bu ön yargılarla mücadele ettiler. Çünkü işçi ye köylülerin objektif olarak kendileriyle çıkar ve kader ortaklığı içinde olduğu noktasından hareket ediyorlardı.

Bugünde Türkiye'nin devrimci Marksist'lerin önünde kendilerine benzer bir düşmanlıkla davranan diğer devrimciler, Stalinistler karşısında benzer bir mücadele yürütme görevi vardır. Sabırla, örnek davranışla, onları bizler hakkındaki peşin hükümlerinden şüpheye düşürmeli düşündürmeliyiz...

Ve bu çember bir kere kırıldı mı, aldatıldığını anlayan her insanda olduğu gibi düşmanlık çok daha şiddetli bir dostluğa ve giderek yoldaşlığa varacaktır.

*

Buraya kadar ele aldığımız görüşlerin en tipik örneği, Stalin'in "Üçüncü Dönem" politikasını DSM'lerine (Devrimci Sendika Muhlfeti) kadar tıpya tıpya uygulayan *Halkın Kurtuluşu*'dur.

Bu hareket, Stalinist Merkezilik olarak tanımlayabileceğimiz şeyin tipik örneğidir. Ama bir de, daha ziyade 1960'lar Latin Amerika'sındaki merkezci hareketlerden esinlenen, Latin Amerika devrimcilerinin terminolojisine yatkın merkezci akımlar vardır. Onlar da, bambaşka bir terminoloji çerçevesinde benzer yanlışlıklar yaparlar. Bunların en tipik ve en doktriner örneklerinden biri *Kurtuluş*'tur. Bunların çarpık kavramlarının, gerçekliği örneğin 12 Eylül rejiminin niteliğini kavramayı nasıl olanaksızlaştırdığını gösterebilmek için bir örnek olarak alalım.

Kurtuluş dergisi 12 Eylül öncesindeki rejimi "*Oligarşik Dikta*" olarak tanımlıyordu. İlk bakışta doğru gibidir. Ama *Kurtuluş* bu kavramı, devletin biçimin, yani **rejimi tanımlamak** için kullanmaktadır. Yani, emperyalizm, finans-kapital çağında her burjuva devletin, parlamenter demokrasiler de dahil, burjuvazinin ve burjuvazi içindeki bir avuç finans-kapital oligarşisinin diktası olduğu anlamında değil. Eğer bu genel sosyolojik anlamda kullanılsaydı, mesele yoktu. Ama *Kurtuluş* finans-kapital çağında burjuva devletini, özcül niteliği açısından değil, Türkiye'deki devletin biçimini tanımlamak için bu "*Oligarşik Dikta*" kavramına başvurmaktadır.

Bilindiği gibi oligarşi azınlık egemenliği anlamında kullanılır. Terminolojide, oligarşi deyimiyle, bugün anlatılmak istenen, bir avuç finans-kapitalist parababası azınlığı veya onların egemenliğidir.

Emperyalizm çağında bu parabalanan oligarşisi üretime, ekonomiye, politika ve kültüre egemendir. Bu güçlülükleri nedeniyle ki, emperyalizm döneminde her devlet, burjuva devleti, hangi biçim altında olursa olsun bu oligarşiye hizmet eder, onun diktasıdır.

Bu nedenle, 20. yüzyılda, sosyolojik anlamıyla burjuva diktatörlüğünden söz ederken, finans-kapitalin ya da oligarşinin diktatörlüğü demek de doğrudur. İster parlamenter, ister askeri ya da faşist bir rejim olsun, tüm burjuva diktatörlükleri özünde finans-kapital oligarşisinin birer egemenlik aracıdır, ona hizmet ederler, onun egemenliğini korurlar. Bu anlamda Latin Amerika'daki askeri diktatörlükler de, Fransa veya İngiltere'deki parlamenter demokrasiler de, Türkiye'deki bütün rejimler de 12 Mart, 12 Eylül, parlamenter dönem vs. hepsi birer "*Oligarşik Dikta*" dırlar.

Ama dediğimiz gibi, *Kurtuluş* terimi bu anlamda kullanmıyor. Özel olarak Türkiye'deki parlamentarizmi tanımlamak için, biçime ilişkin olarak "*Oligarşik Dikta*" kavramına başvuruyor. Yani sınıf egemenliğine, devletin özüne ilişkin bir kavramı, **sosyolojik bir kategori**, devletin biçimini tanımlamak için, biçimcil, **politik bir kategori** olarak kullanıyor. Ve böyle yaparak ta hiçbir şey açıklamış olmuyor. Örneğin, 12 Eylül' den önceki rejim de sonraki rejim de "*Oligarşik Dikta*" dırlar. Ama bu onların kendine özgü niteliklerini açıklamayı sağlamaz.

12 Eylül öncesi rejim: bir parlamenter demokrasidir. Denecek ki: "*Bu ne biçim parlamenter demokrasidir*" ?

Bu itirazı yapanlar, farkına varmadan parlamenter demokrasiyi ülküleştirmekte, onu ve mutlak ve idealist bir kategori durumuna dönüştürmektedirler.

Parlamenter demokrasi var, parlamenter demokrasicik var. Şimdilik koyalım 20. yüzyılı bir yana, 19. yüzyıldaki parlamenter demokrasiler bile, birbirinden dağlar kadar başkalık gösterirler, örneğin, Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet bir parlamenter demokrasidir, ama Birinci Cumhuriyet'le veya İngiliz parlamenter demokrasisi ile karşılaştırılamayacak kadar geri kurumlarla donatılmış, birçok burjuva özgürlüğünün bulunmadığı bir rejimdir. Bütün bunlar, onun, ustalarca, parlamenter demokrasi olarak tanımlanmasını engellemiştir.

Keza, 20. yüzyılın Batı'daki parlamenter demokrasileri 19. yüzyıldakilere göre büyük başkalıklar gösterirler. Bir yandan proletaryanın mücadelesi sonucu genel oy hakkı yaygınlaşmıştır, diğer yandan emperyalizm çağının siyasi gerici eğilimi, parlamentoyu yürütmenin artan gücünü gizleyen bir asma yaprağı durumuna düşürmüştür. Ve yine birçok burjuva özgürlükler klasik demokrasilerle kıyaslanmayacak ölçüde kısıtlanmıştır.

Bu ortak niteliklerin yanı sıra, emperyalist ülkelerdeki parlamenter demokrasiler de birbirleriyle büyük başkalıklar gösterirler, İsveç ve Almanya'daki rejimlerin en kaba bir karşılaştırması bile bu ayrılıkları hemen göze batırır.

Bütün bu karşılaştırmalar Batı'nın ileri kapitalist ülkelerine ilişkindir. Elbet Türkiye gibi bir yeni sömürge ülkenin parlamenter demokrasisi de, ekonomik yapısında olduğu gibi siyasi yapısında da bir yandan kapitalizm öncesinin kamburunu, diğer yandan çürüyen kapitalizmin kamburunu taşıyacaktır.

Ama böyle olması, onun parlamentarizm olarak nitelenmesini engellemez. O geri ülkenin parlamentarizmidir. Elbet te, yeni sömürge Türkiye'nin parlamentarizmi, Batı'dakilerden çok başka sınıf ilişkileri üzerinde yükselir, çok daha sınırlı özgürlüklere dayanır, çok daha gerici kurumlarla pekiştirilmiştir. Ama bütün bunlar, onu, parlamentarizm kavramından dıştılamamızı, örneğin, *Kurtuluş*'un kullandığı devlet biçimi anlamında "*Oligarşik Dikta*" olarak tanımlamamızı gerektirmez.

Peki, *Kurtuluş* 'un böyle bir tanımlamaya başvurmasının somut anlamı nedir?

Kurtuluş'un, diğer küçük burjuva devrimci siyasetler gibi buna ihtiyacı vardır. Burjuva sosyalizminin sağ politikasına, reformizme, onun ufkunda karşı çıkabilmek, bugünkü (daha doğrusu 12 Eylül'den önceki) parlamentarizmi koruma ve kimi reformlarla geliştirme stratejisinin oportünizmine karşı, devrim, yani bugünkü devleti yıkma ve ideal bir demokratik düzeni kurma görevini önüne koyabilmek için parlamenter demokrasiye "*Oligarşik Dikta*" demek zorundadır. *Kurtuluş* demokrasiyi öylesine saf bir şekilde düşünmektedir ki, onu o devrimden sonraki düzene verilecek bir ad olarak saklamaktadır. Ama böyle yaparken, o, tıpkı Stalinci *Halkın Kurtuluşu* gibi parlamenter demokrasiyi idealize etmiş olur ve bu idealizasyonu ile de, kendi demokratik devrimci özlemlerini dile getirir.

Kurtuluş gibi hareketler de, devrimimizin bugünkü ojektif görevleri bakımından ittifak yapabileceğimiz ve de yapmamız gereken hareketlerdir. Onlar kimi Stalinist doğmalarından

kurtuldukları için ve o ölçüde Devrimci Marksistlere karşı daha az ön yargılı davranmaya eğilimlidirler. Ama öte yandan onlar, aynı teorik hataları daha ince, daha esnek, daha örtük yaptıkları için ideolojik bakımdan daha da tehlikelidirler. Bu nedenle de onlarla ideolojik savaşa bir kat daha çok güç ayırmak gerekir.

Buraya kadar, Türkiye devrimci hareketinde en etkililerinden olan ve oldukça doktriner görünen iki merkezci hareketin devlet sorununa ilişkin kavramlarının yanlışlığını, nedenlerini, bu gibi kavramlarla 12 Eylül rejiminin niteliğinin çözümlenemeyeceğini göstermeye çalıştık.

Bunu yapmak zorundaydık. Bu en alfabetik terminoloji karışıklıklarını göstermeden 12 Eylül rejiminin karakterinin çözümlenmesine giremezdik. Girseydik de zaten kimse ne dediğimizi, ne demek istediğimizi anlayamazdı. Çünkü Türkiye'deki binlerce devrimci, böyle altüst edilmiş kavramlarla düşünmektedir. Okuduğu her şeyi de, o kavramların sınırlı ufkunda yorumlamaktadır. Bu ise yazdıklarımızın hiç anlaşılabilmesi tehlikesini beraberinde getirirdi.

Burada gerçek bir çelişkiyle karşı karşıyayız. Anlatmak istediğimizi dosdoğru anlatsak, kimi önermelerin okuyucu tarafından bilindiğini ve kabul edildiğini varsaysak yazı çok dar bir okuyucu kitlesine hitap edebilir. Yok, eğer açıklamalara girsek, bu sefer konunun dağılması tehlikesi vardı. Bu nedenle ortalama bir yol tutmak zorundayız.

Şimdi, 12 Eylül rejiminin karakteri sorununa girebiliriz.

II

12 Eylül'de kurulan rejim faşizm olarak tanımlanabilir mi? Bu soruyu soruyoruz, çünkü birçok hareket yukarıda açıkladığımız nedenlerle onu böyle tanımlıyorlar...

Bu soruya cevap vermeden önce, faşizmin ne olup ne olmadığını tanımlamak gerekiyor. Bu bölümde faşizm kavramının içeriğini açıklamaya çalışacağız.

Önce, faşizmin en doğru ya da doğruya yakın biçimde nasıl tanımlanabileceğine metodolojik bir cevap vermeye çalışalım. Bu sorun da, genel olarak olgu ve onu açıklayan teori, özel olarak faşizm olgusu ve faşizm teorisi arasındaki ilişki ve çelişkiler sorununu gündeme getirir.

Marks'ın dediği gibi, "*insanın anatomisi nasıl maymunun anatomisinin anahtarı*" ise, bir şey, bir olgu en iyi nasıl, en gelişmiş biçimi altında incelenebilirse, gelişmiş bir faşizm teorisi de faşizmin en gelişmiş, en "saf" biçimlerinin incelemesiyle oluşturulabilirdi.

Marks, Kapital'i hazırlarken izlediği yöntemi şöyle anlatır:

"Fizikçi, fiziksel olguları, ya en tipik biçimde oldukları ve bozucu etkilerden en uzak buldukları yerde gözlemler, ya da mümkünse, olayın en normal biçimde geçmesini sağlayacak koşullar altında deneyler yapar. Ben, bu yapıtta, kapitalist üretim biçimini ve bu biçime tekabül eden üretim ve değişim koşullarını inceleyeceğim. Bugüne kadar, İngiltere bunların klasik yurdu olmuştur. Teorik düşüncelerimin gelişimi içinde, İngiltere'nin başlıca örnek olarak gösterilmesinin nedeni işte budur." (Karl Marks, **Önsöz**, "Kapital", s. 14)

İngiltere, nasıl kapitalizmin "klasik" yurdu olmuş; kapitalizmi araştırmacı için "en tipik", "bozucu etkilerden en uzak" biçimde sunmuş ve kapitalist toplumu açıklayan teori bu biçimin incelenmesi ile oluşmuşsa; faşizmi açıklayan teori de, faşizmin en "saf", "en klasik", "en

tipik", "*bozucu etkilerinden en uzak*" biçimlerinin ortaya çıktığı Almanya ve İtalya örneklerine dayanarak, onların incelenmesiyle kurulabilirdi.

Kapitalizmin en çok geliştiği İngiltere nasıl ekonomi politiğin anavatanı ise, ciddiye alınabilecek bütün faşizm teorileri de özel olarak İtalya ve Almanya'dan genel olarak ta Avrupa'dan çıkmıştır. Bu teorisyenler arasında İtalya'dan Antonio Gramsci, P. Togliatti, İgnazio Silone, Almanya'dan Thalheimer ve yine bir Alman sayılabilecek Avusturyalı Otto Bauer sayılabilir.

Evet, bu ismi zikredilenler -ki bunlara eklenecek pek az isim kalır- ciddiye alınabilecek faşizm teorileri ortaya koymuşlar, faşizm olgusunun belirli yönlerine dikkati çekmişler, ama hiç bir zaman tutarlı ve kapsamlı doğru bir faşizm teorisi ortaya koyamamışlardır. Bunların teorik yanılgıları ile politik saplantıları ve oportünizmleri organik bir ilişki içindedir.

Faşizmin emperyalizm çağına ilişkin olgu olması, faşizm teorisinin oluşumu ve gelişimini karmaşıktır.

Kapitalizmin rekabetçi çağında, hatta o kadar geniş bir dönemde bile değil, proletarya kendisi için bir sınıf olarak tarih sahnesine çıkana kadar, toplumsal bilimlerin alanında burjuvazi az çok ilerici ve namuslu olabiliyordu. Ama, hele emperyalizm çağında, ilerici bir burjuva toplum bilimi, ekonomi politiği olanaksız hale gelmiştir. Bu nedenle burjuva sosyolojisinden, ya da teorisyenlerinden az çok namuslu, ilerici bir faşizm teorisi beklemek saflık olur. Nasıl, Marksizm sonrası burjuva sosyolojisi ve ekonomi politiği bayağılık ise, burjuva faşizm teorileri de öyledir.

Demek ki, doğru bir faşizm teorisi örneğin klasik ekonomi politik gibi nispeten ilerici ama metafizik teorilerden oluşan bir aşamadan geçmeden, doğrudan doğruya diyalektik olarak doğabilirdi ve öyle de olmuştur. Ciddiye alınabilecek faşizm teorileri, en azından Marksizm'i bir platform olarak benimseyenlerce ortaya atılmıştır.

Ancak, metafizik yalnızca Marksizm'in dışında değildir. O, Marksizm görünümü altında da işçi sınıfı içindeki çeşitli zümre eğilimlerinin ifadesi olarak yaşamaktadır. Dolayısıyla, Marksist görünümlü metafizik ve skolastik faşizm teorileri de vardır ve yukarıda ismi zikredilenlerin hemen hepsi bu kategoriye girer.

Faşizm toplumsal bir olgudur. Toplumun temel hareket yasalarını Tarihsel Maddecilik açıklar. Tarihsel maddeciliğin (ya da diyalektik sosyolojinin) ve Marksist ekonomi politiğin kavramlarına ve bu kavramların doğru bir kullanımına dayanmadan doğru ve tutarlı, diyalektik bir faşizm teorisi kurmak olanaksızdır. Marksizm görünümlü ama metafizik tüm faşizm teorileri ister istemez ekonomi politiğin ve tarihsel maddeciliğin temel kavramlarında bir çarpıtmaya yol açmak, ekonominin sınıflarla, sınıfların birbiriyle, partilerin sınıflarla, devletin sınıflarla, partilerle ekonomi ile vs. ilişkisini mekanik bir şekilde alırlar.

Hemen hemen bütün belli başlı faşizm teorilerinin, böyle metodolojik yanılgılarından hareketle eleştirisi, E. Mandel'in, Troçki'nin "*Faşizme Karşı Mücadele*" başlığı altında derlenen kitabına yazdığı önsözde yer almaktadır.

Marksist faşizm teorisi Troçki tarafından geliştirilmiştir. Elbet bu teorinin Troçki'nin kavrayışında belli bir gelişimi, evrimleşmesi olmuştur. Ancak, Troçki'nin teorisinin bu

hareketi bilgisizlikten bilgiye giden sürecin olağan hareketidir. Bu teorinin özlü bir anlatımı yine Mandel'in önsözünde yer almaktadır.

Daha 1921, 1922 yıllarında faşizmin, İtalya'da henüz ortaya çıktığı günlerde Marksist bir faşizm teorisine başlangıç olabilecek öğeleri içeren görüşler Komintern'de yer alıyordu. Lenin, faşist çetelerle Rusya'daki KaraYüzler arasında analogiler(benzetmeler) yapıyordu. Clara Zetkin, proletaryanın oportünist günahları ile faşizmin yükselişi arasındaki ilişkiyi göze batırıyordu.

Ama tarih düz bir yol izlemedi, belki ileriye sıçramak için geriledi. Devrimci dalganın geri çekilişi, ilk işçi devletindeki bürokratlaşmaya bağlı olarak Komintern'e egemen olan teorinin gerilemesi sonucu Marksist faşizm teorisi boğuldu. Yani, sınıfların durumlarındaki muazzam değişikliğe bağlı olarak gerileyen teorinin hareketi, hareketin teorisini (diyalektiği, diyalektik bir faşizm teorisini) boğdu.

Diyalektik bir faşizm teorisinin gelişimi, işçi hareketine egemen olan örgütler içinde boğuldu, ama yok edilemedi. Troçki, faşizmin Marksist Leninist teorisini geliştirdi. Ne yazık ki, yine aynı nedenlerle bu teori işçi sınıfının öncüsünü, yığınları kaplayıp maddi bir güç haline gelememi.

Faşizmin gelişmesi ile doğru bir faşizm teorisinin gelişimi bir çelişki arz eder.

Faşizm ancak, proletarya yanlış bir faşizm teorisine dayandığı, yanlış bir teoriden kaynaklanan strateji ve taktiklere göre davrandığı takdirde zafer kazanabilirdi.

Diğer yandan, faşizm zafer kazandığı takdirde en "saf", en gelişmiş halini alabilir, dolayısıyla bu gelişmiş, ilerlemiş biçimin incelenmesiyle yetkin bir faşizm teorisi geliştirilebilirdi. Denebilir ki, proletarya, az çok doğru bir faşizm teorisine dayanarak (proletaryanın güçlü olduğunu ve böyle bir teoriye dayanan öncülük etrafında birleştiğini varsayıyoruz) faşizme karşı mücadele edilebilseydi, belki de hiçbir zaman, en azından bugünkü kadar gelişmiş bir faşizm teorisi ortaya çıkmayacaktı. Çünkü faşizm var olmayacaktı. Daha İtalya'da doğumu ile ölümü birlikte olacaktı, dolayısıyla da onu anlama ihtiyacından doğan bir faşizm teorisi. . .

Faşizm ve işçi hareketine egemen olan faşizm teorilerinin uyumsuzluğu sorunu son derece önemlidir. Ve doğru bir faşizm teorisinin temel öğelerinden biri olmak zorundadır. Bir faşizm teorisi, faşizmin yükselişini, egemen faşizm teorisinin yanlışlığı dışında açıklamaya kalkarsa, faşizmin yükselişinin sırrına eremez ve giderek faşizm karşısında bir tür kaderciliğe varır. Çünkü şu soruya cevap vermek zorundadır: "*Faşizme karşı teori ve politika doğru idi ise, İtalya, Almanya ve İspanya'da faşizm nasıl oldu da zafer kazandı?*"

Yenilgiyi sosyal demokratların ihanetine veya emperyalistlerin desteğine bağlamak bir şeyi açıklamaz. Sosyal demokratlar sosyal demokrat ise ihanet edeceklerdir, emperyalistler de müdahale...

Onlar kaderleri değişmediğine göre bugün de aynı şeyi yapacaklardır. O halde yenilgi mukadderdir!.. Ve yapılacak iş: Sosyal demokratları ihanet etmemeye, emperyalistleri müdahale etmemeye zorlamaktır. Bu giderek onları ürkütmeme politikasına varır.

Demek, doğru bir faşizm teorisinin unsurlarından biri, egemen faşizm teorisinin yanlışlığı olmak zorundadır. Bu da ister istemez kişiyi, niçin yanlış bir faşizm teorisi, strateji ve taktikler işçi hareketine egemen olmuştur, nasıl olmuştur sorusuna götürür. Bu soru ister istemez, Sovyet iktidarının ilk yıllarındaki altüstlüğe varır. Bu altüstlüğün, yani bürokrasinin egemenliğinin açıklanması ise, geri bir ülkede proletaryanın iktidara gelme, yani “sürekli devrim” sorununu gündeme getirir. Bütün bu sorunlar organik bir ilişki içindedir.

Bu nedenledir ki, Sürekli Devrim teorisini ilk kez ortaya koyanın, Sovyet Devleti'ndeki bürokratlaşmaya karşı çıkanın ve onu açıklamaya çalışanın, yani Troçki'nin, aynı zamanda tek doğru faşizm teorisini ortaya koyması rastlantı değildir. Bu teorik bir zorunluluktur da. . .

Faşizm ve Faşizm teorisinin birliktelikleri ve çelişkileri üzerine Mandel'in şu sözlerini aktarmadan geçmeyelim:

" . . . Faşizmin ve Faşizm teorisinin yan yana gelişmeleri, zorunlu olarak belli bir uyumsuzluğa da işaret eder. Faşizm, ancak gerçek nitelikleri doğru olarak anlayamadığı, hasımları bilimsel bir faşizm teorisine sahip olmadığı, hakim teori yanlış ya da eksik olduğu için, 20 yıl boyunca ciddi bir engelle karşılaşmadan gelişebilmiştir.

"Bir uyumsuzluktan söz etmemiz gerekiyor, çünkü İtalyan, Alman ve İspanyol faşizmlerinin geçici başarısını, insanlar ve toplumsal sınıflar tarafından etkilenmeyen kaderin kör kuvvetlerinin işi değil, kapitalizmin üçüncü döneminin toplumsal sınıfları arasındaki kavranabilen, kesin olarak ölçülebilen ve aşılabilen, ekonomik, politik ve ideolojik ilişkilerinin ürünü olarak görüyoruz. Faşizmin geçici zaferinin kaçınılmaz kader olmadığı varsayımından çıkan sonuç, gerçekteki olgularla uyumlu ve bu olguları aydınlatan bir teo-rinin faşizme karşı mücadeleyi önemli ölçüde kolaylaştırabileceğidir.

"Bu yüzden, faşizmin yükselişinin tarihi aynı zamanda hakim faşizm teorisinin yetersizliğinin de tarihidir. (...)" (E. Mandel. Önsöz, age. , s. 89)

İşçi hareketine egemen olan teori hiçbir yerde faşizme karşı bir zafer kazanamamıştır. Evet, faşist İtalya ve Almanya yıkılmıştır, ama birer halk ayaklanması ile değil Kızıl Ordu'nun zaferiyle. (Bu zaferlerin pahası ise ayrı bir konu)

*

Komüntern'in faşizme karşı politikasını, kabaca iki büyük döneme ayırmak mümkündür: 1935'deki VII. Kongre ve arifesine kadar olan sol ve dogmatik dönem; VII. Kongre'den sonraki sağ ve revizyonist dönem.

Türkiye'de Komintern'in teori ve politikası hakkında öyle bir anlayış egemen olmuştur ki, bu anlayışa göre, 1935'de Dimitrof'un Rapor'undan sonraki hat faşizme karşı başarılı bir mücadeleye olanak sağlamış, doğruluğu pratikte kanıtlanmıştır! . .

Bizde çok yaygın olan bu kanaat tamamen olgulara aykırı düşmektedir. Çünkü VII. Kongre'nin hattı da İspanya'da yenilgiye uğramıştır. **"Sol" politika ve faşizm teorisinin iflasını Almanya'da Hitler' in zaferi kanıtladıysa, sağ politika ve teorisinin iflasını da İspanya'da Franko' nun zaferi kanıtladı.**

Tarihte iflas etmiş ve birbirini izleyen bu iki politika ve teori, Türkiye'de bir arada ve hemen tüm devrimci harekete egemen bulunmaktadır.

Gerçi, birkaçı dışında hemen tüm hareketler Dimitrof'un Raporunu onayladıklarını söylerler. Ama dedikleri ve kanıtları biraz dikkatle incelenirse, özellikle küçük burjuva hareketlerin "sol" dönem politika ve taktiklerine dayandıkları görülür. Gerçekte, onlar Dimitrof'un 1935 öncesi anlayışına dayanmaktadırlar. Bunlar kanıtlarını genellikle "*Faşizme Karşı Birleşik Cephe*" derlemesindeki ilk yazılarından getirirler. Ama bu ilk yazıdaki politikanın, Rapordaki politikayla çeliştiğine dikkat bile etmemişlerdir. Dimitrof'ta çelişki mi?.. Bu aklın kabul edebileceği bir şey değildir.

Burjuva sosyalistler, yani reformist parti ve eğilimler VII. Kongre sonrası hattı savunurlar. Bu hatta uygun olarak ta sosyal demokrasiyi faşizme karşı tutarlı bir mücadeleye (tutarlı bir reformizme diye okuyun) çekmek başlıca politikadır. Ve tabii, antifaşist cepheye sosyal demokratları kazanabilmek için anarşistlik yapılmamalıdır. O halde anarşistlerle, "*goşistlerle*" ilişki kesilmelidir! .

Küçük burjuva devrimci eğilimler ilke olarak VII. Kongre'nin taktiklerini reddetmezler. Zaten onu kabul ettikleri içindir ki, kendi demokratik özlemlerini ifade edebilmek için, parlamentarizmi "*parlamentar faşizm*" olarak tanımlamak ihtiyacını duyarlar.

Bu çerçevede, örneğin 1933'e kadar Almanya'da Komünist Partisi ile Sosyal Demokrat Parti arasındaki ilişkiler, bizde büyük ölçüde sosyalistler arasında geçer. O dönemde Komünist Partisi'nin oynadığı rolü küçük burjuva eğilimler, Sosyal Demokratların rolünü de burjuva sosyalist partiler oynar.

İspanya'yı örnek alırsak, Komünist Partisinin rolü: bizim burjuva sosyalist partilere, anarşistlerinki küçük burjuva sosyalistlerine, Cumhuriyetçilerinki de CHP'ye karşılık düşer.

TİP, TSİP, TKP, SVP, TEP, Birlik Yolu, İşçinin Sesi, Kurtuluş. Dev-Yol, Halkın Kurtuluşu, Birliği vs. , Türkiye sosyalist hareketine egemen olan bütün bu siyasetlerin faşizm karşısındaki politikaları, VII. Kongre öncesi ve sonrasının "sol" ve sağ politikalarına indirgenebilir. Oysa ki, her iki teori de, her iki politika da sırasıyla Almanya ve İspanya'da faşizm karşısında yenilgiye neden olmuştur.

Peki, faşizm nedir? Onu nasıl tanımlayabiliriz? Bu soruya önce onun ne olmadığı ile cevap vermeye çalışalım.

Faşizmi belirleyen zorbalığın ve baskının derecesi midir? Bu soruyu sormak gerekiyor, çünkü "*örtülü faşizm*", "*açık faşizm*" gibi kavramların dayandığı temel varsayım budur.

Faşizm zorbalığın ve baskının niceliği ile belirlenemez. Tarihte gaddarlığı faşizminki ile ölçülebilecek, hatta faşizminkiye benzeyen ideolojik renkler taşıyan birçok rejim faşizm değildir. Faşizm emperyalizm çağında sınıf ilişkilerinin belli bir biçimi altında söz konusu olabilir. Faşizmi diğer rejimlerden ayıran, zorbalığın, gaddarlığın dozu değil, niceliği değil, niteliğidir. Herhangi bir dikta rejimine faşizm demeden önce, o rejimin hangi ekonomi temeli

üzerinde, hangi sınıfın çıkarlarını, hangi sınıfa dayanarak, hangi sınıfa karşı, nasıl koruduğuna bakmalıdır.

Örneğin, Kamboçya'daki Pol Pot rejiminin katliamları hiçte, Hitler rejiminkilerden geri kalmamıştır. Pol Pot rejimi faşist midir? Bu söylenemez. Gerçi Pol Pot rejiminin dayandığı sınıf ilişkileri hakkında bilgimiz sınırlıdır. Ama en azından, genel bazı özelliklere bakarak bir kıyaslama yapılabilir.

Faşizm, emperyalizm çağında kapitalizmin genel bunalımını artıkdeğerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesinden doğan bunalımı sermayenin çıkarları lehine çözümlene girişimidir. Kamboçya ise, ne emperyalist bir ülke idi, nede sermayenin egemenliği söz konusuydu. Kamboçya'daki bunalım bir aşırı üretim bunalımı değildi. Aşırı üretim bunalımları kapitalizme has olgulardır. Diğer üretim biçimlerinde yeterli üretememekten doğan bunalımlar söz konusudur. Kamboçya'daki bunalım da bir bakıma bir kıtlık bunalımı idi. Kıtlığın olduğu yerde ise, toplum tekrar yamyamlığa ya da benzer çirkeflerin içine düşmekten kurtulamaz.

Emperyalizm çağında proletarya, sırf devlet zoruyla darmadağın edilip, atomlarına ayrıştırılıp, en basit meşru savunma birliklerinden yoksun bırakılamaz. Finans-kapital'in bunu başarmasının tek yolu, umutsuzluğa gark olmuş küçük burjuva kitleleri işçi sınıfına karşı saldırtmaktır. Kamboçya'da ise böyle bir durum söz konusu değildir. Ne Kamboçya proletaryası böyle güçlüdür, ne küçük burjuva kitlelerin işçi sınıfına karşı sürülmesi söz konusudur.

Bu kıyaslamalar uzatılabilir. Sonuç değişmeyecektir. Bir başka örnek olarak İdi Amin rejimi ele alınabilir. Onun rejiminin gaddarlığı kadar, kimi ideolojik renkleri ile faşizme de benzemektedir. Ama sonuç değişmez. Orada, geri bir ülkenin cılız burjuvazisininin, bir tür bonapartist bir diktatörlük altında komprador burjuvaziye tasfiyesi kadar, kapitalizmin şafağında görüldüğü biçimde ilk sermaye birikiminin yapılışı söz konusudur. Sermaye, Tarih sahnesine "gözeneklerinden kan ve irin akararak" çıkmıştır. Uganda burjuvazisininin yaptığı da pek farklı bir şey değildir.

Konumuza ilişkin olan şu satırları. Mandel'in Önsöz'ünden aktarmadan geçmeyelim:

"Faşizmin özgül karakteri ancak emperyalist tekelci kapitalizmin çerçevesi içinde anlaşılabilir. Yarı sömürge ülkelerdeki otoriter hareketleri, sırf bir lidere bağlanıyorlar, ya da taraftarlarına üniforma giydiriyorlar diye faşist olarak nitelendirmek saçmadır. Sermayenin en önemli kısmının yabancı ellerde olduğu ve ulusun kaderini bu yabancı emperyalizmin hakimiyeti tarafından belirlendiği ülkelerde, kendi çıkarları için bu hakimiyetten kurtulmaya çalışan yerli burjuvazinin hareketini faşizm olarak nitelendirmek anlamsızdır. Bu tür hareketin faşizmle bazı yüzeysel benzerlikleri olabilir: Aşırı milliyetçilik, lidere tapmak, hatta bazen antisemitizm. Faşizm gibi, bu hareket te, kitle tabanını sınıfsızlaşmış ve yoksullaşmış küçük burjuvazi içinde bulabilir. Ama böyle bir hareketle faşizm arasında, toplumsal ve ekonomi politika açısından belirleyici fark, modern toplumun iki belirleyici sınıfına, büyük sermaye ile işçi sınıfına karşı tavrını incelediğimiz zaman hemen ortaya çıkar.

Faşizm büyük sermayenin iktidarını sağlamlaştırır ve ekonomi de ona en yüksek kârları sağlar; işçi sınıfını ayırıştırıp parçalar ve örgütlerini ezer. Buna karşılık yarı sömürge ülkelerde sık sık yanlış olarak "faşist" diye nitelenen yerli burjuvazinin milliyetçi hareketleri büyük sermaye ve özellikle yabancı sermayeye bazı kalıcı ve ciddi darbeler indirirken işçiler için yeni örgütsel olanaklar yaratabilir. Bunun en iyi örneği Arjantin'deki Peronist harekettir; bu hareket işçi sınıfını ayırıştırıp parçalamak şöyle dursun, fabrika işçilerinin ilk kez sendikalarda genel örgütlenmesini mümkün kılmıştır; bu sendikalar günümüze kadar da ülkede önemli bir etki sağlamışlardır.

"Bu sözde ulusal burjuvazinin yabancı emperyalizmle yerli kitle hareketi arasında manevra yapabilme yeteneğine toplumsal ve tarihsel bakımdan sınırlı olduğu ve bu iki belli başlı kamp arasında sürekli olarak salınıp duracağı doğrudur. Sınıf çıkarları onu hiç kuşkusuz sonunda emperyalizmle ittifaka itecek ve kitle hareketinin yarattığı baskının yardımıyla bu emperyalizmden toplam artık değerini daha büyük bir parçasını koparmaya çalışacaktır. Buna karşılık kitle hareketinin fazla güçlü bir yükselişi de kendi sınıf egemenliğini tehlikeye atacaktır. Elbette 1965 Ekim' inden sonra Endenozyalı generaller örneğinde olduğu gibi kitlelerden böyle bir kopuşun ve onların karşısına çıkışın, ani ve faşizme benzeyen bir baskı biçimini alması mümkündür. Gene de kavramlarda bir bulanıklığa meydan vermemek için iki süreç arasındaki (emperyalist metropollerdeki faşizmle Üçüncü Dünya'nın yarı sömürge ülkelerinde en kötü halde gerici bir askeri diktatörlük arasındaki) temel farkı iyice anlamalıyız. "(s. 35)

Karıştırılan bir nokta da, faşizmin 'güçlü devlet' eğilimi ile özdeşleştirilmesidir. Bu sorun üzerine de sözü Mandel'e bırakalım.

"Günümüzde 'güçlü devlet' doğrultusundaki gittikçe belirgin eğilimi ile, 'tırmanan faşizm' veya hatta 'açık faşitleşme'yi birbirine karıştırmamak ta önemlidir. Faşizmin kalkış noktası, sürekli vurguladığı gibi, umutsuz ve yoksullaşmış bir küçük burjuvazidir. 'Uzun devrenin 20 yıllık yükseliş çizgisinden' sonra Batı'nın hemen hiç bir emperyalist ülkesinde böyle bir umutsuz küçük burjuvazi yoktur. En fazlası, köylülüğün ve kentsel orta sınıfların uçta kalan bir tabakası, yoksullaşma doğrultusundaki bir eğilimden etkilenmektedir. Ama, hiçbiri toplam nüfusta önemli bir ağırlığa sahip olmayan bu tabakaların bile, ticaret, hizmetler ve sanayide yeniden iş bulmaları çok zor olmamaktadır, (bu satırlar 1969'da yazılmıştır.) Bugün 1918-1933 yıllarımdakinin tersi olan bir süreç cereyan etmektedir O dönemde, orta sınıflar proleterleşmeksizin yoksullaşıyorlardı bugünse, yoksullaşmaksizin proleterleşiyorlar

"Küçük burjuvazinin genellikle müreffeh ve tutucu olduğu bir durumda, neo faşizmin geniş bir kitle tabanı kazanması içm nesnel bir neden yoktur. Zengin mülk sahipleri, devrimci işçilerle ya da radikal öğrencilerle sokak kavgası yapmazlar. Polisi çağırmayı ve 'huzursuzluğun icabına bakması' için onu daha iyi silahlarla donatmayı tercih ederler. Umutsuz küçük burjuva unsurları örgütleyerek onları, sanayi bölgelerinin bütününe ve şehirlere tedhişe boğmak için kullanan faşizm ile hiç kuşkusuz şiddet ve baskı kullanan ve işçi hareketine ve radikal gruplara sert darbeler indirebilen ama işçi örgütlerini imha edemeyen ve işçi sınıfını ayırıştırılmayan otoriter 'güçlü devlet' arasındaki fark ta işte budur. Almanya'da 1933' den sonraki gelişmelerle, 1958'de 'güçlü devlet' in kurulmasından sonra Fransa'daki gelişmelerin

yüzeysel bir karşılaştırması bile bu farkı açıkça ortaya çıkarır. İspanya'da da 1939-45 donemi faşist diktatörlükle, polis ve askeri aygıt tarafından zaman zaman yapılan en sistemli baskılara rağmen yükselen bir kitle hareketini bastırmaktan bütünü ile aciz olan günümüzün çürüyen tek 'güçlü devleti' arasında yapılacak bir karşılaştırmadan sadece aynı sonuç çıkar." (s 35-36)

*

Buraya kadar faşizmin ne olmadığını, faşizm kavramıyla en çok karıştırılan iki ayrı olgu açısından ele aldık. Şimdi, İtalyan ve Alman faşizmlerinin tahliliyle geliştirilmiş olan, Troçki'nin faşizm teorisini ya da faşizmin Marksist çözümlemesini kısaca özetleyebiliriz. Bu özetlemeyi de yine Mandel'ın gürültüye gelmiş, susuş kumkumasına boğulmuş önsözünden aktarak yapalım.

« Troçki'nin faşizm teorisi 6 ögenin birliğinden oluşur Bu birliğin içindeki her öge belli bir özerkliğe sahiptir Ve hepsi de iç çelişkilerinden oturu belli bir gelişmeden geçer. Ama bu birlik ancak kapalı ve dinamik bir bütünlük olarak anlaşılabilir, bu bütünlük içindeki ögeler tecrit olmuş bir halde değil, birbirleriyle olan bağlar içinde faşist diktatörlüğün yükseliş, zafer ve düşüşünü açıklayabilirler.

"1) Faşizmin yükselişi çağdaş kapitalizmin şiddetli bir toplumsal bunalımının ifadesidir. Bu, 1929-1933 yıllarında olduğu gibi, bir aşırı üretim bunalımıyla aynı zamana rastlayabilen ama bu konjonktür dalgalanmalarının çok ötesine geçen bir bunalımdır Temelde, bizzat artı değerın üretilme ve gerçekleşme şartlarındaki bir bunalımdır Dünya pazarının mevcut rekabet şartlarında (yani, belli bir ücret düzeyi, emek üretkenliği, ham madde ve pazar bulma olanaklarıyla) 'doğal' bir sermaye birikimini sürdürmenin olanaksızlığıdır Faşizmin iktidara el koymasının tarihsel işlevi, artık değerın üretilme ve gerçekleşme şartlarını teknelci kapitalizmin belirleyici grupaları lehine birden bire ve şiddetle değiştirmesidir

"2) Emperyalizm çağında ve işçi hareketinin uzun bir tarihsel gelişmeden geçtiği yerde, burjuvazi politik egemenliğini en yararlı biçimde, yani en az maliyetle burjuva parlamenter demokrasisi yoluyla uygular Bu egemenlik biçiminin iki büyük üstünlüğü vardır. Bazı toplumsal refomların ihsan edilmesiyle toplumsal zıtlaşmaların patlayıcılığının dönemsel olarak azaltılmasına fırsat verir. Burjuvazminin geniş bir kesimine de, burjuva partileri, gazeteler, üniversiteler, işveren dernekleri, belediyeler ve mahalli hükümetler, devlet aygıtının zirveleri, merkezi banka sistemi vb. yoluyla politik iktidarın kullanılmasına dolaylı dolaysız katılma olanağı verir

"Ancak, büyük burjuvazinin egemenliğinin bu biçimi ki, tek tarihsel biçim değildir ekonomik ve toplumsal güçlerin bir hayli değişken istikrarsız bir dengesine bağlıdır Nesnel gelişmeler bu dengeyi bozunca, siyasi iktidarın dolaysız kullanımından vaz geçmek pahasına bile olsa, tarihsel çıkarlarını gerçekleştirmek için devletin yürütme gücünü daha merkezileştirmeye çalışmaktan başka bir seçeneği kalmaz büyük burjuvazinin. Tarihsel olarak bakıldığında, faşizm, teknelci sermayenin toplumsal hayatın bütününi kendi çıkarlarına uygun olarak totaliter bir biçimde 'örgütlenme' eğiliminin (ilk kez Rudolf Hilferding tarafından belirtilen bir eğilim) hem gerçekleşmesi hem de yadsınmasıdır. Faşizm bu eğilimin gerçekleşmesidir, çünkü son tahlilde bu tarihsel işlevi yerine getirmiştir. Bu eğilimin yadsınmasıdır, çünkü

Hilferding'in beklediğinin tersine faşizm bu görevi ancak burjuvazinin büyük ölçüde politik mülksüzleştirilmesiyle yerine getirebilmiştir

"3) Modern sanayi tekelleri kapitalizmin şartları ve ücretli işçilerle büyük kapitalistler arasındaki sayısal oransızlıktan ötürü devlet gücünün böyle zorla merkezleştirilmesini salt teknik yöntemlerle gerçekleştirmek olanaksızdır Troçki'nin işçi hareketinin kitle örgütlerini doğru olarak nitelendiği gibi 'burjuva demokrasisi çerçevesi içindeki proleter demokrasisi çekirdekleri' de dahil modern işçi hareketinin bütünü değilse bile çoğu kazançlarını salt bu tür yöntemlerle ortadan kaldırmak ta aynı ölçüde olanak dışıdır

"Değil bir mutlak monarşi, bir askeri diktatörlük veya katıksız bir polis devleti bile milyonlarca üyesi olan bilinçli bir toplumsal sınıfı uzun süre için parçalayacak ve yıldıracak ve bu şekilde pazar kanunlarının en basit işleyişleriyle dönemsel olarak ortaya çıkan ilkel sınıf mücadelelerinin bile yeniden belirmesini engelleyecek olanak ve yetilere sahip değildir. Bu amaçlara ulaşmak için, büyük burjuvazinin kitleleri kendi yanında seferber edecek bir harekete, düzenli kitle tedhişi ve sokak savaşlarıyla proleteryanm daha bilinçli kesimlerinin yoracak ve yıldıracak, iktidarın ele geçirilmesinden sonra da proleter kitle örgütlerini topyekun yıkarak böylece bilinçli öğeleri sadece parçalanmış (atomize olmuş) değil aynı zamanda yılmış ve teslim olmuş bir halde bırakacak bir harekete ihtiyacı vardır

"Kitle psikolojisinin histerilerine uydurulmuş yöntemlerle böyle bir kitle hareketi sokak muhafızları, semt bekçileri, fabrika hücreleri () ve basit muhbirlerden oluşan devasa aygıtlar yoluyla sınıf bilincine sahip ücretli işçiler üzerinde sürekli bir denetim kurabilir Üstelik daha az bilinçli işçilerin bir bölümünü, özellikle beyaz yakalı işçileri ideolojik bakımdan etkileyebilir Ve işlemekte olan sınıf işbirliğine kısmen katabilir

"4) Böyle bir kitle hareketi ancak kapitalizmin üçüncü toplumsal sınıfı olan ve burjuvazi ile proletarya arasında bulunan küçük burjuva tabanına dayanarak yükselir. Eğer bu küçük burjuvazi, umutsuzluğa kapılacak ölçüde enflasyonun darbesine küçük firmaların iflasına, üniversite mezunlarının, teknisyenlerin ve daha yüksek maaşlı memurların kitle halinde işsizliğine maruz kalmışsa, işte o zaman bu toplum sınıfının hiç olmazsa bir kısmında ideolojik özlem ve hatırlayışlarla, psikolojik tepki ve kızgınlıkların bileşimi olan tipik bir küçük burjuva hareketi yükselir. Bu hareket aşırı milliyetçilik ve lafzi bir anti kapitalist demogojiyi örgütlü işçi hareketine karşı korkunç bir nefretle birleştirecektir ('marksizme karşı', 'komünizme karşı'). Bu hareket işçilere, işçi örgütlerine ve eylemlerine karşı fiziksel saldırılara geçtiği anda, bir faşist hareket doğmuş demektir Böyle bir hareket, eğer kitle etkisi kazanacaksa mutlaka geçmesi gereken bir özerk gelişme döneminden sonra iktidara el koymaya kadar gidebilmek için tekelleri sermayenin önemli kesimlerinin mali ve politik desteğine ihtiyaç duymaya başlar

"5) Faşist diktatörlüğün tarihsel görevini yerine getirebilmesi için işçi hareketi iktidarın ele geçirilmesinden önce kırılmalı ve geri püskürtülmelidir. Ama bu, ancak iktidarın ele geçirilmesinden önce durum kesinlikle faşist çetelerin lehine ve işçi sınıfının aleyhine dönmüşse olanaklıdır. Faşist kitle hareketinin yükselişi iç savaşın bir çeşit kurumsallaşmasına benzer, oyle ki, nesnel olarak, her iki taraf ta kazanma şansına sahiptir bu savaşta (Bu arada büyük burjuvazinin ancak çok özel, 'anaormal' durumlarda böyle deneyleri

tercih etmesinin ve mali bakımdan desteklemesinin nedeni budur. Bu tur 'ya hep ya hiç' politikalarında daha başından belirli bir risk vardır.)

"Eğer faşistler, düşmanı (örgütlü işçileri) parçalamayı, felce uğratmayı, yıldırma ve morallerini yıkmayı başarır, zaferleri kesindir. Ama işçi hareketi başarıyla karşı darbeyi vurur ve insyatifi kendi eline alırsa, yalnız faşizmi değil ama onu doğuran kapitalizmi de ciddi olarak yenilgiye uğratabilir. Bu toplumsal politik ve toplumsal psikolojik olduğu kadar teknik nedenlerden de ileri gelir. Faşist çeteler ilkönce küçük burjuvazın sadece en umutsuz ve en kararlı kesimlerini ('çıldırılmış' kısmını) örgütlerler. Ücretli işçilerin bilinçsiz ve örgütsüz kesimleri (özellikle genç işçiler ve beyaz yakalı gençler) kadar küçük burjuva kitleler de iki kamp arasında sallantıda kalırlar. Daha büyük cesaret ve kararlılığı gösteren tarafa katılmaya yatkındırlar. Kazanan ata oynamak isterler.

"Tarihsel olarak bakıldığında, faşizmin zaferi, işçi hareketinin çağdaş kapitalizmin yapısal bunalımını kendi çıkarları ve kendi amaçları doğrultusunda çözümlenemeyişinin ifadesidir. Böyle bir bunalım, ilkönce işçi sınıfına galibiyet şansı tanır genellikle. Ancak kandırıldığı, bölündüğü ve yıldırıldığı için bu şansı kullanamazsa faşizmin zaferi ile sonuçlanabilir savaş.

"6) Eğer faşizm, 'işçi hareketini bir balyoz gibi ezmeyi' başarır, tekelci kapitalizmin açısından görevini yapmış demektir. Bundan sonra, faşizmin kitle hareketi bürokratlaştırılır ve büyük bir ölçüde burjuva devlet aygıtı içinde eritilir. Eğer 'hareketin amaçları' içinde bulunan avam ve küçük burjuva demagojisinin en aşırı biçimleri unutulmaz ve resmi ideolojinin dışına çıkarılmazsa bu erimenin olanağı yoktur.

"Bu gelişim, son derece merkezileşmiş devlet aygıtının süregelen bağımsızlaşma eğilimine hiç te zıt değildir. Çünkü bir defa işçi hareketi yenildikten ve artıkdeğerin üretilme ve gerçekleşme şartları ülke içinde büyük burjuvazinin lehine değiştirildikten sonra, bütün çabalar dünya pazarında da benzer bir değişiklik yapmaya yönelecektir. Faşizmin ya hep ya hiç politikası toplumsal politik alandan mali alana aktarılır: bu politika sürekli enflasyonu teşvik eder ve sonuçta dış askeri maceradan başka bir seçenek bırakmaz. Ama bütün bu gelişimin getirdiği ekonomik durumda (savaş ekonomisinin sonuçlarını düşünün) ve küçük burjuvazinin (gittikçe bağımsızlaşan devlet aygıtının arpalıklarıyla beslenenler hariç) politik durumda bir düzelme değil kötüleşmedir.

" 'Faizci sermayenin pençelerinden kurtulmak' yerine sermayenin yoğunlaşmasında ve orta sınıfların proleterleşmesinde gözle görülür bir hızlanma meydana gelir. Bu olgu faşist diktatörlüğün sınıf karakterini açıkça ortaya koyar; bu karakter faşist kitle hareketinin sınıf karakteriyle özdeş değildir. İlki tekelci sermayenin tarihsel çıkarlarını temsil eder, küçük burjuvazinin değil. Bu eğilim bir defa egemen olduktan sonra, faşizmin bilinçli ve eylemli kitle tabanı zorunlu olarak küçülür. Faşist diktatörlüğün kendi kitle tabanını bırakma ve parçalama eğilimi vardır. Faşist çeteler polis ekleri haline gelir. Faşizm çöküş döneminde yeniden bonapartizmin özel bir türüne dönüşür.

"Troçki'nin faşizm teorisinin kurucu öğeleri bunlar. Bu teori, bir yandan kapitalizmin üçüncü döneminin yapısal bunalımı (Troçki'nin kendisi 'kapitalizmin çürüme çağından söz ediyordu') sırasında sanayileşmiş ülkelerde sınıf mücadelesinin gelişme şartlarının tahliline dayanır, öte yandan da bu mücadelenin pratik gelişiminin ve teorik yorumlanmasında öznel ve nesnel

etkenler arasındaki ilişkinin, Troçki' nin Marksizmine özgü olan, çok belirli bir kurulma tarzından doğmaktadır. " (s. 16-20)

*

Buraya kadar, genel olarak faşizm kavramının içeriğini, faşizmin ne olup ne olmadığını, faşist rejimin özgül niteliklerini anlamaya çalıştık.

En kaba bir gözlem bile, 12 Eylül rejiminin burada tanımlanan faşizm kavramıyla tanımlanmasının yanlış olacağını fark eder. 12 Eylül rejimi bir parlamenter demokrasi değildir. Faşist bir rejim de değildir. Peki ama nedir?

Bu soru bize, daha başka kavramsal araçlara ihtiyacımız olduğunu da sezdirir. Böyle bir kavramsal araç var mıdır? Böyle bir araç daha önce Bilimsel Sosyalizmin klasiklerince geliştirilmiş midir? Yoksa şimdiye kadar hiç karşılaşılmamış, eski kavramların çerçevesine sığmayan yepyeni bir olgu karşısında mıyız?

Türkiyeli devrimciler, devlet biçimleri konusunda, hemen hemen sadece iki kavramla, parlamentarizm ve faşizm kavramlarıyla, düşünmeye alışmışlardır. Ama Türkiyeli devrimcilerin bu iki kavramla sınırlı olmaları, Marksizmin ve Leninizmin böyle sınırlı olduğu anlamına gelmez. Marksizm de askeri diktatörlük gibi, Bonapartizm gibi kavramlar da vardır. Ve bir Bonapartizm kavramı, 12 Eylül rejiminin niteliğini kavrayabilmemizi sağlayacak olanaklar sunabilir. Onun için, 12 Eylül rejiminin niteliğine geçmeden evvel Türkiye devrimcilerinin yabancıları oldukları Bonapartizm kavramında ele almamız gerekiyor.

** *

Bonapartizm kavramının bizlere yabancı kalması bir rastlantı değildir. Bizlerin skolastik, metafizik mantığımızın bir ürünüdür bu yabancılık. Marksizm ise, diyalektiktir, supleksli (esnek) bir mantığı gerektirir. Devlet sorununda da böyleyizdir. Marksizmin şu en temel önermesini hepimiz biliriz ve kabullenmişizdir: Devlet egemen sınıfların bir baskı aracıdır. Ama hepimiz burada kalırız. Devletin görece özerkliği gibi diyalektik bir kavrayışa doğru ikinci adım atamayız, korkarız. Sanki görece özerkliği kabul etsek ipin ucunu kaçıracağımızı, önceki önermeyi inkar edeceğimizi sanırız. Ama bizzat böyle davranarak ta, Marksizmi bir türlü kavrayamayız, skolastik Marksistler olmaktan kurtulamayız.

Bonapartizm kavramı, devlet görece özerkliği kavramıyla yakından bağıntılıdır. Belli bir ekonomi ve sınıflar ilişkisi üzerinde şekillenen devlet, bir kere ortaya çıkıp geliştirdi mi, kendisini var eden temel üzerinde bir karşı etkide de bulunmaya başlar. Karşı etki, sınıf mücadelesinin bazı aşamalarında, sanki onun sınıflardan bağımsızını gibi görünmesine de yol açar.

İşte Bonapartizm de, sınıflar arasındaki belirli bir denge durumunda, devletin görece bağımsızlığı gibi bir görünüm kazanmasıdır. Sözü fazla uzatmadan ustalara bırakalım.

Bu görece bağımsızlık durumu sadece modern topluma has bir olgu değildir. Aynı karakterdeki olgular Antika Tarihte de görülmüştür.

Örneğin Antik Roma'da görüldüğü gibi, Sezar'ın adına izafeten *Sezarizm* denmiştir. Ancak, görece bağımsızlık bakımından benzeşmelerine karşın, Bonapartizmle Sezarizm bambaşka

toplumsal gelişme aşamalarının ve sınıf ilişkilerinin ürünüdürler. Antik Roma ya da Atina Cumhuriyeti, modern kapitalist cumhuriyete ne kadar benzerse, Searizm de Bonapartizme o kadar benzer.

Toplumsal gelişmede yepyeni bir olguyla karşılaşan insanlar, onu anlamak için, olaylara geçmişin aynasından bakarlar, tarihsel analogilere başvururlar. Bu belirli bir dereceye kadar kaçınılmaz, gerekli, hatta yararlıdır. Ama burada kalınırsa büyük yanılgılara düşülür. Her olay kendi özgül çelişkileri içinde incelenmelidir.

Bonapart'ın "*bulutsuz bir gökte çakan şimşek gibi*" görünen hükümet darbesiyle kurduğu rejimi, kimileri böyle tarihsel analogilerle "sezarizm" diye tanımlamışlardır. Marx ise, Bonapart'ın hükümet darbesinin gerçekleştiği sınıf ilişkilerini çözümleyerek, tarihsel analogilerle sınırlı kalmanın tehlikesini göstermiş ve modern sezarizmi bonapartizm kavramıyla tanımlamıştır. Bu sorun üzerine Marx, *18 Brümair*'in önsözünde şunları yazıyor:

"Sonuç olarak eserimin C a e s a r i s m diye adlandırılan, bu günlerde Almanya'da sık sık sözü edilen skolastik deyimden ortadan kaldırılmasına katkıda bulunacağını umuyorum. Bu yüzden tarihi analogiyi yapanlar, ana noktayı, yani eski Roma sınıf mücadelesinin sadece imtiyazlı bir azınlık içinde özgür zenginlerle özgür fakirler arasında verildiğini ve nüfusun büyük bir üretken bölümü olan kölelerin, bu mücadeleye katılanlar değil sadece pasif bir temel oluşturduğunu unutmaktadır. İnsanlar Sismondi'nin şu önemli sözünü unutmuyorlar: Roma proletaryası toplumun sırtından geçiniyorken modern toplum, proletaryanın sırtından geçiniyor. Eski ve modern sınıf mücadelelerinin maddi ve ekonomik koşulları birbirlerinden öylesine ayırdırlar ki, bunların arasındaki, politik ürünleri arasındaki benzerlik, Centerbury Piskoposu ile Başrahip Samuel arasındaki benzerlikten daha fazla değildir. "

Peki, modern Bonapartizmin öğeleri nelerdir? Bunun kısa ve özlü bir çözümlenmesini Engels, Bismark'ın mutlakiyetçi Bonapartizmini incelerken . *Konut Sorunu* 'nda anlatır.

"(...) Gerçekte ise Almanya' da var olduğu şekliyle devlet aynı şekilde içinden geliştiği toplumsal tabanın zorunlu ürünüdür. Prusya'da -ve Prusya şimdi belirleyicidir- hala güçlü bir toprak sahibi aristokrasisi ile, bugüne kadar ne Fransa'daki gibi dolaysız siyasal egemenlik kazanmış, ne de İngiltere'deki gibi az çok dolaylı bir egemenlik kazanmış olan oldukça genç ve son derece korkak bir burjuvazi bir arada bulunmaktadır. Ancak entelektüel yönden çok gelişmiş ve günbegün giderek daha fazla örgütlü hale gelen, hızla çoğalan bir proletarya bu iki sınıfla bir arada bulunmaktadır. Biz dolayısıyla, burada, eski mutlakiyetçi temel koşulun yanı sıra toprak sahibi aristokrasi ve burjuvazi arasında bir denge modern bonapartçılığın temel koşulunu da burjuvazi ile proletarya arasında bir denge buluyoruz. Ama gerek eski mutlakiyetçi, gerek modern bonapartçı monarşide gerçek hükümet yetkisi, özel bir ordu subayları ve devlet memurları kastının elindedir. Prusya'da bu kast kısmen kendi saflarından kısmen daha az kökenli aristokrasiden ve en az da burjuvaziden beslenmektedir. Toplumun dışında ve söz üstünde bir konum işgal eder görünen bu kastın bağımsızlığı, devlete, toplumun karşısında bir bağımsızlık görünümü vermektedir. "

Engels, daha sonra tekrar bu soruna döner ve *Almanya'da Köylü Savaşı* 'nın Üçüncü Baskısı için, ikinci baskının önsözüne yaptığı bir ekte şöyle yazar:

“(. . .) 1840 tan sonra savaş yavaş dağılan krallığın temel varlık koşulu, soyluluk ile burjuvazi arasındaki mücadeleydi, krallık bu mücadele içinde dengeyi sağlıyordu; artık soyluluğu burjuvazinin baskısına değil, ama tüm varlıklı sınıfları işçi sınıfının baskısına karşı korumanın önem kazandığı andan itibaren, eski mutlak krallık, özel olarak bu erkle hazırlanmış devlet biçimi olan Bonapartçı krallığa dönüşmek zorunda kaldı. Prusya'nın bu Bonapartçılığa geçişini bir başka yerde çözümlerim. (Konut Sorunu....) Orada belirtmediğim, ama burada son derece önemli olan şey şudur ki, bu geçiş Prusya'nın 1848 den sonra ileriye doğru attığı en büyük adım olmuştur. Prusya, modern gelişmenin bu derece gerisinde kalmıştı. Prusya henüz yarı feodal bir devletti; oysa Bonapartçılık, ne olursa olsun, feodalizmin ortadan kaldırılmasına dayanan modern bir devlet biçimidir. ”

Engels, Fransa'da İç Savaş'a yazdığı Giriş' te Bonapartizmin Fransa'da ki biçiminin yaptığı objektif tarihsel görevleri anlatırken Bonapartizm'in kavranması bakımından büyük önemi olan, Marx'ın da yaptığı bir ayrımı yapar, **sosyal iktidar** ve **politik iktidar** kavramlarını ayırır.

"Ceza kendini bekletmedi. Eğer proletarya henüz Fransa'yı yönetemiyor idiyse, burjuvazi de artık yönetemiyordu. Hiç değilse burjuvazinin henüz çoğunlukla kralcı eğilimde olduğu ve üç hanedancı parti ile bir dördüncü cumhuriyetçi parti biçiminde bölündüğu bu dönemde demek istiyorum. Serüvenci Louis Bonaparte'ın, bütün kilit noktalarını, ordu, polis, yönetim mekanizması ele geçirmesini ve 2 Aralık 1851 günü burjuvazinin son kalesi olan Ulusal Meclisi havaya uçurmasını sağlayan şeyler de, burjuvazinin bu iç çekişmeleridir. İkinci İmparatorluk, ve onunla birlikte de Fransa'nın bir siyaset maliye serüvencileri çetesi tarafından sömürülmesi başladı; ama aynı zamanda, sanayi de, Louis Philippe'in, büyük burjuvazinin sadece küçük bir bölümünün başkalarını dıştalayıcı egemenliği ile birlikte soysuz ve pısrık sisteminin ona hiç bir zaman veremeyeceği bir atılım kazandı. Louis Bonaparte, burjuvaları işçilere karşı ve sırası gelince de işçileri de burjuvalara karşı koruma bahanesiyle kapitalistlerin elinden siyasal iktidarlarını aldı; ama, buna karşılık, egemenliği, spekülasyon ve sanayi etkinliği, uzun sözün kısası, tüm burjuvazinin yükselme ve zenginleşmesini, görülmemiş derecede kolaylaştırdı. Bununla birlikte, imparator sarayı çevresinde toplanan büyük çaplı rüşvet ve soygun da çok daha yüksek bir derecede gelişip, bu zenginleşme üzerinden büyük yüzdeler vurdular. ”

Buraya kadar Marx-Engels'ten bazı alıntılarla bonapartizm kavramının içeriğini aydınlatmaya çalıştık.

Kimileri, bonapartizmin kapitalizmin rekabetçi çağına has bir olgu olduğunu emperyalizm çağında bonapartizmden söz edilemeyeceğini söylemektedirler. Tabi bu bir iddiadır ve hiç bir kanıtı olmayan bir iddiadır. Kaynağında da bonapartizmin asli öğelerinin kavranmaması yatar. Bu asli öğeler başlıca iki noktaya indirgenebilir. Sınıf mücadelesinin belli bir anında, sınıflar arasındaki bir denge durumunun varlığı ve bu denge durumunda, devletin, yürütme gücünün burjuvaziyi politik iktidarından ederek, burjuvazinin sosyal iktidarını ve tarihsel çıkarlarını korumasıdır. Diğer bir deyişle, sosyolojik anlamıyla burjuvazinin diktatörlüğünü korumak için, sanki burjuvaziden bağımsızmış gibi görünen bir politik diktatörlüğün kurulmasıdır. . . Sınıf mücadelesi emperyalizm çağında da vardır, hem de en keskin biçimiyle. Dolayısıyla bu

mücadelenin belli anlarda sınıflar arası bir denge de daima olasıdır. Diğer yandan emperyalizm çağında, devlet ve onun yürütme gücü devasa boyutlara ulaşmıştır. Bu da devletin ve yürütme gücünün sınıflardan bağımsız gibi davranabilme yeteneğini artırır. Toplumun üzerinde yükselen bürokratik bir baskı aygıtının varlığı, bonapartizmin olmazsa olmaz koşullarından biridir.

Emperyalizm çağında bonapartizm olmayacağını söyleyenler, gerçekte Lenin'i de okumamışlardır. Çünkü Lenin, ekim devriminin arifesindeki aylarda yer alan Kerenski hükümetini bonapartist olarak niteler. Bir yanda Sovyetler, bir yan da Kornilov'lar. . . Kerenski bir kaç ay boyunca bu geçici denge durumunda varlığını sürdürebilmiştir. Lenin yazıyor:

"(...) Askerler tarafından seçilen örgütlere tam bir güven duyulmadığı için, komutanların askerler tarafından seçilmesi ilkesi tam olarak uygulanmadığı için, Kornilov'lar, Kaledin'ler ve karşı devrimci subaylar, ordunun başına geçtiler. Bu bir olgu. Gözünü körü körüne yummadıkça Kornilov ayaklanmasından sonra, Kerenski hükümetinin her şeyi olduğu gibi bıraktığını, gerçekten Kornilovizmi onardığını görmemek olanaksız. Aleksiyev'in atanması; Klembovski'er, Sagarin'ler, Bagration 'lar ve Kornilov'un öbür suç ortakları ile yapılan "barış". Kornilov ve Kaledin'in kendilerine gösterilen iyi davranış, bütün bunlar, Kerenski'nin gerçekte Kornilovizmi onardığını daha açık gösterilemeyecek bir biçimde gösteriyor.

"Orta yol yoktur. Deney bunu gösterdi. Ya tüm iktidar Sovyetlere ve ordunun tam demokratlaştırılması, ya da Kornilovizm" (27 (14) Eylül 1917)

"(. . .) Bunların uygulanmasına daha şimdiden başlandı, ama bu önlemler, büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin direnci tarafından, hem (gerçeklikte, tamamen burjuva ve bonapartist bir hükümet olan) Kerenski hükümeti aracılığı ile, hem de eski devletin bürokratik aygıtı aracılığı ile, ve hem de Rus ve "bağlaşık" mali sermayenin dolaysız ve dolaylı baskısı ile uygulanan direnç tarafından her yerde engellenmiş ve engellenmektedirler. " (a. y.)

Dikkat edilirse Lenin burada Kornilovizm diye bir kavram da geliştirmektedir. Eğer Lenin'in partisi olmasaydı, proletarya iktidarı ele alıp köylü devriminin taleplerini tamamlamasaydı, burjuvazi ve proletarya tarafından özlemlerine karşılık verilmeyen köylülük ilgisizliğe, karşı devrimci umutsuzluğa kayabilir ve bu ortamda Kornilov'un darbesine olanak sağlayabilirdi. Bu gerçekleşmedi. Ama gerçekleşseydi eğer, Rus devrimcileri muhtemelen Komilovizm'in de bir çözümlenmesini yapmak zorunda kalacaklardı. Muhtemelen, Komilovizm de emperyalizm çağında, bir devrimci durumun arkasından gelen, geri Rusya'nın koşullarına özgü bir bonapartizm olabilirdi. Ya da yarı faşist, yarı bonapartist bir geçiş tipi. . . Neyse konumuz bu değil.

Lenin'le aynı sıralarda Troçki de Kerenski hükümetini bonapartizm olarak tanımlamakta ve onun varoluş koşullarını, büyük bir öngörüyle şöyle şöyle çözümlenmektedir:

"Eski çarlık hüür bir toplumun bağrındaki sınıf kavgaları esnasında kurulmuştu, fakat kavga halindeki bütün fesat komiteleri ile çarların altında emekçilerin durağan bir alt yapısı vardı. Yeni çarlık varlığı için gerekli desteği köylülüğün sessizliğinde, pasifliğinde arıyor. Disiplinli bir orduya dayanan bonapartizmin en önemli aygıtı. Fakat ülkemizde henüz bu şartlardan

hiçbiri gerçekleşmedi. Toplumumuz boydan boya en uç noktalarına ulaşmış açık uzlaşmaz çelişkilerle kaplıdır. İşçilerle kapitalistler, köylülerle toprak sahipleri, askerlerle genelkurmay ezilen uluslarla merkezi iktidar, arasındaki mücadele, hükümet kaderini bu kavga halindeki güçlerden birine dayandırmağa karar vermedikçe (toplumumuza) hiç bir durağanlık unsuru getirmez. Tarım devriminin tamamlanmasına kadar diktatörün "sınıflar üstü" girişimleri ancak geçici olur.

" Milioukov, Rodeianko ve Riaboutchinski iktidarın, kendi ellerinde toplanmasının, yani işçilerin, köylülerin ve devrimci askerlerin üstünde sömürücülerin karşı devrimci diktatörlüğüne dönüşmesini istiyorlar. Kerenski demokrasiyi karşı devrimin yardımı ile karşı devrimi de demokrasi yardımı ile korkutmak, sonra da kitlelerin hiç bir iyilik göremeyecekleri kişisel diktatörlüğü sağlamak istiyor. Fakat evdeki hesap çarşıya uymaz. Devrimci kitleler henüz son sözlerini söylemediler. " (L. T. , 1917 Yılı, s. 48)

*

Yukarılarda bir yerde, parlamenter demokrasi var, parlamenter demokrasicik var demiştik. Aynı şey bonapartizm için de geçerlidir. Bonapartizm var, bonapartizm var... Rekabetçi dönemin bonapartizmi var, emperyalist döneminin bonapartizmi var. Emperyalist ülkenin bonapartizmi var, geri ülkenin bonapartizmi var. Sınıf mücadelesinin keskinleştiği dönemlerde bir geçiş rejimi karakteri taşıyan bonapartizm var, proletaryanın bir yenilgisinden sonra oluşabilecek nisbeten istikrarlı bir bonapartizm var.

Emperyalizm çağındaki bir bonapartizmin özgül niteliklerini Troçki özellikle 1930-33 yılları arasındaki Almanya'ya ilişkin incelemelerinde çözümlenmiştir. Daha sonra bu çözümlenmeleri geliştirmiş, genellemeler de yapmıştır. Şimdi Troçki'nin bu çözümlenmelerini görelim.

Aktaracağımız bölümler Ekim 1932'de yazılmıştır. Yani henüz faşistler iktidara gelmeden önce. Faşist iktidarın arifesinde Almanya' da, Brüning ve Von Papen hükümetleri kurulmuştu. Troçki bunları sırasıyla yarı-bonapartist ve bonapartist olarak tanımlamaktadır. Aynı tarihlerde Komüntern, bizim küçük burjuva devrimcileri gibi, sosyal demokratlara sosyal faşist demek ve her hükümeti faşizmin bir çeşidi olarak tanımlamaktadır. Troçki çözümlenmesini diğer çözümlenmelerle örneğin Brandler ve Thalheimer'in çözümlenmeleriyle karşılaştırmakta, görüşlerini bir polemik biçiminde açmaktadır.

"Reichtag seçimleri, 'başkanlık' hükümetini yeni ve kritik bir sınavdan geçirdi. Bu yüzden bu hükümetin toplumsal ve siyasi özelliklerini hatırlamakta yarar var Zaten Marxist yöntem de Papen-Schleicher hükümeti gibi somut ve ilk bakışta „ani“ politik olayların tahlili ile üstünlüğünü gösterir.

"Bir tarihte 'başkanlık' hükümetini bonapartizmin bir çeşidi olarak tanımlamıştık. Bu tanımlı, bilinmeyen bir olguya bilinen bir ad bulma arzusunun rastlantısal sonucu gibi görmek yanlış olur. Kapitalist toplumun gerilemesi, bonapartizmi faşizmle yan yana ve birlikte yeniden gündeme getirir. Daha önce Brüning'in hükümetin bir bonapartist hükümet olarak nitelendirmiştik. Sonra geri baktığımızda, bu tanımlamayı bir yarı bonapartizm ya da ön bonapartizm olarak sınırlandırdık.

"Öteki komünistler ve genel olarak 'sol' gruplar ne diyorlardı bu bağlamda? Komünintern'in bugünkü liderliğinden yeni bir siyasi olgunun bilimsel tahliline girişmesini beklemek saflık olur. Stalinistler, Papen'i kolayca faşist kampa yerleştiriyorlar. Eğer Papen ve Hitler 'ikizler' olarak görülüyorsa, Papen gibi önemsiz bir olay kafa yormaya değmez bile. Marksizm 'bayağı' olarak nitelendirdiği ve bize uzak durmayı öğrettiği siyasi literatürün aynısıdır. Gerçekte, faşizm iç savaşın iki ana kampından birini temsil etmektedir. Elini iktidara doğru uzatan Hitler önce yetmiş iki saat süreyle sokakların kendisine terk edilmesini istemişti. Hindenburg, bunu reddetmiştir. Pen Schleicher'in Görevi: Nasyonal Sosyalistleri dostane yollarla disiplin altına almak ve proletaryayı polis zinciriyle bağlamaktı. Böyle bir rejimin mümkün oluşu bile proletaryanın görevce zayıflığıyla belirlenir.

"SAP (Sosyalist işçi Partisi), öteki sorunlarda olduğu gibi, Papen hükümeti sorununu da genel sözlerle geçiştirmeye çalışmaktadır. Sorun Bruning'le, ya da bonapartizmin kuluçka dönemiyle ilgili olduğu sürece Brandler'ciler de getirdiğimiz tanımla ilgili olarak suskunluklarını korumuşlardır. Ama ne zaman ki Bonapartizmin Marxist tanımı başkanlık hükümetinin teori ve pratiğinde kendini bütünüyle doğrulamıştır, işte o zaman Brandler'ciler de eleştirileriyle birlikte orta çıkmışlardır: Thalheimer'in akıllı baykuşu, gecenin geç saatlerinde uçmaya başlıyor.

"Stuttgart'da çıkan Arbeitertribune gazetesi, bonapartizmin, burjuvazinin sınıf egemenliğini gene burjuvazinin kendi siyasal partilerine karşı korumak için asker-polis aygıtını burjuvazinin üzerine çıkarırken, köylülük tarafından desteklemek ve Sosyal Demokrasinin yöntemlerini kullanmak zorunda olduğunu öğretiyor bize. Papen köylülük tarafından desteklenmemekte ve sözde radikal bir program sunmamaktadır. Dolayısıyla, Papen'in hükümetini bonapartizm olarak tanımlama çabamız 'hiç yerme oturmamaktadır'. Bu sert ama yüzeysel bir yargı.

"Bradlercilerin kendileri nasıl tanımlıyor Papen hükümetini? Arbeitertribüne'nün aynı sayısında Brandler'in bu konu üzerinde çok vakitli açıklamaları yer alıyor: 'Junker-monarşist mi, Faşist mi, yoksa proleter diktatörlüğü mü?' Bu üçleme içinde Papen hükümeti bir Junkermonarşist diktatörlük olarak sunulmaktadır. Bu Vorwarts'a ve genel olarak kaba demokratlara yakışan bir düşünce tarzıdır. Sıfatları alınlarında yazılı Alman bonapartistlerinin Junkerlere bazı küçük hediyeler verdikleri açıktır. Bu bayların monarşist bir kafa yapısına yatkın oldukları da bilinmektedir. Ama başkanlık rejiminin özünün junker monarşizmi olduğunu iddia etmek, katıksız liberal saçmalaktır.

"Liberalizm, Bonapartizm, Faşizm gibi terimler genelleme özelliği taşırlar. Tarihsel olgular hiçbir zaman kendilerin bütünüyle tekrar etmezler. 1. Napolyon hükümetleriyle karşılaştırıldığı zaman 3. Napolyon'un hükümetinin 'Bonapartist' olmadığını kanıtlamak zor olmazdı. Sadece Napolyon'un kendisi kan bağları bakımından biraz belirsiz bir Bonapart olduğu içm değil, ama aynı zamanda sınıflarla, özellikle köylüler ve lunpen proleterlerle ilişkisi 1. Napolyon'un bu sınıflarla olan ilişkisiyle aynı olmadığı için. Dahası klasik Bonapartizm büyük savaş zaferleri döneminden doğmuştur. Oysa İkinci imparatorluk hiç böyle şeyler görmemiştir. Ama Bonapartizmin bütün çizgilerinin tekrarını arıyacak olursak, Bonapartizmin geçmişte kalmış, benzersiz, tekil bir olgu olduğunu, yanı genel olarak

Bonapartizm diye bir şeyin olmadığını ama bir zamanlar Bonapart adında Korsika'da doğmuş bir generalim yaşadığını görürüz. Liberalizm ve tarihin bütün öteki genelleştirilmiş terimleri için de aynı durum söz konusudur. Bonapartizm analogisi ile konuşulduğu zaman, bu olgunun kesinlikle hangi çizgilerinin mevcut tarihsel durumunda en gelişmiş ifadelerini bulduğunu da belirtmek şarttır.

"Günümüz Alman Bonapartizminin çok karmaşık, denebilirse bileşik bir karakteri vardır. Faşizm olmasaydı Papen 'm hükümeti mümkün olmazdı. Ama faşizm iktidarda değil. Ve Papen hükümeti de faşizm değil. Öte yandan Almanya'nın en sonunda savaşta yenik düşmesine rağmen, gene de Almanya'nın zaferlerini temsil eden ve halk kitlelerinin ellerinde ordunun simgesi olan Hindenburg olmasaydı, Papen hükümeti en azından bugünkü biçimiyle mümkün olmazdı. Hindenburg'un ikinci seçilişi bir plebisitin bütün özelliklerini taşıyordu. Milyonlarca işçi, küçük burjuva ve köylü (Sosyal Demokrat ve Merkez), Hindenburg'a oy vermişti. Onda buldukları şey, herhangi bir siyasi program falan değildi. Bu milyonlar, en başta iç savaştan kaçınmak istiyorlardı ve bu yüzden Hindenburg'u bir üst uzlaştırıcı olarak, ulusun uzlaştırıcı hakemi olarak omuzlarına yükseltmişlerdi. Ama zaten bu da, Bonapartizmin en önemli işlevidir: mülkiyeti ve düzeni korumak amacıyla, kendini mücadele eden iki kampın üzerine çıkarmak. Bonapartizm, ya iç savaşı bastırır, ya ondan önce çıkar, ya da iç savaşın yeniden parlamasını önler. Papen'den söz ederken Sosyal Demokrasinin onayına sahip olan Hindenburg'u unutamayız. Alman Bonapartizminin bileşik özelliği, demogoji ile kitleleri Hindenburg'a çekme görevinin iki büyük bağımsız parti tarafından, Sosyal Demokrasi ile Nasional Sosyalistler tarafından yerine getirilmesinde ifadesini bulmuştur. Her iki parti de çalışmalarının sonucunu şaşkınlıkla karşılasalar bile, bu hiç bir şeyi değiştirmez.

"Sosyal Demokrasi, faşizmi doğuranın Komünizm olduğunu iddia ediyor. Bu iddia bir anlamda doğrudur: Sınıf mücadelesinin keskinleşmesi olmasaydı, devrimci proletarya olmasaydı, kapitalist toplumun bunalımı olmasaydı, faşizme hiç gerek kalmazdı. Hilferding Otto Bauer'in uşakça teorisinin bundan başka bir anlamı olamaz. Evet faşizm burjuva toplumunun proleter devrimi tehlikesine karşı gösterdiği bir tepkidir. Ama işte bu tehlike bugün çok yakında olmadığı için, hakim sınıflar bir Bonapartist diktatörlüğe dayanarak iç savaşsız idare etmeye çabalyorlar.

"Brandlerciler, Hindenburg, Papen, Schleicher hükümeti için getirdiğimiz tanımlamaya itiraz ederken Marx'a baş vuruyorlar, onun otoritesine dayanarak bizi etkeliyebeceklerini düşünüyorlar. Bundan daha acıklı bir aldanış olamaz. Gerçek şu ki, Marx ve Engels yalnız iki Bonapart'in Bonapartizmleri hakkında değil, başka Bonapartizm çeşitleri üzerine de düşünmüş ve yazmışlardır. Sanıyorum 1864 ten başlayarak, Bismarck'ın 'ulusal rejimini sık sık Fransız Bonapartizmine benzetmişlerdir. Ve bunu da Bismarck'ın bir sözde radikal olmamasına ve bildiğimiz kadarıyla köylüler tarafından desteklenmemesine rağmen yapmışlardır. Demir Şansölye bir plebisit sonucunda iktidara gelmiş değildi, meşru ve hanedandan gelen kral tarafından usulüne uygun olarak atanmıştı. Bununla birlikte Marx ve Engels haklıydı. Bismarck, mülk sahibi sınıflarla yükselen proletarya arasındaki çelişkidenden Bonapartist bir tarzda yararlandı ve bu yoldan iki mülk sahibi sınıf arasındaki, burjuvazi ile junkerler arasındaki karşıtlığın üstesinden gelerek bir asker-polis aygıtını ulusun üzerine çıkardı. Bismarck'ın politikası bugünkü Alman Bonapartizminin 'teorisyenlerinin'

değindikleri, şu geleneğin ta kendisidir. Evet, Bismarck Alman birliği sorununu, Almanya'nın dıştaki büyüklüğü meselesini kendine göre halletti . . Oysa Papen, Almanya'ya uluslararası arenada 'eşit' bir yer vaat etmekten başka bir şey yapmadı şimdiye kadar. Elbette küçük bir fark değil bu. Ama biz de Papen'm Bonapartizminin Bismarck'ın Bonapartizmi ile aynı çapta olduğunu kanıtlamaya çalışmıyorduk ki! 3. Napolyon da amcası dediği kişinin bir müsveddesiydi sadece.

"(. .) Kapitalizmin gerileme çağının Bonapartizmi, burjuva toplumunun yükseliş çağındaki Bonapartizminden büsbütün farklıdır. Alman Bonapartizmi kent ve köy küçük burjuvazisi tarafından doğrudan doğruya desteklenmemektedir ve bu da rastlantı değildir. İşte tam bu nedenle biz de bir tarihte, ancak iki kampın yani proletarya ile faşistlerin etkisiz kalması ile iktidara tutunabilen Papen hükümetinin zayıfladığından söz etmiştik.

"Ama Papen'in arkasında büyük toprak sahipleri, finans kapitalistler, generaller duruyor, diye söze karışacak öteki 'Marksistler'. Mülk sahibi sınıflar kendi başlarına büyük bir gücü temsil etmezler mi? Bu sav, sınıf ilişkilerini genel sosyolojik ana çizgileri ile kavramanın, bu ilişkileri somut bir tarihsel biçim içinde anlamaktan çok daha kolay olduğunu bir kez daha gösteriyor. Evet, Papen'm hemen arkasında mülk sahiplerinin en yüksek kesimleri bulunmaktadır ve hükümetinin zayıflığının nedeni de budur.

"Günümüz kapitalizm şartlarında, finans kapitalin acentesi olmayan bir hükümet genel olarak imkânsızdır. Ama mümkün olan bütün acenteler içinde de Papen hükümeti en dengesiz olanıdır. Eğer hakim sınıflar doğrudan doğruya iktidar olabilselerdi, ne parlamentarizme, ne Sosyal Demokrasiye ne de faşizme ihtiyaç kalırdı. Papen hükümeti finans kapitali fazla açığa vurmakta ve onu Prusyalı Komisyoncu Fracht'ın sunduğu kutsal incir yaprağından bile yoksun bırakmaktadır. Sırf partiler ustası 'ulusal' hükümet yalnız finans kapital adına konuşabildiği için, sırf bunun için, sermaye kendini Papen hükümetiyle özleştirmeye her zamankinden daha çok dikkat etmektedir. DAZ ise, başkanlık hükümetine Nasyonal Sosyalist kitlelerden destek bulmaya çalışmakta ve ultiमतoların diliyle Papen'den Hitler'le bir blok kurmasını istemektedir ki bu da aslında Hitler'e teslim olmak demektir.

"Başkanlık hükümetinin 'kuvvetini' değerlendirirken, finans kapitalin Papen'm arkasında durmasının her zaman onunla birlikte yürüyeceği anlamına gelmediğini unutmamalıyız. Finans kapitalin Hindenburg-Schleier'in dışında başka sayısız olanakları daha vardır. Çelişkilerin keskinleşmesi halinde ise, proletarya dizini onların göğsüne dayayncaya kadar manevra yapacaklardır. Papen'in daha ne kadar manevra yapacağını ise, önümüzdeki haftalar gösterecektir. " (L. T. , **Alman Bonapartizmi**, "Faşizme Karşı Mücadele", s. 347-352)

Troçki daha sonra teorik genellemeler yaparken Bonapartizm, faşizm, savaş sorunlarına yeniden dönmektedir. Şimdi böyle bir yazısından bazı bölümler aktararak devam edelim:

"Doğru bir teorik yönelişin olağanüstü pratik önemi, keskin toplumsal çatışmalar, hızlı politik kaymalar ve durumdaki ani değişmelerle dolu bir dönemde en belirgin biçimiyle ortaya çıkar. Böyle bir dönemde politik kavramlar ve genellemeler hızla eskirler ve yerlerine ya büsbütün yeni kavramların konulması (bu daha kolaydır), ya da somutlaştırılmaları, açıklştırılmaları ve kısmen düzeltilmeleri (bu daha zordur) gerekir. Geleneksel örnekleri altüst eden ve çok daha ısrarlı teorik dikkat isteyen ara, geçiş durum ve bileşimlerinin zorunlu olarak ortaya

çıkışı işte tam böyle dönemlere rastlar. Tek kelimeyle; (Savaştan önceki) barışçı ve 'organik' dönemde, insan birkaç hazır soyutlama ile yetinebildiyse de, zamanımızda her yeni olay diyalektiğin şu en önemli yarasını bir kez daha doğruluyor: Doğru her zaman somuttur.

"Stalinist faşizm teorisi, hiç kuşkusuz, gerçekliğin bütün somut evrelerinde, bütün geçiş aşamalarında, yani devrimci (ya da karşı devrimci) sıçrayışlarında olduğu kadar tedrici değişmelerinde de, (gerçekliğin) diyalektik tahlilinin yerine, kısmi ve yetersiz bir tarihsel deney temeli üzerinde ortaya çıkarılmış soyut kategorilerin geçirilmesinin en trajik örneklerinden biridir. Stalinistler bugünkü dönemde finans kapitalin kendini parlamenter demokrasiye uyduramayacağı ve faşizme başvurmak zorunda kalacağı görüşünü benimsediler. Belli sınırlar içinde mutlak doğru olan bu görüşten, salt tümünden gelimci, biçimsel mantığa uygun bir tarzda bütün ülkeler ve bütün gelişme aşamaları için aynı sonuçları çıkardılar. Onlara göre Primo de Rivera, Mussolini, Can Kay Şek, Masaryk, Brunning, Pilsdulskey, Sırbistan kralı Alexader, Severing, Mac Donald, v. b. faşizmin temsilcileriydiler. Böyle düşünürken şunları unutuyorlar (a) Geçmişte de kapitalizm kendini 'katıksız' demokrasiye uydurmadı, bazen (bu parlamenter demokrasiyi) bir açık baskı rejimiyle tamamladı, bazen de yerine (açık baskı rejimini) getirdi, (b) ,katıksız' finans kapitalizm hiçbir yerde yoktur, (c) finans kapital hakim bir durumdayken bile bir boşlukta hareket etmez ve burjuvazinin öteki tabakaları ile ve ezilen sınıfların direnişiyile hesaplaşmak durumunda kalır, (d) nihayet bir diğer geçiş biçimi parlamenter demokrasi ile faşist rejim arasına, bazen 'barışçı' bir tarzda, bazan da iç savaş yoluyla karşı durulmaz bir tarzda araya girer. Eğer ilerlemek ve geri püskürtülmemek istiyorsak, bu geçiş biçimlerinin biri doğru bir teorik değerlendirmeyi ve proletaryanın buna bağlı bir taktiğini gerektirecektir.

"Bolşevik-Leninistler, Alman biçime dayanarak (daha önce İtalya deneyinin temeli üzerinde kurulabilecek olan) Bonaportizm adını verdiğimiz geçişsel biçimini ilk kez kaydettiler. (Brunning, Papen, Schleicher hükümetleri). Bundan sonra, Bonapartist rejimini daha açık ve daha gelişmiş, biçimde Avusturya'da gördük. geçişsel biçimin determinizmi tescil edilmiştir, tabii kaderci anlamda değil diyalektik anlamı. Yani faşizmin artan bir başarısı, proletaryadan ciddi bir direnişle karşılaşmadan, proletaryayı boğmak amacıyla parlamenter demokrasinin mevzilerine saldırdığı ülkeler ve dönemler için tescil edilmiştir.

"Bruning Schleicher döneminde, Manulsky-Kuusinen 'faşizm zaten vardır' diyorlardı, aradaki Bonapartist aşama teorisinin, Sosyal Demokrasinin 'ehveni şer' politikasını kolaylaştırmak için faşizmi maskeleyerek ve üzerini boyamak çabasıyla başka bir şey olmadığını ileri sürüyorlardı. O dönemde Sosyal Demokratlara Sosyal Faşistler deniliyor ve Zyromsk Marceau Pivert Just türü 'Sosyal Demokratlar ('Troçkistlerden sonra tabii) en tehlikeli sosyal faşistler sayılıyordu. Bütün bunlar şimdi değişmiştir. Stalinistler, bugünkü Fransa ile ilgili olarak 'faşizm zaten mevcut' sözünü tekrarlamaya cesaret edemiyorlar artık; tam tersine, faşizmin zaferim engellemek amacıyla dün reddettikleri birleşik cephe politikasını kabul ediyorlar. Stalinistler, Doumege rejimini faşist rejimden ayrı tanımlamak zorunda olduklarını gördüler. Ama Marxistler gibi değil, Ampiristler gibi vardılar bu ayrıma. Doumerge rejiminin bilimsel bir tanımını vermeye çalışmadılar bile. Teori alanında soyut kategorilerle iş gören kimse, olgulara körce teslim olmaya mahkûmdur. Ama işte Fransa'dadır ki parlamentarizmden Bonapartizme geçiş (daha doğrusu bu geçişin ilk

aşaması) özellikle çarpıcı ve öğretici bir nitelik kazanmıştır. Doumerge hükümetinin, faşistlerin iç savaş provası (6 şubat) ile proletaryanın genel grevi (12 şubat) arası da sahneye çıktığını hatırlatma yeter. Uzlaştırılmayacak kampların kapitalist toplumun iki kutbundaki savaş mevzilerini almalarıyla birlikte, parlamenter rejim a nilen hesap makinasının bütün önemini yitirdiği açıkça anlaşıldı. Doumerge hükümetinin de Brüning ve Schleicher hükümetleri gibi, ilk bakışta parlamentonun onayı ile hükümet eder görüldüğü doğrudur. Ama bu yetkilerinden vazgeçmiş, direnç gösterdiği taktirde hükümetin kendisini dağıtacağını bilen bir parlamentodur. Saldıran karşı devrim kampıyla kendini savunan devrim kampı arasındaki nispi denge sayesinde, iki tarafın da geçici karşılıklı etkisizlikleri sayesinde, iktidar eksenini sınıfların ve onların parlamento temsilcilerinin üstüne çıkarıldı. Hükümetin başını, parlamentonun dışında, 'partilerin dışında' aramak gerekiyordu. Hükümetin başı iki generalı yardımına çağırırdı. Bu üçlü simetrik bir biçimde düzenlenmiş parlamento rehinerleriyle sağdan ve soldan destekledi kendini. Hükümet parlamento çoğunluğunun yürütme organı gibi değil, mücadele eden iki kampın arasındaki hakem gibi görünüyordu.

Bununla birlikte kendini ulusun üstüne çıkaran bir hükümet, havada asılı değildir. Şimdiki hükümetin gerçek eksenini polisten, bürokrasiden, askeri klikten geçer. Karşımızdaki parlamentarizmin süsleriyle güç bela örtünen bir askeri polis diktatörlüğüdür. Ama ulusun hakemi rolünde bir kılıç hükümeti: Bonapartizm, işte budur.

"Kılıcın kendi başına bağımsız bir programı yoktur. Bir 'düzen' aletidir. Var olanı korumak için çağırılmıştır. Politik bakımdan kendini sınıfların üstüne çıkaran Bonapartizm, denebilirse atası Sezarizm gibi, toplumsal bakımdan her zaman ve her çağda sömürücülerin en güçlü ve en sıkı kesiminin hükümetini temsil eder. Şu halde, bugünkü Bonapartizm de bürokrasinin zirvelerini, polisi, subaylar zümresini ve basını yöneten, esinleyen ve ayartan finans kapitalin hükümetinden başka birşey olamaz.

"Son aylarda sık sık sözü edilen 'anayasa reformu'nun tek görevi, devlet kurumlarının Bonapartist hükümetin ihtiyaçlarına uyarlanmasıdır. Finans kapital, sözde parlamentonun cebri onayı ile, en uygun hakemi her seferinde millete zorla kabul ettirme olanağını kendisine verecek yasal yolları aramaktadır. Doumerge hükümetinin ideal bir 'güçlü hükümet' olmadığı açıktır. Daha uygun Bonaparte adayları vardır yedekte. Eğer sınıf mücadelesinin seyri vakit bırakırsa bu alanda yeni deneyler ve bileşimler olabilir.

"Tahminde bulunurken, Bolşevik Leninistlerin bir zamanlar Almanya için söylediklerini tekrarlamak zorundayız: Bugünkü Fransız Bonapartizminin şansı fazla değildir; proletaryanın ve faşist kampları arasındaki geçici ve aslında kararsız dengeyle belirlenmiştir sürekliliği. Bu iki kamp arasındaki güç dengesinin kısmen ekonomik konjonktürün etkisi altında, esas itibariyle de proleter öncüsünün politikasına bağlı olarak hızla değişmesi gerekir. İki kamp arasındaki çarpışma kaçınılmazdır. Bu sürecin zaman ölçüsü yıllar değil aylardır. Dengeli bir rejim ancak çarpışmadan sonra, sonuçlara bağlı olarak kurulabilir.

"İktidara geçen faşizm de, Bonapartizm gibi, finans kapitalin hükümeti olabilir ancak. Bu toplumsal anlamda sadece Bonapartizmden değil, ama parlamenter demokrasiden bile ayırt edilemez. Toplumsal sorunların politika alanında çözüldüğünü unutan Stalinistler, her seferinde bunu yeni baştan keşfettiler. Finans kapitalin gücü istediği zamanda ve yerde, istediği

gibi bir hükümet kurma yeteneğinde yatmaz; bu yeteneğe sahip değildir. Finans kapitalin gücü her proleter olmayan hükümetin ona hizmet etmek zorunda kalışı gerçeğinde yatar; ya da daha iyisi finans kapitalin, her çürüyen egemenlik sisteminin yerine değişen şartlara daha iyi uyan bir sistem koyma olanağında yatar. Ama bir sistemden ötekine geçiş, politik bunalım demektir; bu bunalım devrimci proletaryanın faaliyetiyle birlikte, burjuvazi için bir toplumsal tehlikeye dönüşebilir. Fransa'da parlamenter demokrasiden bizzat Bonapartizme geçiş, iç savaşın patlamasıyla birlikte yürümüştü. Bonapartizmden faşizme geçişin perspektifleri ise, karşılaştırılmayacak ölçüde daha sert altüstlüklerle ve dolayısıyla da devrimci olasılıklara gebedir.

"Düne kadar Stalinistler, bizim 'başlıca yanlış'ımızın, faşizmden finans kapitali değil küçük burjuvaziye görmek olduğunu söylüyorlardı. Burada da, sınıfların diyalektiğinin yerine soyut kategorileri geçiriyorlar. Faşizm, küçük burjuvaziye, finans kapitalin çıkarları için seferber etmenin ve örgütlemenin özgül bir yoludur. Demokratik rejim döneminde, sermaye zorunlu olarak işçilere reformist ve barışçı küçük burjuvaziye karşı güven duygusunu aşılama çalıştı. Oysa küçük burjuvazinin içinde proletaryaya nefret daha önceden yaygınlaşmamışsa, faşizme geçiş olanaksızdır. Aynı üst sınıfın, finans kapitalin egemenliği bu iki sistemde ezilen sınıflar arasında taban tabana zıt ilişkilere dayanmaktadır.

Ama, küçük burjuvazinin proletaryaya karşı politik seferberliği, büyük burjuvazi için ateşle oynamak demek olan şu toplumsal demagoji olmadan düşünülemez. İplerini koparmış küçük burjuva irticasının 'düzen' açısından tehlikesi, Almanya'daki son olaylarda doğrulandı. İşte bunun için Fransız burjuvazisi mürteci haydutları kendi kanatlarından biri gibi destekler ve masraflarını karşılarken, bir yandan da işleri faşizmin politik zaferine kadar götürmek istememekte ve son çözümlemede, iki aşırı kampı da disiplin altına alacak bir 'güçlü' iktidarın kurulmasını amaçlamaktadır.

"Şimdiye kadar söylenenler, Bonapartist iktidar biçimini faşist biçimden ayırt etmenin ne kadar önemli olduğunu yeterince göstermektedir. Bununla birlikte karşı uca sıçramak, yani Bonapartizmi ve faşizmi iki bağdaşmaz mantıki kategori haline getirmek de başışlanmaz bir yanlış olur. Nasıl Bonapartizm parlamentarizmi faşizmle birleştirerek başladıysa, zafere ulaşmış faşizm de, sadece Bonapartistlerle bir bloka girmek zorunda olduğunu değil, ama üstelik Bonapartist sisteme iç yapı bakımından yakınlaşmak zorunda olduğunu da görür. Finans kapitalin egemenliğinin mürteci toplumsal demagoji ve küçük burjuva tedhişi yoluyla uzatılması olanaksızdır. İktidara geçen faşist şefler kendilerini izleyen kitleleri, devlet aygıtı aracılığıyla susturmak zorunda kalırlar. Aynı nedenlerle, küçük burjuvazinin geniş kitlesinin desteğini de yitirirler. Bu kitlenin küçük bir bölümü, devlet aygıtı içinde erir. Bir başka bölümü ilgisizliğe, umursamazlığa kapılır. Bir üçüncüsüyse, çeşitli bayrakların altında muhalefete geçer. Ama toplumsal kitle tabanını yitirirken, bürokratik aygıtı dayanarak ve sınıflar arasında gidip gelerek Bonapartizm biçiminde yenilenir. Burada da tetricii evrim, şiddetli ve kanlı olaylarla kesintiye uğramıştır. Çatışan kampların arasındaki son derece kararsız ve kısa süreli dengeyi yansıtan faşizm öncesi ya da engelleyici Bonapartizmden (Giolotti, Brüning, Schleicher, Doumerge v. b.) farklı olarak her iki kitle kampının yıkılmasından, hayal kırıklığından ve yılgınlığından doğan ve yükselen faşist kökenli

Bonapartizm (Mussolini, Hitler, v. b.), çok daha dengeli oluşuyla gösterir kendini." (L. Troçki, Bonapatizm ve Faşizm, age. , s. 458-463)

Bu uzun alıntılara başvurmamız belki okuyucuyu sıkabilir. Ancak, devrimci kadrolarımız Marksizm'in yüce cebrine öylesine uzak, mekanik klişelerle, basit aritmetik düzeyinde eğitilmektedir ki, Marksizm'in unutulmuş en temel önermelerinin, tarihsel maddeciliğin devlet biçimlerinin çözümlemesine uygulanmasının somut örneklerine başvurmadan, okuyucunun bütün bunları bildiği varsayımıyla 12 Eylül rejiminin niteliğini çözümlemeye girmek yanlış anlamalara ve hiç anlaşılmama tehlikesine yol açabilirdi.

Bir örnek olarak, karşılaştığımız garip bir itirazı verelim. Biz 12 Eylül rejimini bir tartışmada Bonapartizm olarak tanımlayınca, ona faşizm diyen muhababımız: "Bonapartizm deyince ilerici gibi bir şey oluyor" diye itiraz etti. Ama bu uzun alıntıları okumuş bir kimse böyle bir itirazı yöneltemeyecektir. Çünkü Bonapartizmin de özünde, en gerici zümrelerin diktatörlüğü anlamına geldiğini, ya da en azından bizim böyle değerlendirdiğimizi bilecektir.

Dikkat edilirse, buraya kadar alınan örnekler, genellikle, batının kapitalist ülkelerinin tarihindir. Marx-Engels'de klasik kapitalizmin rekabetçi aşamasında ki örnekler, Lenin ve Troçki de emperyalizm çağına ilişkin örnekler.

20. yüzyılda, modern sınıf ilişkileri, kısmen bugün "Üçüncü Dünya" denilen ülkelere de yayılmıştır. Ve bu ülkelerde, parlamenter demokrasi bir kural olmaktan ziyade bir istisnadır. Egemen olan biçim askeri ya da Bonapartist diktatörlüklerdir. Bu bağlamda, Latin Amerika'nın Askeri diktatörlükleri ile örneğin kimi Arap ülkelerinde görülen Bonapartist bir karakter taşıyan diktatörlükleri de ayırmak gerekir. Kılıç'ın egemenliğini her durumda Bonapartizm, olarak nitelemek, görünüşe aldanmak olur.

Sadece bu kadar da değil. Geri ülkelerin değişik gelişme aşamalarındaki bonapartizmleri de ayırmak gerekir. Genellikle, bağımsızlıktan hemen sonraki yıllarda kurulan ve nispeten istikrarlı olan bir yanıyla, tabii gerekli değişiklikler yapıldığında 19. yüzyıl batı Bonapartizmlerinkine benzeyen fonksiyonlar yükselen Bonapartizmlerle, sınıf çelişkilerinin keskinleşmesinden sonra, emperyalizm döneminde görülen, iç savaşı engelleyici, istikrarsız bir geçiş rejimi karakteri taşıyan Bonapartizmlere benzeyen Bonapartizmleri birbirine karıştırmamalıdır. Şimdi biraz da bu sorunu ele almaya çalışalım.

Troçki'nin yarıömürge ve sömürge ülkelerde parlamenter demokrasi metotlarının sökmemesine ilişkin olarak söylediği bazı sözler var. Bu sözler geri ülkelerdeki rejimlerin genel özelliklerinin nedenlerini belirleme bakımından büyük önem taşıyor.

"Demokrasi sadece büyük patronların hâkimiyetidir. Lundberg'in kitabında gösterdiği 60 ailenin ABD ni yönettiğini iyi anlamalıyız. Fakat nasıl yönetiyorlar? Bugüne kadar demokratik yöntemlerle. Onlar, orta sınıflar, küçük burjuvazi ve işçiler tarafından kuşatılmış küçük bir azınlıktırlar. Onlar bu toplum içerisindeki orta sınıfları bu topluma ortak etme olasılığına sahip olmalıdırlar. Orta sınıflar ümitsizliğe düşmemelidirler, aynı şey işçiler için de doğrudur. En azından işçilerin üst tabakası için. Eğer üst tabaka karşı ise, alt tabakaların devrimci olasılıklarını kırabilirler, demokrasiyi işletmenin tek yolu da budur.

"Demokratik rejim bir ülkeyi yönetmenin en aristokratik yoludur. Ancak zengin bir ulus için mümkündür. Her Britanyalı demokrat sömürgelerde çalışan dokuz ya da on köleye sahiptir. Antik Yunan toplumu köleciliğe dayalı bir demokrasi idi. Bir anlamda aynı şey Britanya, Hollanda, Fransa, Belçika demokrasileri için de söylenebilir. ABD doğrudan sömürlere sahip değilse, Latin Amerika ve bütün dünya ABD için bir nevi sömürge, üstelik feodal bir geleneği olmayan ekonomik gelişmesi ve en zengin kıtaya sahip olması da söz konusudur. " (L. Troçki, **Programın Tamlanması ve Kullanımı**, " Devrimci Marksizmde 'Geçiş Programı' Anlayışı", s. 267-268)

Troçki, emperyalist çürüme çağında sendikaları incelediği bir yazısında geri ülkelerde sendikaların durumunu ele alırken, bugün bile önemini hala koruyan bir genelleme yapmaktadır.

"Geri ülkelerde başlıca rol ulusal değil de yabancı kapitalizm tarafından oynandığı ölçüde, ulusal burjuvazinin toplumsal ağırlığı da, sanayinin gelişmesine oranla küçük ve önemsiz kalacaktır. Yabancı sermayenin işçi ithal etmeyip yerli nüfusu proleterleştirmesinin sonucunda ise, ulusal proletarya kısa bir süre sonra, ülke hayatında önemli rolü oynamaya başlayacaktır. Bu koşullarda, yabancı sermayeye karşı direnmeye çalıştığı ölçüde ulusal hükümet de, şu ya da bu oranda proletaryaya dayanmak zorunda kalacaktır. Buna karşılık, yabancı sermaye ile omuz omuza hareket etmeyi kaçınılmaz ya da kendileri için daha kârlı bulan geri ülke hükümetleri ise, işçi örgütlerini imha edecek ve az çok totaliter bir rejim kuracaktır. Böylece, ulusal burjuvazinin cılızlığı, mahalli özyönetim geleneklerinin bulunmayışı, yabancı kapitalizmin baskısı ve proletaryanın görece hızlı büyümesi, dengeli bir demokratik rejimin dayanacağı temelleri ortadan kaldırmaktadır. Geri, sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri: hükümetleri, genellikle Bonapartist ya da yarı Bonapartist destek arayarak demokratik bir doğrultuda ilerlemeye çalışması, buna karşılık ötekilerinin de asker-polis diktatörlüğüne yakın bir hükümet biçimi kurmasıdır. Bu sendikaların kaderini de belirlemektedir: Ya devletin özel himayesi altında ayakta durmakta ya da acımasız bir baskı şiddetle karşılaşmaktadırlar. Devlet himayesi iki şeyden ötürü zorunlu olabilmektedir: Birincisi, işçi sınıfını daha yakına çekmek ve böylece emperyalizmin aşırı hak iddialarına karşı direnebilmek için bir destek kazanmak; aynı zamanda da, bir bürokrasinin kontrolüne sokarak bizzat işçileri disiplin altına almak. " (L. T. , **Emperyalist Çürüme Çağında Sendikalar**, "Sendikalar Üzerine", s. 119)

Troçki'nin genelleme düzeyinde anlattığı yarı Bonapartist ya da Bonapartist hükümetlere günümüzde en güzel örnek, bazı Arap ülkelerinde (Cezayir, Suriye, Irak vb. ki rejimler gösterilebilir. Bu ülkelerde burjuvazi, işçi sınıfını yarı korparatist sendikalarda örgütlemektedir. Böylece hem pazarlık gücünü arttırmakta, hem de proletaryayı kontrol altına almaktadır. İkinci örneğe ise, Latin Amerika ülkeleri daha çok uyar. Bu gün her ne kadar birbirinden ayrı gibi görülmekteyse de, bu iki eğilim geri ülke burjuvazisinin gelişiminin iki ayrı aşamasının ifadesidir. Geri ülkeler, bağımsızlıklarını kazandıkları ilk dönemlerde, burjuvazi daha ziyade birinci örneğe uygun davranmakta, ancak palazlandıktan, işçi sınıfı karşısında uluslararası finans kapitalin vesayetine girmek zorunda kaldıktan sonra asker- polis diktatörlükleri egemen biçim olmaktadır.

Buraya kadar genel teorik önermelerle uğraştık. Şimdi gelelim Türkiye'ye ve 12 Eylül rejimini niteliğine.

*

Şimdi Faşizm, Bonapartizm gib kavramların Marksist öğretideki içeriğini belirledikten sonra 12 Eylül rejiminin karakterini belirlemeye girebiliriz.

Bilindiği gibi, faşizm, emperyalizm çağına has bir olgudur, iktidara geldiği ülkede finans kapitalin egemenliğini varsayar. Türkiye her ne kadar yeni sömürge bir ülke ise de, Türkiye'nin ekonomi, politika, kültürüne egemen olan öz güç finans kapitalistler zümresidir.

Bu durum henüz 12 Eylül rejiminin faşist olduğunu kanıtlamaz ama Türkiye'de faşizmin mümkün olduğunu gösterir.

İkinci nokta: Faşizmin uzun deneylerden geçmiş, belli örgütlerle savunma mevzileri oluşturmuş bir işçi sınıfının varlığı koşullarında bir gerçeklik olur.

Eğer Batı Avrupa'daki kapitalizmin gelişme modeline göre bir hüküm yürütmek gerekirse: Finans kapitalin egemenliği zorunlu olarak deneyli ve örgütlü bir işçi sınıfının varlığı anti tezi ile birlikte düşünülebilir. Çünkü Batı 'da kapitalizm daha emperyalizm çağına varmadan bile işçi sınıfının sanayi çekirdeği sendikalarda işçi partilerinde vs. örgütlenmiştir.

Ancak, bize gelince işler değişir. Bizde kapitalist üretim ilişkileri, dünyada kapitalizm emperyalizm aşamasına, finans kapitalizm aşamasına girdiği sıra gelişmeye başlamıştır. Bu nedenle, bizde kapitalizm daha doğarken, cılız da olsa bir finans kapitalizm biçiminde doğmuştur. Bu nedenle, bizim gibi ülkelerde, finans kapitalin egemenliği, Batı Avrupa'daki gibi güçlü geleneklere ve mevzilere sahip bir proletaryanın bulunmasını varsaydırmaz. Bizim gibi ülkelerde, egemen sınıf çürüme çağını yaşarken, proletarya pekâlâ 18., 19. yüzyılda Batı proletaryasının bulunduğu koşullarda, örgüt ve bilinç düzeyinde bulunabilir.

İşler somut tarihte de böyle olmuştur. Türkiye'de kendi yarım yamalak devrimini yapan burjuvazi daha 1929-1930'larda finans kapitalizme dönüşmüş, kapitalist sınıf içinden bir finans kapitalistler zümresi, Bonapartist bir diktatörlük biçiminde de olsa egemen olmuştur. Ama aynı dönemde proletaryamız, henüz çocukluğunu, Batı Avrupa proletaryasının 18. yüzyılda yaşadığı aşamayı yaşıyordu. Batı Avrupa da proletaryanın sendikalarda örgütlenmesinin genelleşmesi 19. yüzyılda olmuştur. Esas olarak, ondan önce işçiler bu en meşru savunma araçlarını bile yaratamamışlar, ya da bu araçları lonca kalıntısı biçimler altında proletaryanın çok dar zümresi arasında kullanılabilmişlerdir. Türkiye'de de 1960'lara kadar, kelimenin gerçek anlamıyla sendikal örgütlemelerden söz edilemez. Proletarya üzerinde 1960'lara kadar mutlak artı değer sömürüsü egemen olmuştur.

Türkiye proletaryası ancak 1960'lardan sonra Batı Avrupa proletaryasının 100-150 yılda aldığı yolu 5-10 yılda almış, işçi partilerine, yaygın sendikal örgütlenmelere, bu alanda epey güçlü bir geleneğe sahip olmuştur. 1960 sonrası mutlak artı değer sömürüsünün yerini izafi artı değer sömürüsü almıştır.

Bundan çıkacak sonuç nedir? Bundan çıkacak sonuç; bizim gibi ülkelerde, gelişmenin belli bir aşamasına kadar, ortada bir finans kapital egemenliği olmasına rağmen faşizmin gerekli ve

mümkün olamayacağıdır. Gerekli olmaz çünkü finans kapital faşizm riskine sırf asker-polis aygıtlarıyla proletaryayı dağıtamayacak kadar proletaryanın gelişmiş olduğu koşullarda girer. Hâlbuki bizim gibi ülkelerde, gelişimin belli bir aşamasına kadar, proletarya zaten henüz çok geri olduğu için; dolayısıyla bürokratik asker-polis metotlarıyla uzunca bir süre dağıntık tutulabileceği için gerek yok tur. Bu dönem bizim tarihimizde 1923-1960 arasını kapsar.

O halde, tek parti diktatörlüğü döneminde de, kimilerinin yakıştırdığı gibi faşizm denemez. Çünkü proletarya bürokratik araçlarla dağıntık tutulabilecek kadar geri bir gelişme durumundadır. Tüm bu dönem boyunca zaten öyle olmuştur. 1960 lara kadar Türkiye'de proletarya kendi örgütü olan sendikalara istikrarlı ve kitlesel olarak sahip olamamıştır.

Bu bakımından, tek parti, tek şef döneminin devlet biçimini Bonapartizm olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Ama bu Bonapartizm, daha sonra kanıtlayacağımız 12 Eylül Bonapartizmi ile özdeş görülmemelidir. Bu Bonapartizmler, farklı tarihsel koşulların, farklı sınıf ilişkilerinin Bonapartizmleridir.

Tek parti tek şef döneminin Bonapartizmini, Bismarck Bonapartizmi ne benzetebiliriz. (Tabi geri ülkenin ve finans kapital çağının koşullarını hesaba katmak şartıyla.) 12 Eylül Bonapartizmi ise, da ha ziyade, Brüning-Schleicher Bonapartizmine benzer. Brüning-Schleicher Bonapartizmi, Bismarck Bonapartizmine ne kadar benzerse 12 Eylül Bonapartizmi de tek parti tek şef döneminin Bonapartizmi ne o kadar benzer.

Bütün bunlardan çıkan sonuç nedir? Geri ülkeler için konuşurken finans kapital egemenliğini faşizmi mümkün kılan bir koşul olarak görmenin yanlışlığıdır. Çünkü bu finans kapital egemenliğinin gelişmemiş bir işçi hareketiyle birlikte bulunduğu bir tarihsel dönem vardır ve bu dönemde finans kapital için faşizme gerek yoktur. Batı gelişiminde ise finans kapital daha doğarken karşısında güçlü ve tecrübeli bir işçi sınıfı bulmuştur. Ve Batı finans kapitali bu sınıfı sırf bürokratik araçlarla dağıtamayacağı için faşizm riskini göze almıştır.

Ama şimdi, 1960'lardan sonra, Türkiye'de gelişmiş, örgütlü, iyi kötü bir geleneğe sahip, sırf bürokratik araçlar yoluyla dağıtılıp sürekli dağıntık tutulamayacak bir işçi sınıfı vardır. O halde, en azından 1960'lardan sonra finans kapital için faşizm gerekli olabilir, yani mümkündür.

Bu yaklaşım bize, bizim gibi geri ülkeler için bir genelleme yapma olanağı da sağlar.

Marks *Kapital*'in önsözünde İngiltere'yi kastederek sanayice gelişmiş bir ülke, geri ülkeye - burada da kendi ülkesi Almanya'yı kastederek- geleceğini gösterir der.

Bu önerme, en azından rekabetçi dönemde kapitalist gelişme yoluna girmiş ülkeler için geçerlidir. Ama 20. yüzyılda işler değişir. 20. yüzyılda, yani emperyalizm çağında kapitalist gelişme yoluna girenler için geçerli değildir. Bir İngiltere ya da Amerika ya da Almanya Türkiye gibi, 20. yüzyılda kapitalist gelişme yoluna girmiş ülkelere geleceğini göstermemektedir. Çünkü Türkiye gibi yeni sömürge ülkelerin ABD gibi emperyalist bir ülke olabilmesi söz konusu değildir. Aksine yeni sömürgeliği pekişmektedir. Yani Marks eğer günümüzde yaşasaydı ve en gelişmiş, örneğin Amerika diyelim, Amerikan kapitalizmindeki olgularla kapitalist-emperyalist toplumun anatomisini inceleyseydi, Kapital' i yeniden yazsaydı, onun önsözünde, "Üçüncü Dünya" ülkeleri için: "*Aldırmıyorsun ama bu anlattığım*

senin hikâyesidir" demezdi. Aksine, onların hikâyesinin onun bambaşka hikâyesiyle çelişkili bir birlik içinde olduğunu yazardı.

Ama Marks'ın "önsöz" deki önermesi bir üst düzeyde yeniden kurulabilir. Şöyle: Emperyalizm çağında kapitalist gelişme yoluna daha önce girmiş bir ülke, daha sonra giren daha gerilere geleceğini gösterir.

Bu bağlamda, Türkiye gibi kapitalist gelişme yoluna daha önce girmiş, nispeten daha gelişmiş "üçüncü Dünya" ülkeleri, tıpkı İngiltere'nin Almanya karşısında olduğu gibi, daha sonra giren daha az gelişmişlere geleceklerini gösterirler. Kabul etmek gerekir ki bu gelecek hiç de parlak değildir.

İşte bu anlamda Irak, Suriye gibi ülkeler aşağı yukarı bizi çeyrek yüzyıl geriden izlemektedirler. Baas egemenliği bizim tek parti diktatörlüğüne tıpya tıpya benzer. Ve Irak, Suriye gibi ülkelerde, bu gün faşizmin mümkün ve gerekli olduğundan söz edilmemelidir. Baas diktatörlükleri birer Bonapartist diktatörlük karakteri taşırlar.

Evet, Türkiye'de bugün bir finans kapital egemenliği var, gelişmiş bir işçi sınıfı da var. Bütün bunlar Türkiye'de faşizmin mümkün olabileceğini, faşizmden söz edilebileceğini gösterir, ama, henüz 12 Eylül rejiminin faşizm olduğunu göstermez.

Faşizmin mümkün oluşunun sosyolojik koşulları bunlardır. Ama gerekli ve mümkün oluşunun politik koşulları var mıdır? Ona bakalım.

Finans kapital faşizme hangi koşullarda başvurma gereğini duyar? Klasik faşizmlerin incelenmesinden çıkan sonuç, finans kapitalin faşizme, artı değer üretme ve gerçekleştirme şartlarından köklü bir değişimi gerektiren konjonktürel bir bunalımda çakışabilen derin bir yapısal ekonomik bunalım koşullarında başvurduğudur.

Türkiye'de bu koşul da vardır. Türkiye'deki finans kapital egemenliği derin bir konjonktürel bunalımla da birleşmiş, derin bir yapısal bunalım içerisindedir. İşçilerin sayısı 5 Milyondan fazladır, enflasyon %100 oranında seyretmektedir, sanayinin büyüme hızı, 0 (sıfır) ve eski rakamlarda dolaşmaktadır, fabrikalar % 40-50 kapasiteyle çalışmaktadır. Bütün bu olgular, Türkiye'de çok derin bir bunalım yaşadığının belirtileridir.

Burada bir noktayı belirtmekte yarar var. Türkiye'deki bunalım, kapitalizm ve emperyalizm çağının klasik aşırı üretim bunalımlarından değildir. Çok başka bir nedenden, yeni sömürge bir ekonomiden kaynaklanmaktadır.

Biliyoruz kapitalizmde artı değer üretmesi ve gerçekleşmesi arasında bir çelişki vardır. Her kapitalist alabildiğince çok artı değer elde edebilmek için işçiye alabildiğince düşük ücret vermeye çalışır. Ama bir meta üretmekle hemen artı değer gerçekleşmez. Artı değer elde edilebilmesi için onun tüketiciler tarafından satın alınması gerekir. Kapitalist ise, bizzat onu satın alacakları daha çok sömürerek pazarı daraltmış, artı değer gerçekleşmesini engellemiş olur. Böylece mallar tüketilemez, varlık içinde yokluk çeker toplum.

Bu çelişkiyi çözmek için kapitalist dış pazara açılır. Dış pazarlar ise, köpeksiz köy değildir. Orada başka kapitalist devletlerin, rekabeti vardır. Bu rekabete ancak daha ucuz fiyatlarla karşı koyulabilir. Daha ucuza üretim, daha modern tekniği gerektirir. Ama eğer ekonomi,

yatırımlar durmuş ise, en azından kısa vadede daha modern teknolojiye başvurulamaz. Zaten durmuş olan ekonomiyi harekete geçirebilmek için bile dış pazara gerek vardır. Bu durumda kapitalist sistem içinde tek çıkış yolu, işçi ücretlerini büyük oranda düşürmek, kâr oranını artırmaktır. Ama işçi sınıfı sermayenin bu saldırısına karşı sendikalarla ve diğer araçlarla karşı durur. İşçi sınıfının bu direncini kırabilmek, onu savunma araçlarından yoksun bırakabilmek için tek yol kalır. İşsizliğin ve enflasyonun etkisiyle radikalleşen ve işçi sınıfınca umutlarına cevap verilemediği için karşı devrimci umutsuzluğun partisine kayan küçük burjuvaziyi işçi sınıfına saldırtmak ve zor yoluyla proletaryayı atomlarına ayırıştırmak... Faşizm de zaten budur.

Evet, böylece finans kapital için sorun en azından kısa vadede ülke ölçüsünde "çözülmüştür" ama dünya ölçüsünde daha derin olarak çıkmak üzere.

Emperyalist ülkelerin geri ülkeler karşısındaki tavrı bir bakıma kapitalistlerin proletarya karşısındaki tutumuna benzer, benzer bir çelişkiyi içerir.

Emperyalizm kendi ülkesindeki nispi refahı sağlayabilmek için geri ülkeyi alabildiğince sömürmek zorundadır. Onun gelişmesini engeller, kendine rakip olmasın diye, ama böylece dünya pazarının gelişmesini engellemiş de olur. Ona pahalıya satıp ucuza alacaktır. Ama bir süre sonra geri ülkenin açığı öyle büyüyecektir ki, hiç bir şey alamayacak duruma gelecektir. Böylece bunalım bir başka düzeyde yeniden üretilmiş olur.

Türkiye'deki bunalım da buradan kaynaklanmaktadır. Emperyalizm Türkiye'yi kâr transferleriyle, uluslararası tefecilikle, ucuz alıp pahalı satmakla sömürmektedir. Ve kendine bir rakip olmasın diye onun ekonomisini kendine bağlamaktadır. Ama bütün bunların sonucu öyle bir durum ortaya çıkmaktadır ki, geri ülke iflas etmekte, hiç bir şey alamayacak duruma düşmektedir. İşte 10-12 yılda bir karşılaştığımız bunalımlar tam bu noktada başlar.

Son bunalımı göz önüne getirelim. Türkiye'nin tarım ve sanayi malları üretebilmesi ithalata bağlıdır. Uluslararası kapitalist ekonomide Türkiye'ye verilen yer tarımdır. Tarım üretimini artırabilmek için traktör, gübre ve petrol gibi üç temel "girdi" gerekir. Üçü de ithal edilmek zorundadır. Ama ihracat bu ithalatı karşılamaz. Çünkü dış ticarete eşitsiz mübadele vardır. Çünkü bütün bunları ithal edebilmek için borç bulmuştur, o borçların faizleri beklemektedir.

Sanayiye gelince, zaten Türkiye'nin iç pazarına yönelik olarak kurulmuştur. Bir tüketim araçları" sanayiidir. Bu sanayinin büyümesi için gerekli makineler ithal edilmek zorundadır. O makinelere montajı yapılacak motorlar, parçalar hammaddeler ithal edilmek zorundadır ve nihayet petrol ithal edilmelidir. Tabii bütün bunlar da borçla olur.

Bu ürünlerin iç pazardaki tüketimi için oluşturmaya gelince, hem petrol, hem araçlar hepsi ithal edilmelidir.

Bunun sonucu ne olmaktadır? Türkiye kalkındıkça ya da sanayileştikçe emperyalizme bağımlılığı artmaktadır. Her yapılan yeni fabrika daha çok ithalat gerektirmektedir. Bir süre sonra dış ticaret açığı öyle büyümektedir ki, tarım ve sanayide yeniden üretim için gerekli ithalat yapılamaz duruma gelmektedir. O zaman yerli finans kapital emperyalizmin kapısını çalmaktadır yeni krediler için. Emperyalizm ise kredi vermek için önceki düzeni daha ağır

koşullar da, politik ve askeri bağımlılığı artıracak koşullarla ve nihayet alacağını garantiye alacak koşullarla krediye razı olur.

Açığın kapatılması için tek yol vardır. İhracatı arttırmak. Bu nasıl olur? İç tüketimi kesmek, daha ucuza satmakla. Ama daha modern teknolojiye dayanarak ucuz üretmek biçimiyle değil, devalüasyon yoluyla. İthalatı azalttı mı? Kreditörler bunu hiç istemez. Çünkü o ithalat emperyalist ülkelerdeki fabrikaların çalışması sağlar. Aksine daha çok ithal gerektirecek ve ithalata daya bir tarım ve sanayi programı sunarlar.

İhracatı arttırmak için talebi kısmak ve daha ucuza satmak için, işçi, köylü, memurun yoksullaşması gerekir bunun en kolay yolu enflasyondur. Para basarak emekçi halkın gerçek gelirleri düşürülür. Köylü ve memur örgütsüzdür, iflas edip yoksullaştıkça radikal örgütlerin devrimci militanları haline gelerek direnir. İşçi ise, nispeten örgütlüdür, sendikalar aracılığıyla ücret düzeyini korumaya çalışır. İşte o zaman devrimcileşen küçük burjuvazinin ve işçilerin ve devrimcilerin faşistlere karşı savunması başlar. Kronik bir iç savaş ortamına girilir.

Son bunalım iç pazarın darlığından doğmadı, dış pazar yokluğundan da doğmadı. Sanayinin ve kısmen de tarımın yeniden üretimi ve gelişmesi için yeni makineler, ham maddeler, yedek parçalar ithal edilmediğinden doğdu. Ama bir kere ortaya çıkınca, bir yandan kapanan ve kapasitesi hammadde yokluğundan düşürülen fabrikalardan işçiler çıkarılınca, bir yandan emekçilerin alım gücü enflasyonla düşürülünce ister istemez iç pazarda da bir daralma oldu. Bunun sonucu bir aşırı üretim bunalımı da ortaya çıktı. Şimdilerde böyle çifte bir bunalım görülüyor. Yani Türkiye bir yandan tam bir kapitalist ülke olamamasının, bir yeni sömürge olmasının bunalımını, bir yandan da kapitalizmin bunalımını bir arada yaşıyor. Sosyo-ekonomik temel gibi bunalım da çifte kamburludur.

Nedenleri ne olursa olsun, Türkiye'deki bugün içinde bulunulan bunalım da örneğin, 1930'lar Almanya'sındaki bunalıma benzer fenomenlerle var olmaktadır. Pahalılığın ve işsizliğin korkunç boyutlara varması, ekonominin durması.

Bu bunalımdan Türk burjuvazisi için çıkışın tek yolu vardır, koşullarda olağanüstü ve öngöremeyeceğimiz bir değişme olmadığı takdirde, işçi sınıfının direncini kırmak kâr oranlarında yüksek bir artış sağlamak, iç tüketimi kısmak, ucuza satmak. Bu yol bile ancak, dünya ticaretinin geliştiği, en azından daralmayacağı varsayımına dayanabilir. Dünya ekonomisi ise, aksi yönde eğilimler göstermektedir.

Türkiye'nin örgütlü ve gelişmiş işçi sınıfının bu saldırılara karşı direnişi, sırf devlet zoruyla engellenemez. Sırf devlet zoruyla proletaryanın savunma organları dağıtılamaz. Belli bir zaman için şimdi olduğu gibi felç edilebilir ama öldürülemez, yok edilemez.

O halde burjuvazi için tek yol kalmaktadır: Faşizm

Demek ki bugünkü Türkiye'de faşizm güncel bir tehlikedir.

Buraya kadar dediklerimizi bir toparlayalım: Finans kapital egemenliği ve nispeten örgütlü bir işçi sınıfının varlığı, faşizm olanağından söz etmenin objektif sosyolojik koşullarıdır. Keza derin bu nalım faşizmin uzak bir geleceğin değil günümüzün sorunu olduğunu göstermektedir. Ama bütün bunlar henüz 12 Eylül rejiminin faşizm olduğunu göstermez. Faşizmden söz edebilmek için daha başka şartlar da vardır.

Finans kapitalin, işçi sınıfının tüm drencini kırmak, onu atomlarına ayrıştırmak için bir araca ihtiyacı vardır. Bu araç küçük burjuvazidir. Ama hangi küçük burjuvazi, hangi koşullarda böyle bir araç olarak kullanılabilir?

Burjuva politikacıları, "orta sınıflar" dedikleri küçük burjuvazinin güçlü ve keyfi yerinde olmasının parlamentarizmin ve kapitalizmin teminatı olarak görürken yanılmazlar. Küçük burjuvazi, gelişme döneminde finans kapitalin zafer arabasına biner, parlamenter bir burjuva rejiminin objektif temelini oluşturur. Küçük evi işi ve dünyası içinde küçük burjuvazi radikal fikirlere ve hareketlere pek itibar etmez.

Ancak, ne zamanki, ekonomik bunalım dönemleri çatar, yüksek enflasyon ve işsizlik, onun küçük evi, arabası, işi arasındaki küçük dünyasını parçalar, onu yoksullaştırarak iflas ettirir, işsizliğin ve açlığın pençesine atar, o zaman o pasifist küçük burjuva herkesten, proletaryadan bile "keskin", "sol" sekte politikalara ve hareketlere, tedhişe eğilim duymaya başlar. Yoksa olağan ekonomik istikrar döneminde küçük burjuvazi kavgaya girmez, kavga edenleri bile ayırmaz ya görmezlikten gelir. "Ben dümenime bakarım", "her koyun kendi bacağından asılır", "dünyayı ben mi düzeltereğim" der ya da polis, jandarma çağırır.

Demek ki, ekonomik bunalım dolayısıyla yoksullaşan, işsizliğin pençesine düşen, kolektif bir nevroz içinde çılgınlaşan küçük burjuvazi, finans kapital tarafından işçi sınıfına karşı bir araç olarak kullanılabilir.

Türkiye'de bu koşul da vardır. Son yılların korkunç boyutlara varan işsizliği, pahalılığı artıkça ve modern küçük burjuvazinin belini bükmüş, darmadağın etmiştir, etmektedir. Hemen bütün devrimci hareketlerin ve faşistlerin başlıca militan kaynağını küçük burjuvazi oluşturmaktadır: özellikle işsiz gençlik, modern küçük burjuvazinin şehir küçük burjuvazisinin genç katmanları.

Türkiye'de finans kapital, bir kata, bir Murat, Reno veya Anadol'a, bir eşe ve işe sahip bir orta sınıf yaratmak için çok çabaladı. Bu yolda epeyce de mesafe kat etmişti. Ama şimdi işler tersine döndü. Burjuva gazetecileri ve politikacıları, "orta sınıf yok oluyor, rejim tehlikede" diye boşuna bas bas bağırıyorlardı.

Evet, Türkiye'de küçük burjuvazi bunalımın darbeleri altında boğulmaktadır. Finans kapitalin küçük burjuvaziye kullanabilmesi için bu koşul da vardır. Ama yoksullaşan iflas eden, deklase olan bir küçük burjuvazinin varlığı, küçük burjuvazinin proletaryaya karşı seferber edilebilmesi için gerek koşuldur, yeter koşul değildir. Çünkü burjuvazi ve proletarya arasında sallanan küçük burjuvazi pekâlâ, proletaryanın yanına geçip, burjuvaziye karşı sefere de girebilir. Ve bu daha büyük bir olasılıktır. Bütün tarihsel deneyler, küçük burjuvazinin önce sola meylettğini göstermiştir. Mandel'in dediği gibi; *"sarkaç önce sola doğru gider"*.

O halde şu soruyu sormak gerekiyor: Küçük burjuvazi hangi koşullarda proletaryanın yanına değil de karşısına geçer, burjuvazi tarafından proletaryaya karşı savaş meydanlarına sürülecek duruma gelir?

İşte faşizm teorisinin en can alıcı noktası burasıdır! Ve işçi hareketine egemen olan partilerin hep atladıkları, kenarından dolaştıkları noktada burasıdır. Komünist partilerin resmi faşizm teorisi, en çok "tehlikeli" sorundan çok kaba bir metotla "sıyrılırlar" : Faşizmin iktidarının

sınıfsal içeriği ile faşist kitle hareketinin sınıfsal içeriğini birbirinden ayırmayarak, faşizmin iktidarı finans kapitalin iktidarındır, hem de finans kapitalin en gerici ögelerinin iktidarındır. Ama 20. yüzyılda her kapitalist ülkede her iktidar böyledir. Faşist kitle hareketi ise; küçük burjuva harekettir. Resmi teori, işin bu yanını hep atlar, hep yok sayar susuşa boğar. Böyle yapmak zorundadır, çünkü en zayıf yanı burasıdır.

Faşist hareketin küçük burjuva kitlesine dayandığı, bu gerçek, bu olgu, bir kere kabul edildi mi kendiliğinden kafalarda şu soruyu gündeme getirecektir; peki küçük burjuvazi niçin proletaryaya karşı oldu, niçin onu proletarya burjuvaziye karşı kullanamadı?

Sosyal demokratların ihaneti mi? Sosyal demokrat, adı üstünde tutarsızdır. Sosyal demokrat sosyal demokrat olarak kaldığı sürece ihanet edecektir.

Komünistin görevi sosyal demokrasinin ihanetini etkisizleştirecek politika uygulamaktır: Eğer onu ihanetle suçluyorsan, sosyal demokratların ne olduğunu bile, onun politik ideolojik mahiyetini bile kavramamışsın, ama ondan olmayan kaliteleri ona bahşetmişsin demektir.

Görüldüğü gibi böyle bir cevap, hemen komünist partilerin resmi politikasını ve taktiklerini eleştiri konusu yapacaktır. Komünist partileri ise, bu politikayı tartışma konusu yapmıyorlar, yapamazlar. Çünkü bugünkü ideoloji ve politikalarını, kendi varlıklarını kendi elleriyle tartışma konusu yapmış olurlar.

Komünist partilerin güçsüzlüğü mü? Evet, bir parti doğru tahlillere, doğru politikaya dayanıp doğru taktikler uygulamasına rağmen sırf gücü yetmediği için de yenilebilir. Halkımızın dediği gibi "zor oyunu bozar".

Ama böyle bir cevapta olgulara ters düşecektir. Ne İspanya'da, ne Almanya'da Komünist partileri güçsüz değildi. On binlerce militanları, proletarya içinde güçlü mevzileri, milyonlarca oyları ve nihayet dünyanın ilk işçi devletinin Sovyetler Birliği'nin maddi-manevi desteği vardı. Güç ve olanaklar bakımından Rus Bolşevikleriyle kıyaslanamayacak kadar güçlü ve elverişli durumdaydılar.

Bütün bu olgular, ister istemez direk Komünist partilerin, teorisi, politikası ve taktiklerinin yanlış olduğu sonucunu gündeme getirir. Hangi yoldan olursa olsun. Bu sonuca ulaştınca da ister istemez şu soru gündeme gelecektir: Komünist Partileri, Dünya Partisi olan Komüntern'in birer seksiyonu idiler, demek ki Komüntern'in teorisi, politikası, taktiği yanlıştı.

Bu soru ister istemez şu yeni soruya yol açar: Komüntern'in politikasını kimler belirlemiştir?. Muazzam prestije sahip SBKP.

Bu da şu yeni soruyu gündeme getirir: Bir işçi devletinde iktidarda olan bu parti, hangi toplumsal nedenlerle, tam yarım yüzyılı aşkın süredir böyle yanlış bir teori ve politikanın uygulayıcısı oluyor? Lenin dönemi doğru olduğuna göre, bu yanlış politika hangi dönemde nasıl egemen oldu? Bu politika ve teoriyi eleştirenler hiç çıkmadı mı? Ama bütün bu sorular da bizi, 'Troçki'ye, Bürokrasi olgusuna, geri bir ülkede iktidara gelmiş bulunan proletaryanın tecrit olması gibi sorunlara getirir.

Zaten böyle olduğu içindir ki, geri bir ÷lkede demokratik görevlerin proletaryaya diktatörlüğüne yol açacağı teorisini, Sovyet bürokrasisinin tahlilini ve ona, onun teorisine karşı mücadele eden Troçki'nin tek tutarlı faşizm teorisini ortaya koyabilmesi rastlantı değil, teorik bir zaruretti de. Bu teoriler, bir sistem, organik bir bütün oluştururlar. Ya bu sistemin içinde yer alınır ya ona karşı. Eklektik çabalar son duruşmada bu sistemin karşısında yer almaya mahkûmdur.

Bütün bunlardan dolayıdır ki, doğru bir faşizm teorisi inşa edebilmenin en temel teorik şartı, proletaryaya önderliğinin bunalımını kabul etmektir. Bu öğeden yoksun her faşizm teorisi, proletaryayı faşizme karşı savaşta silahsızlandırır, giderek yenilginin kader olduğu sonucuna, yılgınlığa götürür.

Demek ki, finans kapital, uçlara doğru yönelen küçük burjuvaziye, ya var olan proletaryaya öncüsü, proletaryanın tayin edici olabilecek bir niceliğini bile etkileyemeyecek kadar cılız olduğu ya da proletaryaya öncüsünün yalnız politika, teori ve taktiklere dayandığı koşullarda, proletaryanın devrimci bir irade gösterememesi, küçük burjuvazinin devrimci umutlarına cevap verememesi sonucunda proletaryaya karşı kullanılabilir.

Peki, Türkiye'de bu koşullar söz konusu mudur? Evet!

Çünkü Türkiye'de henüz, en devrimci teori temelinde örgütlenmiş bir öncü bile yoktur. Ve faşizme karşı mücadelenin başarısı için en acil görev: Faşizmin tek doğru teorisini savunan Devrimci Marksizm'in ("Troçkizm") en devrimci teorisi ve tarihsel tecrübeleri temelinde bu öncüyü yaratmak ve proletaryanın içinde, tayin edici mevziler kurabilmektir.

Öncü yoktur henüz ama her şey yitirilmiş değildir. Gücümüz yetmeyebilir, zaman yetmeyebilir, ama en azından bizden sonrakilere bir gelenek, bir birikim bırakırız. Yine de karamsar olmaya gerek yok. Her şey bitmiş değildir. Türkiye'deki bunalım çok derindir, ama son birkaç yıl şunu göstermektedir ki, tempo yavaştır. Allegrotto değil, Moderato çalmaktadır. Eğer biz öncüyü, allegretto bir tempoyla yaratabilir ve aynı tempoyla proletaryanın çekirdeği içinde ve devrimciler ortamı içinde bir mevzi oluşturabilirsek. Faşizme karşı zafer kazanabilir, faşizmle birlikte kapitalizmi de yıkabiliriz. Bütün sorun, bunalımdan çok daha hızlı bir tempoyu tutturabilmek ve belli bir güce ulaşarak tayin edici savaşın arifesinde onu ya-kalayabilmektedir.

Türkiye'de proletaryaya arasında gelenekleşmiş etkilere sahip kitlesel işçi partileri yoktur. Bunun hem olumlu, hem de olumsuz yanları vardır. Olumlu yanı, Rus proletaryası gibi Türkiye proletaryasının da sosyal demokrat ve resmi komünist partilerin reformizminin etkisi altında dolayısıyla Devrimci Marksizme karşı güçlü bir direnç içinde bulunmamasını sağlamaktadır. Kafası kireçlenmemiş bir proletaryaya sahibiz.

Ama bu durum aynı zamanda proletaryanın bugün için direncini de azaltmaktadır.

Devrimci ve reformist sosyalist parti ve hareketlere gelince; onların başlıca tabanları hala küçük burjuvazidir. Genel olarak, işçi sınıfının büyük sanayi çekirdeği, ileri ve üst zümreleri arasında burjuva sosyalizminin (TİP, TSİP, TKP gibilerin) etkisi ağır basıyor. Proletaryanın daha geri, yarı esnaf, köylü karakterini henüz tümüyle yitirmemiş zümreleri arasında ise,

küçük burjuva devrimcisi, "sol" hareketlerin etkisi daha fazladır. (Halkın Kurtuluşu, Dev-Yol, Kurtuluş vs.).

Böylece proletaryanın alt ve üst zümrelerinin en örgütlü ileri unsurları iki ayrı politika etrafında yığılmış, bölünmüş durumdadırlar ve her iki zümre de diğeriyle ittifakı olanaksızlaştıracak taktiklere dayandığı için proletaryanın sınıf olarak birleşik bir eylemi olanaksızlaşmıştır. Alt ve üst zümreler arasında etkili hareketler sırasıyla Komüntern'in 1933 öncesi "sol" ve sonrası sağ politikalarını benimsemiş durumdadırlar.

TİP, TSİP, TKP gibi burjuva sosyalist partiler esas olarak, reformist bir politikayla CHP'yi Faşizme karşı birleşik cepheye çekmeye çalışırlar. (Böylece proletaryayı burjuva reformizminin kuyruğuna takarlar.) CHP'yi ürkütmek için "goşistlik" yapılmamalıdır. "Goşistler" lanetlenmeli, onlarla hiç bir ittifaka girilmemelidir. Böylece burjuvaziyle ittifak uğruna, proletaryanın alt zümreleriyle ittifak reddedilmiş olur. Bu ittifakı olanaksızlaştıran diğer bir unsur da sudur: "Goşist" denen, Proletaryanın alt kesimleri arasındaki hareketler genellikle Mao'cu kökenli veya Arnavutluk çizgisine yakındır. Resmi ideolojiye göre bunlar, "*Mao'cu Bozkurt*" olduğundan, sadece "goşist" değil karşıdevrimci de görülürler. İspanya'daki anarşistler ve reformistler arasında kurulduğu kadar bile bir işbirliğini engellenmekte, proletaryayı birbirine düşürmekte, felç etmektedir bu görüş.

Proletaryanın geri zümreleri arasında etkili olan küçük burjuva devrimcilerinin sicilli de diğerlerinden temiz değildir. Burjuva sosyalist, TİP, TSİP, TKP Sovyet çizgisindedirler. Küçük burjuva devrimci hareketlerin çoğu, Sovyetleri Sosyal Emperyalist, Sosyal Faşist, Revizyonist Diktatörlük olarak görür. O zaman da TİP, TSİP, TKP gibiler sosyal faşizmin ajanı, karşı devrimciler olarak değerlendirirler. Yani faşistlerle aynı safta, "*Halk Safları*"nın dışında tutarlar. Böylece proletaryanın iki zümresi birbirine karşı düşmanca dururlar, fiziki mücadele metotları uygularlar ve bütün bunlar, proletaryanın esas büyük kitesini umutsuzluğa, başarısızlığa, ilgisizliğe iter.

Bütün bu zaafılara rağmen, proletarya henüz faşist çeteler tarafından darma duman edilememiştir. Çünkü şimdiye kadar küçük burjuva sarkacının Sol'a sallandığı dönemi yaşadık. Faşist çetelere karşı, bizzat sol'a salınan küçük burjuvazi çete savaşı verdi. Bu çete harbi, hiç yoktan iyiydi, karşı tarafı yıprattı, her çete savaşı gibi, başlangıçta belli bir dönem olumluluğu ağır bastı. Ama çetelerle tayin edici zaferler kazanılamaz. Şimdi görev, Üçüncü Enternasyonal'in ilk Dört Kongre'sinde geliştirdiği, Birleşik İşçi Cephesi taktikleri temelinde, proleter sınıf temeline dayanarak faşizme karşı ordulaşmaktır.

Çete savaşları faşistlerin devrimcileri yenmesini engelledi, ama devrimcilerin faşistleri yenmesini de sağlayamadı. Tam bir denge durumu ortaya çıktı. İki taraf da bir alternatif getirememe, birbirine kesin bir üstünlük sağlayamama durumundaydı. Yalnız ibre yavaş yavaş faşistlerden yana kaymaya başlamıştı.

İşte tam bu denge durumunda 12 Eylül darbesi mümkün olabilmiştir.

Burjuvazi için faşizm son çaredir. Çünkü riski çok büyüktür. Ne kadar dağınmık olursa olsun proletarya gibi bir sınıf kısa zamanda umulmadık cesaret ve örgütlenme örnekleri verebilir. Faşist imha saldırısına karşı böyle bir direniş ister istemez bir iç savaş demektir. İç savaşta ise,

kimin kazanacağı baştan belli olmaz. Burjuvazi ancak kazanacağından emin olduğu zaman bunu göze alabilir.

Ordu'yu açıkça faşistlerin desteğinde bir darbeye yöneltmenin büyük riskleri vardı. Çünkü son yıllarda, ordu da toplumdaki bölünmelerden etkilenmişti. Faşist bir girişim karşı bir girişimi de gündeme getirip, burjuvazinin temel dayanağı olan ordunun bölünmesine neden olabilirdi.

Denilebilir ki, toplumda olduğu gibi ordu içinde de faşistlerle faşistlere karşı olanlar bir denge durumundaydı ve henüz hiç birinin diğerine kesin üstünlüğü yoktu.

İşte tam bu denge durumunda bir kılıç hükümeti: Bonapartizm mümkün olabilmiştir. Burjuvazi açısından ise, iflas etmiş parlamenterizmin yerine geçirmek ve iç savaştan kaçınmak için gerekliydi.

Evet, 12 Eylül rejimi, Bonapartizmdir. Bonapartist rejim de, finans kapitalin rejimidir. Ama henüz işçileri atomize edememiştir, edemez de. O küçük burjuvaların faşist çeteler halindeki desteğine değil, silahlarını teslim edip, şimdilik tekrar eski "mutlu" günlerine döneceğini uman küçük burjuvazinin düzen yanlısı desteğine dayanıyor. O faşistlere de, devrimcilere de vurarak sınıflar üstü görünümünü korumaya çalışıyor. Zaten böyle yapabildiği için ve yapabildiği ölçüde Bonapartist bir diktatördür.

Yalnız bu Bonapartizmi, tek parti döneminin bonapartizmi ile karıştırmamak gerekir. Bunlar ayrı tarihsel dönemlerin, ayrı koşulların Bonapartizmleridir.

Tek parti döneminin Bonapartizmi yıllarca süren nispeten istikrarlı bir rejim olmuştur. 12 Eylül Bonapartizmi ancak bir geçiş rejimi olabilir. Sınıfların bugünkü dengesinde ve bugünkü bunalım koşullarında bir iç savaşı engellemek için kurulmuş Bonapartist rejim, istikrarlı bir rejim olamaz.

İki Bonapartizm ayrılıkları en iyi sınıflar karşısındaki konumlarında görülebilir.

Tek parti döneminin Bonapartizmi bir savaştan sonra kurulmuştu, işçi sınıfı henüz örgütsüz ve dağılmıştı, cılızdı. Sınıfın bu gelişme düzeyinin geriliği sırf bürokratik araçlar yoluyla işçi sınıfını dağıtmak tutmayı, aşırı sömürü ile burjuvazinin palazlanmasını sağlıyordu.

Bugünkü Bonapartizm bir savaştan önce ya da savaşı önlemek için kurulmuştur. Örgütlü ve deneyli, belli mevzilere sahip bir işçi sınıfı vardır. Sırf devlet zoruyla işçi sınıfını baskı altında sürekli dağıtmak tutmak olanağı yoktur. *"Bu terazi, bu kadar sıkleti çekmez"*. İşçi sınıfı şimdi, felç olmuşluğunun yanı sıra darbenin şokunu yaşamaktadır. Bu şok ve felç durumu bugünkü rejimi böyle güçlü göstermektedir. Ama bu şok, cuntanın işçilerin ekmeğine yönelik saldırıları karşısında fazla sürmeyebilir. Ayrıca, şok, felci atlatmayı da sağlayabilir. Tevkifler her ne kadar militan öncü işçileri aldıysa da bu öncülerin politikaları yukarıda açıkladığımız nedenlerle işçilerin kendiliğinden devrimci içgüdüleriyle bile davranışlarını engelliyordu. Bu tevkif budaması, kafası kemikleşmemiş daha esnek, sendikalarda bürokratlaşmamış yeni bir önder kuşağın çıkmasını sağlayabilir. Kesilen dallar daha gülbüz filizlerin ortaya çıkmasına yol açabilir.

Tek parti Bonapartizmi döneminde, küçük burjuvazi büyük ölçüde konumunu koruyabilmiştir. Zaten istikrarlığının en büyük nedenlerinden biri de budur. Tek parti

döneminde köy ve şehir nüfus oranları çeyrek yüzyılda yüzde bir kaç oranında oynamıştır. Yani küçük burjuvazinin bugünkü gibi derin ve hızlı mülksüzleşmesi yoktur.

12 Eylül Bonopartizmi ise, küçük burjuvazinin iflas ettiği bir dönemde gelmiştir. Uyguladığı ve uygulayacağı ekonomi politikası yoksullaşmayı derinleştirecek ve hızlandıracaktır.

Ve işte o zaman, bugün bir umutla silahlarını teslim eden, cuntayı sokaklarda rahat dolaşabildikleri, kendilerini bir iç savaştan kurtardığı için alkışlayıp destekleyen, küçük burjuvazi tekrar muhalefet saflarına geçecektir. Bu cuntanın istikrarsız bir geçiş rejimi olacağıın en büyük delillerinden biri de budur.

12 Eylül Bonapartizmi bir geçiş rejimidir dedik. Nereye geçiş ?

Yazımıza son verirken kısaca olasılıklara da göz atalım.

Gerek generaller, gerek T. Özal en az 5-6 yıl sürecek bir geçiş dönemininden söz ediyorlar. 5-6 sene sonra ise, iyice gericileştirilmiş, yürütmesi güçlendirilmiş, özgürlüklerin iyice kısıtlandığı bir parlamentarizme geçmeyi planlıyorlar.

Ama evdeki hesap çarşıya uymaz. Çünkü bu hesap sınıfların bugünkü taleplerinin sabit kalacağı yani küçük burjuvazinin desteğinin ve proletaryanın felç durumunun süreceği varsayımına dayanıyor. Bunlar ise, sabit sayılar değil, en hızlı değişkenlerdir.

İkinci olarak, varsayalım ki, sınıfların durumları sabit kalmıştır. Bu hesap 5-6 yıl sonra ihracatın ithalatı epeyce dengeleyeceği var sayımına dayanıyor. Ancak bu da pek olası değil. Üretimin artırıldığını, iç talebin kırıldığını varsayarsak bile uluslararası ticaretin genişleyeceğini, yabancı rekabete karşı durmak için himayeci tedbirlerin artmayacağını hiçbir şey garanti etmez. Aksine uluslararası ekonomiye ilişkin çözümler uluslararası derin bir krizden, himayeci tedbirlerin artacağından söz ediyor. Demek egemen sınıflar, ihraç edecek malları olsa bile onları satamayabilecekler.

Bütün bunlar, cuntanın engellemek istediği iç savaşın, faşistlerle devrimciler arasında bir ölüm kalım savaşının büyük bir olasılıkla ileride tekrar gündeme geleceğini gösteriyor. Ya faşizm ya devrim! Büyük bir olasılıkla önümüzdeki birkaç yıl içinde bu ikileme karşılaşacağız. Görevlerimiz şu kısa zamanı değerlendirip, eski deneylerden dersler çıkarıp önümüzdeki tayin edici savaflara hazırlanmaktır.

Büyük savaflar, tayin edici savaflar ardımızda değil önümüzdedir.

Demir Küçükaydın

24. 11. 1980 Türkiye

(Bu yazı Almanya'da çıkan *Der Weg –Yol* adlı dergide Temel Ateş imzasıyla yayınlanmıştı.)

Cunta'nın 1 Nolu Bildirisi

Milli Güvenlik Konseyi'nin ilk bildirisi, kendi kaçınılmaz yıkılışına yol açacak tüm çelişkileri içermektedir. Bildiri tikel bir olgu olarak, bugünkü Bonapartist diktatörlüğün gerici ideolojisinin en genel niteliklerini içinde barındırmaktadır. İlk bildiri onların son sözleridir. Yok olmaya, tarihin çöplüğüne atılmaya mahkûm bir sınıfın son sözleri. Bu bakımdan 1 nolu bildirinin mantığını ele almak, onların güçsüzlüğünü gösterebilmek için yararlıdır.

Burjuvazinin her zaman başvurduğu yöntem, devrimcileri, kendi sınıf egemenliğine karşı çıkanları, ulusun düşmanları yabancı ülkelerin ajanları olarak suçlamaktır. Somut bir toplumsal olgu olan sınıf savaşını, *"kötü niyetli iç ve düşmanların"* tahrikleriyle açıklamaya kalkmak: Burjuva ideolojisinin vardığı son teoridir.

Bu teori MGK bildirisinde de ifadesini bulmaktadır. Örneğin, şöyle deniyor:

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti son yıllarda izlediğimiz gibi dış ve iç düşmanların tahriki ile varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fiziki ve fikri haince saldırılar içindedir."

Çağımızda, Türkiye gibi geri bir ülkenin kapitalizm çerçevesinde kaldıkça, bir yeni sömürge olmaktan kurtuluş yolu yoktur. Bu önerme, son 100 yıllık tarihin ampirik olarak da kanıtladığı bir önermedir. Bu durumda var olan yenisömürge durumunu, yani bildirinin deyişi ile *"Türkiye Cumhuriyeti Devleti" ni korumaya yönelik her hareket, her düşünce 12 Eylül dadbesi, objektif olarak "iç ve dış düşmanların"*, yani uluslararası Finans-kapitalin emperyalizmin ve yerli egemen sınıfların, ulusun büyük çoğunluğuna karşı *"fizikî ve fikrî haince"* saldırılarından başka bir şey de ğildir.

Yukarıdaki alıntıda ilginç bir durumla da karşı karşıyayız. Ulusun ya da halkın uğradığı saldırıdan bile demagojik amaçlarla da olsa söz etmiyorlar. Doğrudan doğruya T. C. Devleti'nin uğradığı saldırıdan söz ediliyor. Önemli olan halk değil devlettir!

Egemen sınıflar, küçük, çok küçük bir azınlık oldukları için, onların egemenliklerini sürdürebilmelerinin tek garantisi: Devlet denen baskı aracını korumaktır. Bu nedenle, Devlet çıkarı- ki sınıfın genel çıkarının ifadesidir- her şeyin üstün dedir.

Darbe, bizzat Devlet'in kendisini, egemen sınıfı ve onun düzenini kurtarmak için yaptığı bir harekettir. Kapitalist, nasıl, kendi sübjektif niyetlerinden öte sermayenin mantığı ile hareket etmek zorundaysa, Devlet zirvelerinde yer alan görevliler de, kendi sübjektif niyetlerinden öte, Devlet'in mantığıyla hareket ederler. Ve nasıl bir Kapitaliste, kendi kar düzenini ortadan kaldırmaya yönelik her hareket topluma karşı bir hareket olarak görülürse, bir devlet görevlisine de, kendini özdeşleştirdiği burjuva devletini ortadan kaldırmaya yönelik bir hareket, topluma karşı bir hareket olarak görülür. Bu nedenledir ki, bu bayların kafasında, Devlet ve toplum ayrı kategoriler değildir. Bu nedenledir ki, çırılçıplak, devleti kurtarmaktan söz ediyorlar. Bu Bonapartizmin en önemli özelliğidir.

Sınıflı bir toplumda başkası olabilir mi? Saf bilimsel fikirlerin bile, gerçek Devrimci, dolayısıyla proletaryanın yararına olduğundan, bilimselliklerin ideolojik, yani sınıf çıkarına hizmet eden bir anlamı vardır.

Sınıflar dışı ve üstü olmanın olanaksızlığı gibi, ideolojiler dışı ve üstü olmak ta olanaksızdır. Hiç bir ideolojiye bağlı olmadığını iddia etmek de bizzat bir ideolojinin, egemen sınıfın ideolojisinin bir ifadesidir. Çünkü bir egemen sınıf, eğer azınlıksa, sınıf egemenliğini ancak egemen bir sınıf olduğunu gizlediği ölçüde sürdürebilir. Bunun en bayağı ve kolay yolu da, her türlü ideolojiye karşı olduğunu iddia etmektir.

İdeolojik olmadığını iddia eden her görüş, her hareket, objektif sınıf çelişkilerini yok saymak, dolayısıyla da zorla bastırmaktan başka bir şeye hizmet etmez. Sınıfların objektif olgular olduğu inkar edilince, çeşitli ideolojiler de, çeşitli iç, dış mihraklar tarafından yaratılmış şeyler olarak koyulabilirler. Bunun içindir ki, ideolojiler üstü veya dışı oluş iddiası, her şeyi, toplumsal muhalefeti, polisiye "*iç ve dış düşmanlar*" ile izah etmenin mantıki temelini oluşturur. İki anlayış arasında organik bir birlik vardır.

Bütün sorun, durumu ve çıkarları ayrı olan insan kümelerinin, Sınıfların, varlığını inkârdan kaynaklanır. Sınıfların varlığı bir kere inkar edilince, tüm toplumsal olayları açıklamanın tek yolu polisiye mantık olur. Giderek o "polisiye" olaylara polisiye metotlarla karşı konulabileceği sanılır.

MGK bildirisi de aynı kavrayışa dayanıyor. Yalnız, bildiride, ideolojisizliğin ya da ideolojiler üstü oluşun adı: Atatürkçülük'tür.

"Atatürkçülük yerine irticai ve diğer sapık fikirler, ideolojik fikirler üretilerek sistemli bir şekilde ve haince ilkokullardan üniversitelere kadar eğitim kurumları ve idare sistemi saldırı ve baskı altında tutularak bölünme ve iç harbin eşiğine getirilmişlerdir. "

Atatürkçülük de bir ideolojidir. Hem de sapık ve gerici bir ideoloji. Türkiye burjuvazisinin, gerici ve sınıfların varlığını inkâr eden ideolojisinin adıdır: Atatürkçülük.

Atatürkçülüğün bir ögesi olan milliyetçiliği ele alalım. Atatürkçüler ya da milliyetçiler, biz sosyalistlerin ideolojisinin yabancı, kendi ideolojilerinin yerli olduğunu da savunurlar. Biz gerçi bir ideolojiyi yerli ya, da yabancı olduğuna göre değerlendirenlerden değiliz. Biz onun tarihsel anlamına bakarız. Ama bu yerli ideolojiye sahip olmakla övünen baylar yalan söylüyorlar. Çünkü milliyetçilik sapına kadar yabancı bir ideolojidir. Kapitalizm gibi ve kapitalizmle birlikte dışarıdan ithal edilmiştir. Milliyetçilik ideolojisi, burjuvaziyle birlikte Batı Avrupa'da doğmuştur.

Devletçilik mi? Bu kısmen yerli bir ideoloji sayılabilir, Batı'da kapitalizmin henüz rekabetçi olduğu çağda, burjuvazi devletçi değildi. O zamanki tarihsel çıkarları "*birakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler*" fikrinde ifadesini buluyordu. Ancak yirminci yüzyılda, emperyalizm çağında, burjuvazi, hem politik çıkarları gereği, ezilen sınıfların direncini kırabilmek için daha güçlü devlet cihazına ihtiyacı olduğundan, hem ekonomik çıkarları gereği devletin müdahalelerinden yana olduğundan eski değerlerini inkâr etmiş, devletçi kesilmiştir.

Türkiye kapitalist ilişkilere, yeryüzünde rekabetçi kapitalizm aşaması son bulurken girmiştir, Birinci Evren Savaşından sonra burjuvazi kendi egemenliğini kurabilmiştir. Bu nedenle Türk burjuvazisi daha doğarken devletçi doğmuştur.

Demek ki, Atatürkçülük de, sınıflar ya da ideolojiler üstü değildir. Aksine Türk burjuvazisinin çıkarlarını savunan bir ideolojidir.

Sınıflar ve onların çıkarlarının ifadesi olarak ideolojiler objektif bir olgu olarak kabul edilince, o ideolojileri benimseyen kitleler de, bir takım kötü niyetli kişilerce aldatılmış olarak değerlendirilebilirler. Evet, Halk, kötü niyetli kişiler tarafından aldatılmaktadır: Ama bu sayın baylar, generaller, kötü niyetlilerin fikirlerine karşı şerbetlidirler! Acaba onları aldatılmaz kılan, terzilerin omuzlarına diktikleri yıldızlar mıdır, yoksa kafalarına geçirdikleri süslü püslü şapkalar mıdır? Bu bayların kerameti kendilerinden menkuldür. O halde, halk denilen bu kafasız çocukları yabancı ideolojilerin etkisinden kurtarmak gerekir. Kötü niyetli adamların kitaplar, gazeteler çıkarmaları engellenmelidir.

Eğer general olmak, insanı sapık fikirlerin etkisinden koruyabiliyor ise, bu kadar tantanaya ne gerek var? Herkese birer general elbisesi giydirip general rütbesi verilse, tüm millet sapık fikirlere karşı şerbetlenmiş olur.

İşte, bugün başımızda her şeye kadir görenlerin mantığı özün de bu kadar bayağıdır. Bu çok bilgili geçinen generaller bu kadar cahildir. Onların giydikleri şapkaları yapan, yıldızları imal edip diken bu emekçi halk bu bayların yönetimine layık mıdır?

Bu baylara göre demokrasiye layık olmak gerekir. Layık olup olmadığımızı ise, bu omuzu kalabalık generaller tayin edecektir.

Hani demokrasi halkın kendi kendisini yönetmesiydi?

Öyle ama ona layık olmak gerekir. Kullanmasını bilmeyen bir millete hürriyet vermek, çocuğun eline silah vermektir. Çocuk tutar babasını vuruverir. Bu generallere şükranlarımızı bildirmeliyiz, bizi böyle yanlış işler yapmaktan kurtardıkları, babamızı falan vurmazı engelledikleri için.

Böylece yüzyılda bir adım ileri gidemediğimiz ortaya çıkıyor. Tam da bugünkü generaller gibi, yüzyıl önce Sultan Abdülhamit de, şu Atatürkçülerin çok kızdıkları Abdülhamit, şunları söylüyordu:

"Beni hürriyete muhalif görenler yanılıyorlar. Kullanılmasını bilmeyen bir memlekete hürriyet vermek, kullanmasını bilmeyen birine tüfek vermeye benzer. Herif babasını, anasını, kardeşlerini öldürür. Sonra döner kendisini vurur."

Ha Abdülhamit ha Kenan Evren... Al birini vur ötekine. Ancak, yüz yıldır, o kadar uğraşmalarına rağmen bize hala demokrasiyi nasıl kullanacağımızı öğretemediklerine göre bu öğretmenlerin yeteneğinden ve metotlarından şüphe etmek gerekmiyor mu? Yoksa bu millet mi, bir türlü demokrasiyi nasıl kullanacağını hocalarının bütün gayretlerine rağmen öğrenmiyor? Türk milleti bu kadar yeteneksiz mi? Haşa, "bu milleet!.. Sakarya"

Yine de çok sayın generallerimiz şunu düşünmeli: Her şeye kadir olan bu millet nasıl oluyor da yüz yılda bir türlü demokrasiyi nasıl kullanacağını öğrenemiyor?

(Burada bir parantez açıp iğneyi kendimize batıralım. Emekçi kitlelere güvenmemeyi yansıtan bu ikameci tavır daha değişik bir biçimiyle küçük burjuva sosyalistlerinde de vardır. Bu bayların da anlamadığı siyasi eğitimin ancak siyasi mücadele içinde elde edilebileceğidir. Generaller sınıfların varlığını inkar ederek bu noktaya varıyorlar. Kimi küçük burjuva sosyalistleri de zümrelerin varlığını inkar ederek. Biz, Devrimci Maksistler, proletarya diktatörlüğünün tek parti diktatörlüğü ile özdeş olmadığını, proletarya diktatörlüğünde de, farklı zümrelerin çıkarlarını savunan partilerin varlığının sosyalizme daha sağlıklı bir geçiş sağlayacağını söylediğimizde, küçük burjuva devrimcileri generallerin mantığını bir üst derecede yeniden canlandırıyorlar. Ve diyorlar ki: "ya gerici partilere oy verirlerse?" Böylece sınıfa olan güvensizliklerini, proletaryayı, proletarya diktatörlüğünün bir öznesi değil, bir nesnesi olarak gördüklerini ele veriyorlar)

MGK nin I. Nolu bildirisi programını şöyle açıklıyor:

"Girişilen harekâtın, amacı ülke bütünlüğünü korumak, milli birliği ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır. "

Bu program gerçekleşemez çünkü ütopyadır, hem de gerici bir ütopya. Sorunu burjuvazi açısından koyalım. "Ülke bütünlüğü, milli birlik ve beraberlik" nasıl sağlanabilir? Sınıflar objektif olgulardır. Bölünmeyi, iç savaşı önlemek! Ki bunun belli koşullarda bir dönem için önlenebileceğini tarih birçok kereler göstermiştir. Lenin'in dediği gibi, çıkışı olmayan durum yoktur. Ancak, sınıf çelişkilerini yumuşatmakla, bu da çeşitli reformlarla sağlanabilir. Reformlar ise, devrimci mücadelenin yan ürünleridir. Burjuvazi, egemenliğini tehlikede gördüğü zaman, kolunu kurtarmak için parmağını vermeye razı olur. Yani devrimci sınıfların güçlü örgütlenmeleri gereklidir ki, reformlar olabilsin ve sınıf çelişkileri yumuşatılabilsin. Ama, bildiri daha başında sınıfları ve onların devrimci örgütlenmelerini yasaklayarak çıkıyor ve ezilin sınıfları her türlü savunma aracından mahrum bırakıyor. Bırakmak zorunda, çünkü Türk burjuvazisi reformları yapacak güçte değil. Böylece inkar ettiği iç savaşı, polis devleti metotlarıyla yeniden ilan etmiş oluyor.

İngilizin dediği gibi: "Olaylar inatçıdırlar." "Demokratik düzenin" işlemesine mani olan sebep yani parlamentarizmi iflas ettiren sebep: ekonomik kriz ve bu krizin etkisiyle küçük burjuvazinin hızla yoksullaşması, "orta sınıfların" dağılışıdır. İstikrarlı bir küçük burjuvazi parlamentarizmin en esaslı dayanağıdır. Ama cunta ilk günden ilan ettiği ekonomik programla bu dağılışı hızlandıracaktır. Zaten onun işlevi de budur. O halde, parlamentarizmi iflas ettiren sebep, en azından kısa vade de ortadan kalkmayacaktır, aksine derinleşecektir. Derinleştikçe de polisiye tedbirler sertleşecektir. Sonuç ne mi olur? Sonucu mücadele belirler. Ya örgütsüz ve öndersiz kitleler gücünü tüketip yenilecek, moralce çökecektir, ya da inkâr ettiği çelişkiler burjuvazinin canına ot tıkayacaktır. İşçi sınıfı gibi bir gücü, sırf devlet zoruyla sürekli dağınkı tutmanın olanağı yoktur. Proletarya darbenin şokunu atlattıktan sonra tekrar direnmeye başlayacaktır. 12 Eylül rejimi proletaryanın reformist sendika önderlerini tutukladı. Artık bu tutuklamalar, sendika kapatmalar budama yerine geçecektir. En kısa zamanda daha ve sağlam filizler yeşerecektir, işte o zaman proletaryanın direncinin bugünkü gibi sıfır olacağı hesabına göre yapılmış ekonomi politikanın uygulanmasını engellemeye başlayacaktır. O zaman, sırf

polisiye tedbirlerle bastırılmadığı görülen proletaryanın direncini kırmak için, faşist çeteler yine piyasaya sürülecektir. Böylece Bonapartist rejim, engellemek için geldiği iç savaşı bir üst düzeyde yeniden başlatacaktır. Hem de bu sefer ertelenmiş ve birikmiş çelişkiler bugünkü ile kıyaslanmayacak bir şiddette patlayacaktır.

Tayin edici savaşlar önümüzdedir, ardımızda değil. Bize düşen görev şimdiye kadar ki tecrübelerden dersler çıkarmak ve bu tecrübeler ışığında kadroları ve sınıfı eğitmeye çalışmaktır.

12 Eylül rejimi faşistlerle devrimciler arasındaki savaşın dengesi üzerinde ve bir iç savaştan kurtulabilmek için mümkün ve gerekli olmuştur. Ama bu denge kritik bir dengedir. 12 Eylül Bonapartistimi, bu denge üzerinde yükselen bir geçiş rejimidir . Nereye geçiş?

Finans-kapital 5-6 yıl sonra iyice gericileştirilmiş bir parlamenterizme dönmeyi hesaplıyor. Bu hesap a) İşçi sınıfının bugünkü dağınık ve dirençsiz durumunun bu süre boyunca değişmeyeceği; b) Küçük burjuvazinin, özellikle şehir burjuvazisinin iç savaş korkusuyla bugünkü Bonapartist diktatörlüğe verdiği desteğin devam edeceği, c) Bütün bu veriler sabit kalmak şartıyla, ihracatın artırılabilceği varsayımlara da yanıyor.

Finans Kapital'in bu hesabı da bir olasılıktır, ama zayıf bir olasılık. Çünkü, a) Krizin yükünü en çok çeken işçi sınıfı, burjuvazinin saldırıları karşısında elbet direnişe başlayacaktır. Proletarya henüz tüm mevzilerini yitirmemiştir, b) Küçük burjuvazinin can derdi ve iç savaş korkusuyla verdiği destek fazla sürmeyecektir. Bir süre sonra, krizin etkisiyle iflas eden yoksullaşan küçük burjuvazi uçlara, toplumsal muhalefete doğru yönelecektir, c) Nihayet, üretim artsa, işçiler çok ucuza çalıştırılsa bile, dış pazarlarda ihraç ürünlerinin satışının artması zayıf bir olasılıktır. Bugün, kapitalist dünya bir kriz içindedir, dünya ticareti gerileyebilir, himayeci tedbirler ihraç olanaklarını sıfıra düşürebilir.

Bütün bu nedenlerle, 12 Eylül rejimi, ya faşizm ya devrim ikileminin gündeme geleceği bir iç savaş ortamına geçiş rejimi olacaktır büyük bir olasılıkla.

Generaller orduyu bölünmekten korumak için de geldiler iktidara. Baskı altına alınmış toplumsal muhalefetin çeşitli eğilimleri ister istemez ordu içinde yankısını bulacaktır. O zaman toplumdaki bölünmeler orduya da yansiyacaktır. Darbe, çok korkulan ordunun bölünmesini erteleyecektir ama çok daha şiddetli bir bölünmeye yol açmaktan da kurtulamayacaktır.

Umutsuzluğa ve yılgınlığa yer yok. Şimdi devrimci Almanca konuşma zamanıdır. Az laf çok iş. Daha seçme, geçmiş deneylerin ışığında daha iyi eğitilmiş daha tecrübeli militanlarla daha sıkı daha bilinçli örgütlenme, işçi sınıfını, günlük mücadelelerin tecrübeleriyle tayin edici savaşa hazırlama zamanıdır.

25. 11. 1980, Türkiye!

“Türkiye’de Sosyalist Hareketin Tarihini Yazacaklar İçin Tezler” Adlı Yazıdan 12 Eylül ve Öncesiyle İlgili Bölüm

Türkiye devrimcilerinin 1974-80 arasında yaşadığı trajedi şöyle özetlenebilir: Devrimciler olgunlaşma fırsatı bulamadan, bir devrimci durum, daha doğrusu bir ön devrimci durum olgunlaştı. Eğer Türkiye'nin devrimcileri bütün yetersizliklerine rağmen, bugünkü bilgi ve tecrübeleriyle ve 1974'deki prestijleriyle o yükselen dalganın içinde bulunabilselerdi, tarih başka bir yol izleyebilir, faşistlere karşı öz savunmanın dinamikleriyle, 1979'lara doğru bir sosyalist devrim başarılabilirdi.

1974'de hapisten ya da illegaliteden çıkan, 25 yaş civarındaki, gerek biyolojik, gerekse de teorik olarak çocukluktan yeni çıkan bu kuşağa, Tarih birdenbire altından kalkamayacağı görevler yüklemiş ve ezmiştir. Örgütlerin de, tarihinde insan harcamasının iki temel yolu vardır: ya kapasitelerinin üstünde görevler yüklerler ya da kapasitelerinin altında.

XIX

1974'den sonra ilk önce reformist sosyalizmin yükselişi yaşanır. 1974 öncesinin radikal gerillacı militanları burjuva sosyalist partilere doğru akma eğilimi gösterir. Bu akışta Vietnam KP'sinin Moskova'ya yakınlaşması, Portekiz'de KP'nin birdenbire güçlü bir parti olarak ortaya çıkması, Küba'nın Angola'ya asker yollaması, Türkiyeli devrimciler üzerinde Sovyetler'in devrimci ve radikal bir çizgi izlediği yanılsamasına yol açmıştır. Aynı eylemler, bir grup devrimcinin de Mao'culuğa tümüyle angaje olmasına ve "Üç Dünya Teorisini" savunmasına yol açmıştır. Bu dönemde peş peşe kurulan ve güçlenen TSİP, TİP, TKP, SDP gibi partilerin hepsi de burjuva sosyalizminin şu ortak karakteristiklerine sahiptirler: Sosyalizm ve devrim uzak bir geleceğin işidir, acil görev: demokratik reformlardır. Bu reformlar için de "anti-tekel" burjuvaziyle ittifak gerekir, onlar ürkütülmemelidir. Bu partiler böylece işçileri burjuva reformizminin kuyruğuna takarlar.

Bu burjuva sosyalist partiler geleneksel olarak büyük şehirlerin işçilerinin güçlü sendikaları arasında etkilidirler. Bir bakıma sendika bürokratları zümresinin ve kısmen de kalifiye ve örgütlü işçi çekirdeğinin reformist eğilimlerinin ve zümre çıkarlarının yansımasıdır.

Bu partilerin aynı eğilimlere dayanmalarına, aynı program ve stratejiye sahip olmalarına rağmen ayrı olmalarının nedeni, her birinin, Türkiye Sol Hareketi'nin gelişiminin değişik bir aşamasında şekillenmesinden, o dönemin varsayımları ve problematikleri çerçevesinde kendini tanımlamasındandır. Özdeki aynılık, TİP TKP birleşmesiyle ve Aydınlikçılar yakınlaşmasıyla bugün kolaylıkla görülebilir.

1974 Sonrasında yükselmeye başlayan enflasyon karşısında işçi Sınıfı'nın örgütlü çekirdeği, sendikalar aracılığıyla kendini bir süre savunabildi ve hatta gerçek ücret artışları sağlayabildi. Ama gecekonduların işsiz gençleri, küçük burjuvalar için hiç bir savunma mekanizması yoktu, bu genç işsizler ve küçük burjuvalar hızla politize olmaya ve radikalleşmeye başladı. Radikalleşen tabakaların bir kısmı faşist organizasyonlara kayarken, daha büyük bölümü, 1970-74 arasının kahramanlarının ve sosyalizmin prestijinin yüksekliği nedeniyle sol örgütlere yönelmeye, faşist çetelerin saldırılarına karşı örgütlenmeye yöneldiler.

Böylece 1970-74 arası dönemin kılıç artıklarının kurdukları örgütler ve hareketler hızlı bir militan akımına uğradılar ve büyümeye başladılar. Aslında bu hareketlerin hiç birinin teorisinde öz savunma örgütlenmesi diye bir problem yoktu, faşizmle mücadele, Dimitrov'un VII. Kongre Raporu'nda koyulduğu şekilde, burjuva güçlerle bir ittifak surunu olarak ele alınıyordu. Bu örgütlerin çoğunun devrim şemalarının köşe taşı olan "halk savaşı"na hazırlık ve kadro toplamak amacıyla yaptıkları iş, fiilen öz savunma oluyordu. Öz savunma, örgütler tarafından öz savunma amacıyla ve bu araçla yığınları eğitip örgütlemek amacıyla yapılmıyordu. Böylece, hemen bütün radikal örgütlerin 1968-70'lerin Çin, Vietnam, Küba'dan esinlenmiş devrim teorileriyle yaptıkları arasında açık bir çelişki ortaya çıkıyordu. Bu çelişki en açık ifadesini, en güçlü örgüt olan Dev - Yol'da bulmuştur. Bu hareket, resmen kabul ettiği teoriye göre gerilla savaşını başlatması gerekirken, gecekondular bölgesinde öz savunma yaptığı için, aynı gelenekten gelen diğer hareketler tarafından eleştirilmiştir. Teoriye uygun davrananlar ise, yığın bağlarını yitirmişler, marjinal gruplara dönmüşlerdir. Başka koşullarda bir hareketin güçsüzlüğünü oluşturacak özellikler, yani teorik eklektisizm ve teori ile yapılan iş arasındaki uyumsuzluk Dev-Yol'un gücünü oluşturmuştur.

Bu dönemde hangi politik hareket nerede faşist saldırılara karşı öz savunmayı fiilen iyi örgütleyebilmişse orada güçlenmiştir. Bunu başaramayanlar, bu görevin önemini kavrayamayanlar ise hızla marjinalleşmişlerdir. Teoriyle tutarsızlık pahasına da olsa başarılar güçlenmiş, ama bu da teoriye ilgisizliği ve eklektisizmi beslemiştir.

1974'ten sonraki dönemde, işçi sınıfının alt tabakaları, işsiz gençler, küçük burjuvalar radikal akımların etrafında yoğunlaşırken. işçi sınıfının üst tabakaları, özellikle büyük sanayi şehirlerindeki çekirdeği reformist sosyalistlerin kontrolü altında kalmıştır. Böylece, bir anlamda, İşçi sınıfının alt ve üst tabakaları arasındaki bölünme, aynı zaman da reformist sosyalistler (TİP, TSİP, TKP, SDP, TİKP) ve radikal sosyalistler (Dev - Yol, Dev - Sol, Halkın Kurtuluşu, Partizan, Devrimci Halkın birliği vs.) şeklinde ifadesini buluyordu. Bu bölünme aynı zamanda, bir başka açıdan, işçi sınıfı küçük burjuvazi bölünmesi olarak da görülebilir.

Böylece bu bölünme, bir yarıyla işçi sınıfının birliğinin önünde, diğer yarıyla işçi sınıfıyla küçük burjuvazinin ittifakının önünde bir engel oluyordu. Engel oluyordular, çünkü taraflar,

ideolojik dayanaklarından hareketle birbirleriyle ittifakı reddediyorlardı. Radikal akımlar bir bakıma Komünistlerin 1933'te Alman yenilgisine yol açan "sınıfa karşı sınıf" taktiğini benimsiyorlar, bu nedenle de, reformist sosyalistlerle, tıpkı o zaman komünistlerin sosyal demokratlarla ittifakı reddetmesi gibi, ittifakı reddediyorlardı. Reformist sosyalistler ise, İspanyol yenilgisine yol açan taktiği benimsiyorlar, küçük burjuvazinin radikal öz savunma eylemlerini anarşizm ve terörizmle suçluyorlar, o zamanki komünistlerin anarşistleri ezip, burjuva cumhuriyetçileri desteklemeleri gibi, burjuva partilerinde destek arıyorlardı.

Taraflar aynı zamanda yaklaşık olarak, "Sovyetçi" ve "Çinci" diye bölünmüş olduğundan karşılıklı konuşmaları bile olanaksız hale geliyordu.

Komünist Enternasyonal'in tarihinde birbirini izleyen ve birincisi Almanya'da, ikincisi İspanya'da yenilgiye yol açan "sol" ve sağ taktikler, 1974 - 80 arasında Türkiye'sinde, o sıralar dünyanın en güçlü ve hızlı gelişen faşist hareketinin bulunduğu Türkiye'de, aynı zamanda ve bir arada bulunuyorlardı. Bu koşullarda Devrimci Yol gibi, teorik saflığın ve Çin - Sovyet ayrımının önem taşımadığı hareketlerin en güçlü hareket olması bir rastlantı değildir. Bu hareket böylece hem Öz savunmayı örgütleyebiliyor, hem de daha esnek bir ittifaklar politikası izleyebiliyor, herkes tarafından kabul edilebilir bir partner olabiliyordu.

XXII

1974 - 80 arası dönemin önemi şuradadır: Uluslararası sosyalist ve işçi hareketinden gelen tüm olumsuz geleneklere ve bölünmelere rağmen, ilk kez, hızla büyüyen bir faşist kitle hareketi, sosyalistler ve devrimcilerce durdurulabilmiştir, zaferi engellenebilmiştir. Bunun henüz başka bir örneği yoktur ve uluslararası olarak incelenmeye değerdir.

Ama bu hareket aynı nedenlerle, yani kendisini sırf öz savunma perspektifine hapsettiği, reformizm karşısında devrimci bir program geliştiremediği; öz savunmanın bir devrim bakımından taşıdığı muazzam potansiyelleri göremediği için faşist hareket karşısında tayin edici bir zafer de kazanamamıştır. Ve devrimcilerle faşistlerin bu dengesi üzerindedir ki, Bonapartist karakterdeki 12 Eylül darbesi gerçekleşebilmiştir. Askeri Darbe, yığınların artık yorulduğu bir dönemde geldiği için de uzun süreli olabilmiş, dengeyi oluşturan tarafların ikisini de ezebilmiştir.

XXIII

Bir ülkede devrimin önemli koşullarından biri de ezilen sınıfların ve ülkedeki çeşitli bölgelerin radikalleşmelerinin senkronize olmasıdır. 1974 sonrası dönemde işsizler ve küçük burjuvazi ve işçi sınıfının a' kesimleri önce radikalleşti, işçi sınıfının esas örgütlü çekirdeği ise, 1979'a doğru, artık enflasyon karşısında kendini koruyamaz hale gelince ve önce radikalleşenler artık yorulmaya başlamışken radikalleşme eğilimleri göstermeye başladı.

Ayrıca, önce radikalleşenlerin sınıf yapılarından gelen sekterlikleri de işçilerin radikalleşmesini geciktirici bir etkiye bulunmuştur.

"Doğu"nun radikalleşmesi de "Batı"ya göre daha geç olmuştur. Radikalleşmeler farklı bir sıra izleseydi, örneğin önce işçiler radikalleşseydi gelişim çok farklı olabilirdi.

Küçük burjuvazinin ve işsizlerin önce radikalleşmesinin sosyalist ve devrimci hareket üzerinde belli etkileri olmuştur. Bütün örgütler genellikle işçi olmayan, işsiz, genç ve öğrenci unsurlarla dolmuştur. Onları hazmedecek, eğitecek sosyalist ve işçi, yeterli güce sahip bir çekirdek de yoktur. Bu nedenle, örgüt ve hareketlerin çekirdeğinde bulunan, çoğu 68'li, nispeten daha modern kadrolar, örgütlere akan bu taze güçler tarafından hazmedilmiştir. Bu dalgaya karşı durmaya çalışanlar ise tüm etkilerini yitirmişlerdir, bir kenara itilmişlerdir. Böylece tüm hareketlere yarı lümpen davranışlar, feodal ahlak normları, değer yargıları, sekterizm damgasını vurmuştur.

1974'den sonra sosyalist hareketlerin yığınsallaşması bir sınıf hareketi karakteri değil, bir yığın hareketi karakteri taşıyordu. Hareketin gücü ve güçsüzlüğü buradaydı.

XXIV

1979'a doğru gelindiğinde toplumdaki radikalleşme zirvesine ulaşmıştı. Bu, reformist sosyalist partileri de etkilemekte gecikmedi. Hemen hemen bütün reformist sosyalist partilerden radikal kanatlar koptu. Bu kopuşlar gerçekte, işçi sınıfının radikalleşmesinin, burjuvaziyle ittifak politikasının bukağılarından kurtuluşunun; bağımsız bir politika geliştirerek, küçük burjuvaziyle ve ezilen ulusla birlik arayışına yönelmesinin bir ifadesiydi.

TSİP'ten TKP-B, TİP'ten "*Sosyalist İktidar*" dergisini çıkaran kanat, (bugünkü Gelenek ve Toplumsal Kurtuluş), TKP'den "*İşçinin Sesi*", Vatan Partisi'nde radikal kanat Parti'de kaldı, reformist çizgiyi sürdürenler SVP'yi kurdu.

Bütün bu kopuşlarda temel eleştiri noktası, devrimci bir politika izlenmemesi, küçük burjuva radikalizmiyle ittifakın reddedilmesi, reformist burjuvaziyle ittifaka yönelmiş olmasıdır. Ancak bu eleştiriler koptukları hareketin teorik sistemi ve varsayımları içinde yapıldığından hemen kolayca görülemeyebilir.

XXV

Her kuşak geleceğe geçmişin aynasından bakar. 12 Eylül'de Askeri Rejim gelince, Türkiye'nin devrimcileri 12 Mart'ın ikinci bir baskısıyla karşılaştığını düşündü: yani yönetimin işsizlik ve pahalılıktan yanan yığınların muhalefetiyle çekilip gideceğini, 1974 sonrasındakine benzer bir yükseliş yaşanacağını vs.. Ne var ki bu beklenti hiç bir zaman gerçekleşmedi. 12 Mart dönemi biterken yığınlar yorgun ve umutsuz değildi, sosyalizmin ve devrimcilerin yığınlar arasında muazzam bir prestiji vardı. Bugün ise yığınlar bitkindir, yeni

yeni bir nekahet dönemine girer gibidir. Sosyalizme ve devrimcilere güven ise çok sarsılmıştır. Bu, dünya çapındaki benzer süreçle de çakışmıştır.

Fakat henüz yeterince incelenmemiş ve kavranmamış gelişme, sistemin örgütlenmesindedir. Burjuva Sosyalizmi, şimdiye dek, daima sistem dışı bir muhalefete dahildi, bugün artık sistemin tamamlayıcı bir ögesi olma eğilimi göstermektedir. Bu süreç en çok biçimde TIP ve TKP'nin birleşerek Türkiye'ye dönüşlerinde ve programatik son düzenlemelerinde; Türkiye Birleşik Sosyalist Partisinin çizgisinde, ama en önemlisi, 1960'larda tabur tabur sosyalizme akan aydınların, şimdi aynı şekilde, ters yönde iktidar partisinin ve burjuvazinin saflarına akarak sistem içindeki yeni rollerini üstlenmelerinde ve bu rollerini pekiştirme çabalarında görülüyor. Ne var ki, Türkiye'nin hala kalan sosyalist ve devrimcileri bu sürecin çapını ve önemini kavrayabilmiş değillerdir. Aydınlardaki ve burjuva sosyalist partilerdeki bu tersine dönüşler, 12 Eylül'ün yarattığı yılgınlıkla ya da kişisel moral ölçülerle açıklanmaya çalışılıyor.

Türkiye'de Şehrin kıra oranı ve üstünlüğü yükselmiştir. Bu Finans-Kapital'in eski bloğuyla egemenliğini sürdürme olanaklarını sınırlamaktadır. Ayrıca kırdaki kapitalizm öncesi sınıflar eskisinden daha az güçlüdür, onlar da bir metamorfoz yaşamaktadırlar, tefeci bezirganlar burjuvalaşmaktadır, ağalar beyleşmektedir. Bu durumda Finans - Kapital parlamenter oyunu sürdürebilmek için, diğer burjuva zümrelerle bir blok oluşturmak zorunluluğunu hissetmektedir. Turgut Özal'ın temel politikası -ki aynı zamanda çelişkilerle doludur- bu değişimi olabildiğince yumuşak başarmaya yöneliktir.

Kürdistan politikası bu değişimin en zor bölümüdür. Orada, Türk burjuvazisinin, eski ağa ve şeyhlerin yerini alıp, işbirlikçilik yapacak güçlü bir dayanağa ihtiyacı vardır. Kürt burjuvazisi, "kültürel özerklik" diyerek bu işbirliğine hazır olduğunu belirtmektedir. Türk burjuvazisi de buna teşnedir ama büyük zorluk Ordu'da toplanmaktadır. Sonuç şimdilik ortadadır, ama egemenler arasında şiddetli mücadeleler kaçınılmaz gibi görünmektedir. Belki bu mücadeleler, yığınlarının yeniden toparlanması için bazı çatlaklar yaratabilir.

12 Eylül Üzerine Düşünceler

(Bu Anayasa referandumu büyük ölçüde 12 Eylülcülerin yargılanması üzerinden sürdü. Bu sloganın ve hedefin yanlışlığını geçen yıl 12 Eylül üzerine yazdığımız yazıda henüz bu tartışmalar yokken yazmıştık. Bu anayasa değişiklikleri kampanyaları, yanlış bir hedefin nasıl demokratik güçlere karşı bir silaha dönüştüğünü çok açık bir biçimde gösterdi. Bu nedenle geçen seneki yazıyı tekrar yayınlıyoruz.. 12 Eylül 2010 Pazar. Demir Küçükaydın)

12 Eylül Nedir?

12 Eylül, Türkiye'de solun ve sosyalistlerin her kapıyı açan her sorunu açıklayan sihirli formülüdür.

60'lı yıllarda, Türkiye'nin aydınlarının henüz Marksizmle yeni tanıştıkları dönemde, "temel neden ekonomiktir" diyerek toplumsal sorunları açıklamak Marksizm sanılırdı.

12 Eylül'den sonra "temel neden 12 Eylül'dür" açıklaması demokratiğin ya da sosyalistliğin şanından sayılıyor.

Sol niye bu kadar zayıftır?

12 Eylül nedeniyle...

Türkiye'de niye demokratik özgürlükler yoktur?

12 Eylül nedeniyle...

Kürtler niye savaşıyor?

12 Eylül nedeniyle...

Aynı işlevi gören bir diğer kavram daha vardır: Kemalizm.

Bütün sorunlar sosyalist hareket içindeki Kemalizm ve onun etkileriyle açıklanır.

Türk solu niye böyle çok ulusalcı olmuştur?

Kemalizm nedeniyle.

Niye demokratik mücadeleye önem vermez?

Kemalizm nedeniyle...

Her gün sol yayınlarda bunların onlarcası görülebilir.

Ama yakından bakılınca aslında 12 Eylül ve Kemalizm'in gerçek sorunlardan ve sorulardan, onların kapsamlı ve derin cevaplarından kaçışın bir aracı olduğu görülür.

Örneğin, "Kemalizm" cevabı, Türkiye Komünist Partisi'nin (ki 1968 yükselişine kadar Türkiye'de sol adına ne varsa ondan ibaretti) Komünist Enternasyonall'in (daha sonra Komünform ve SBKP'nin) **bir şubesi** olduğu gerçeğini es geçer.

Yani onun "Kemalist" denen politikalarının sorumlusunun Sovyetler Birliği ve ona egemen olan parti olduğu ve bu partinin de devrimi yapan partiyle ilişkisi olmadığı onun kanlı bir tasfiyesi ile olduğu gerçeğini es geçer. Ve boylice SBKP'nin politikaları niye öyleydi sorusundan kaar. Yani aslında "**Kemalizm**" açıklaması bu evrensel sorunlardan, **Stalinizmle bir hesaplaşmadan, kaçışın örtüsü olur.**

12 Eylül de öyledir. Örneğin solun bugünkü etkisizliğinin nedeni 12 Eylül tırpanını göstermek, bunu rrten olgulara gözleri kapamaktır.

Eğer bu günkü zayıflığın nedeni 12 Eylül ise, 1980'lerin sonunda nasıl oluyordu da solda canlı tartışmalar, iş hareketinin bir yükselişi ortaya çıkabiliyordu?

Benzer Şekilde eğer 12 Eylül bu zayıflığın nedeni ise nasıl olabiliyor da aynı 12 Eylül Kürdistan'da ve Kürtler arasında tam tersi, yani Kürt zgrlk Hareketinin doğuşu ve yükselişini yaratıyor veya bu doğuş ve yükselişi engelleyemiyordu.

Görüldüğü gibi sorunların nedeni olarak 12 Eylül' göstermek sanıldığından çok daha sorunludur.

*

12 Eylül nedir?

12 Eylül ciddi politik mücadeleden ve demokratik görevlerden kaçmanın bir örtüsüdür.

12 Eylül sadece her kapıyı açan ve gerçek sorunlardan kaçmayı sağlayan bir sihirli formül olmakla kalmaz, canlı politik bir mücadeleden kaçışın da bir aracı olur.

Solun ortak olarak yaptığı, 12 Eylül generallerinin yargılanması gibi kampanyalar ve eylemler aslında günün acil görevlerinden bir kaçışın aracıdır.

12 Eylül, rneğin demokratik bir anayasa tartışmasının veya Türkiye'nin gerçek egemeni Askeri Bürokratik Oligarşi'nin teşhir edilmesinin bir vesilesi olabileceken, enerjiyi ve tartışmaları 12 Eylül generallerinin yargılanması gibi bir alana çekerek, sosyalistlerin ve demokratların reformist bile olmayan taleplere yönelmesinin ve tecrit olmasının aracı olmaktadır.

Nasıl işçiler, sırf işçilerin talepleriyle toplumdaki tüm gayrı memnunları rgtleyemezler ve toplumun muhalif kesimlerinde tecrit olup yenilgiye mahkûm olurlarsa, benzer Şekilde kendi mağduriyetlerini ne çıkaran solcular ve sosyalistler de aynı ekonomizme saplanmış işçiler gibi davranmış olurlar.

Demokratik görevler söz konusu olduğunda, bunlara "kimlik politikaları" diyerek kmseyen adlarla tanımlayanlar ve "kimlik politikalarına" kaşı "emek eksenli" politikaları ne çıkaranlar, nedense 12 Eylül generallerinin yargılanması gibi, tam demokratik olarak bile tanımlanamayacak slogan ve eylemler karşısında aynı alerjileri duymazlar ve bunların en başında yer alırlar?

Neden?

Çünkü 12 Eylül de tıpkı son yıllarda, "emperyalizme karşı olmak", "globalizme karşı olmak"; "emek eksenli politikalar yapmak" gibi, demokratik görevlerden kaçışın; yani ilkelliği ve ekonomizmi ebedileştirmenin bir gerekçesidir de ondan.

12 Eylül generalleri yargılansa ne olur yargılanmasa ne olur?

Sorun onların halkın ve ezilenlerin vicdanında mahkûm edilmesi değil midir?

Böyle bir mahkûmiyet ise, sadece o rejimin baskısı ve işkencesinin teşhiri üzerinden yapılamaz. Herkes her şeyi bilmektedir aslında. Sorun gerçek bir demokratikleşme ve bu yönde güçlü bir kitle hareketi yaratmaktır.

Böyle bir hareketin oluşması için önce sosyalistlerin kendilerinin net bir demokratik programları olması gerekir.

Devletin ve ulusun Türklükle tanımlanmış olmasını sorun etmeyen; bunun için dört bir yandan politik ve ideolojik mücadele yürütmeyen; diyanetin, din derslerinin varlığına karşı mücadeleyi; hatta ulusun Müslümanlıkla tanımlanmasını sorun etmeyen ve bunları en tepeye yazmayan sosyalistler, bu eylem ve eylemsizlikleriyle, kendileri demokrat değil iken, nasıl demokratik bir hareketin oluşmasına katkı yapabilirler?

Onlar kendi öznel niyetleri ne olursa olsun, sorunun değil problemin bir parçasıdır.

Dikkatleri ve enerjiyi, 12 Eylül generallerinin yargılanması üzerine yığmanın kendisi bu demokratik görevleri sorun etmemenin öbür yüzü değil midir?

Ancak bir demokratik hareket oluştuğunda, yani sosyalistler ya da 12 Eylül mağdurları, örneğin "Generaller Yargılansın" gibi bir kampanyaya harcadıkları dikkati ve enerjiyi, Türklük ulusun tanımından çıkarılsın diye bir kampanyaya topladığında, 12 Eylül generallerinin de yargılanmasına veya onların halkın vicdanında mahkum edilmesi yolunda küçük de olsa bir adım atılmış olabilir.

Özetle 12 Eylül sadece ciddi teorik ve politik sorunlardan kaçışın değil; aynı zamanda politik mücadelede demokratik görevlerden de kaçışın da bir aracı olarak, tıpkı anti emperyalizm veya işçi sınıfı veya emek eksenli talepler gibi bir işlev görmektedir.

Bu politikaya ve anlayışlara karşı bir mücadele verilmeden 12 Eylül'e karşı mücadele verilemez.

Bizim burada yaptığımız da budur.

*

Kaldı ki, bizler sosyal devrimcilersek eğer, kişisel cezalandırmalar üzerinden politika yapamayız ve yapmamalıyız.

Kapitalistler her an işçileri sömürmekte kar uğrana onları taksitle veya peşin olarak öldürmektedirler.

Biz mücadelemizi bu kapitalistleri cezalandırmak için mi veriyoruz? Hayır.

Bizler o kapitalistleri yaratan sistemi ortadan kaldırmak için, yani bir anlamda o kapitalistleri bile kurtarmak için mücadele veriyoruz.

Bütün kapitalistler mahkemeye çıkarılıp cezalandırılrsa bile özel mülkiyet varsa, yarın yeni kapitalistler çıkar ve aynı şeyleri yaparlar. Bu onların iyiliği veya kötülüğüyle ilgili değildir.

Benzer şekilde, Türkiye'nin bu güçlü askeri bürokratik oligarşisi, pahalı, baskıcı ve keyfi devleti varken; bu devlet kendini Türklük ve Sünni Müslümanlık ile tanımlamışken, fikir özgürlüğünün ve seçilmiş organların zerrece esamesi okunmazken, bu generaller cezalandırılrsa ne olur ki? Yarın başka generaller aynı şeyleri yapacak gücü bulurlar.

Cezaların hiçbir caydırıcı gücü olmadığı ve ne kadar sertse o kadar az caydırıcı oldukları çok uzun yıllardır bilinen bir gerçek değil midir? Cezaların caydırıcı gücü yoksa ve bizler de intikam peşinde koşmak durumunda değilsek, bu kampanyaların ne gibi demokrasiyi güçlendirici işlevi olabilir ki?

Kaldı ki sorunun bir de taktik boyutu vardır.

Kenan Evren, eğer bu gün, kendi dahil olduğu askeri bürokratik oligarşinin çıkarlarını savunmak için bile olsa, Memurların Kürtçe öğrenmesi gibi bir noktaya; bu askeri bürokratik oligarşi içindeki mücadelede var olan inkara ve baskıya dayanan çizgiyle çelişen bir noktaya gelmiş ise, en küçük bir gücün bile değerini bilen her ciddi politikacı ve savaşçı gibi vuruş yönünü buraya çekmek taktik olarak da yanlıştır. Böyle bir taktik, nesnel sonuçlarıyla, askeri bürokratik oligarşi içindeki mücadelelerde baskı ve inkara dayanan politikaları uygulayanların pozisyonlarını güçlendirmesinin aracı olabilir.

*

Ama 12 Eylül sadece politik sorunlardan ve gerçek teorik hesaplaşmalardan kaçışın bir aracı değildir.

Türkiye'de sol 12 Eylül'ün nedenlerini bile sosyolojik düzeyde ortaya sorun olarak koyup tartışmadı daha

12 Eylül'ün nedenleri olarak, sağ sol çatışmasını; derin devletin operasyonlarını; o zamanki dünya dengelerinde ABD'nin müdahalelerini, Ekonomik kararları uygulamak için darbe gerektiği gibi bir yığın neden sıralanmaktadır.

Ama bunların hiç birisi sosyolojik anlamda neden değildir.

Soru şudur: nasıl olmaktadır ki Türkiye'nin tarihinde bir daha görmediği ölçüdeki radikalleşme ve politikleşme dalgası böyle ağır bir yenilgiyle sonuçlandı? 12 Eylül darbesi geldiğinde kayda değer hiçbir direniş olmadı? (Burada kişilerin direnişleri değildir söz konusu olan, sosyal güçlerin direnişidir.)

Bu sorudan, yani 12 Eylül öncesinde yükselen bu politikleşme ve radikalleşme dalgasının nasıl olup da 12 Eylül ile sonuçlandığı sorusundan kaçışın da bahanesidir 12Eylül.

Dünyanın her yerinde egemenler bütün bunları yaparlar ama oralarda niye bu yapılanlar başarılı olmamıştır da Türkiye'de başarılı olmuştur?

Bu soru şöyle de formüle edilebilir: Devlet Kürt hareketin karşı, özellikle 1990'ların başından beri, 12 öncesi ve sonrasında yaptığıının her türlüşününün fersah fersah aşan bir baskı ve terör

uygulamasına rağmen niye Türkiye'nin sol hareketini yok ettiği gibi Kürt Özgürlük Hareketini yok edemedi?

Bu soru cevaplanmayı beklemektedir?

12 Eylül'ün nedenleri olarak sıralananların hiç birisinin gerçek neden olmadığı; bu soruların sosyolojik cevaplarının henüz tartışılmadığı; verilen cevapların bu sosyolojik cevaplardan kaçışın araçları olduğu bu sorularda ortaya çıkmaktadır.

*

Bir zamanlar Üçüncü Enternasyonal'de, henüz Stalinizmin tam egemen olmadığı dönemlerde, Faşizm denen yeni fenomeni tartışan sosyalistler, Faşizmin sosyalist ve işçi hareketinin oportünist günahlarının kefareti olduğunu söyleyebiliyorlardı.

Sonraların o bürokratik politik kültürüyle yetişenler bu gelenekleri unuttular ve 12 Eylül'ün Türkiye'deki solun oportünist günahlarının kefareti olduğu gerçeğini es geçiyorlar.

Sorunu böyle koydukları an, o günahların neler olduğu sorunuyla karşılaşacaklardır.

Orada da demokratik bir programdan yoksunluğun ve demokrasinin önemini kavramamanın en temel sorun olduğu; bunun da ardında Stalinizm öncesi Devrimci Marksizmin bütün kazanım ve geleneklerinin unutulmuş olduğu gerçeğiyle, yani Stalinizm gerçeğiyle karşılaşacaklardır.

Evet, Faşistlere karşı tam da biraz bu geleneğin dışına çıkıldığı için az çok iyi bir öz savunma örgütlendi. Ama o öz savunma ile oluşmuş ikili iktidarların bulunduğu sokak, mahalle, köy hatta şehirlerde, generallerin Türkiye'si kadar bile demokrasi geçerli değildi.

Eğer o sokağı faşistlerden kurtaran "Siyaset"ten değilseniz, orada başka bir sol hareket olarak bile bildirinizi dağıtamazdınız. Kurtarma demokratik özgürlüklerin egemen olduğu bir düzenle değil, kurtaranın diktatörlüğüyle sonuçlanıyordu. Oralar demokratik bir cumhuriyetin tohumu olan ikili iktidar adaları değil; maazallah iktidarı alırlarsa ortaya çıkacak düzenin örnekleriydiler.

Ve bu düzen kimi eskilerin konuşmalarında samimiyetle "*ulan iyi ki devrim falan olup da iktidara gelmedik, biz gelseydik 12 Eylül generallerine bile rahmet okuturduk*" dedikleri türden bir düzendi.

İşte bu gerçeklerden ve sorunlardan kaçışın bir aracıdır aynı zamanda 12 Eylül ve nedenleri hakkında söylenenler.

Hepimiz biliyoruz. 11 Eylül günü her biri anti faşist ve devrimci olan ailelerimizin, komşularımızın, 12 Eylül günü "ne olursa olsun iyi oldu. Artık sokağa çıkamaz olmuştuk" diyerek en azından bu askeri rejime pasif destek verdiğini.

Bu destek temelinde, çok daha büyük bir direniş bekleyen 12 Eylül rejimi, artık toplumdan tecrit olmuş devrimcilere o şiddeti uygulayabildi o kadar rahatlıkla.

*

12 Eylöl'ün gerçek nedenlerine ve ne olduğuna girildiği an solun ve sosyalistlerin kendi öz eleştirisi başlar.

Öncelikle yapılması gereken budur.

Bu soruları sormadan ve tartişmadan 12 Eylöl generalleri yargılsın kampanyalarını politik eylemin başına geçirmek, sadece demokratik görevlerden ve gerçek sorunlardan kaçtığı için değil; henüz hala unutmadığı, "iğneyi kendine uvaldıızı başkasına" diye bir bilgeliği olan bu halkın saygısını ve desteğini kazanamaz.

09 Eylöl 2009 arşamba

Demir Küçükaydın

<http://www.koxuz.org>

demiraltona@gmail.com